

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 6

XVI aastakäik

1940

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 150 senti
6 kuu peale . 75 "
1 " " 15 "
Välismaale aastas 200 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toimetus: Tallinn, Tehnika t. 1, krt. 5. Telefon 448-35.

Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.

Üksiknumber 15 senti.

Kuulutuste hinnad

1 lhk. kr. 50.—
1/2 " " 25.—
1/4—12.50 ja 1/8 lhk. „ 7.25
Teksti ees — 50% kallim

Elu kestab edasi...

L. Johanson

Rahvaste majanduslik, sotsiaalne ja kultuuriline elatustase langeb. Seda suurt ja visa ehitustööd, mis järgnes maailmasõjale, asendab nüüd uus purustuslaine, mis on ulatuslikum, hirmsam ja toorem kui kõik eelmised. Hävivad vaevaga ehitatud külad ja linnad, vabrikud ja laevad, kultuurilised maakohad ühes ehituste ja põldudega. Miljoneid inimesi, peamiselt naisi ja lapsi, kes pole kõlvulised rindesõdureiks ega sõjatööliseks või kelle eluase on hävitatud, on kodust väljaetuina kerjusparvedena otsimas leiba ja ulalust, tuhandeina hukkudes oma sihita teedel. Nende kannul käib hävitav, purustav, halastamatu sõda, külvates viletsust ja vaesust, haigust ja surma. Kodutute tohtu arv kasvab iga päevaga. Miljonid sõjavangid suurendavad nende arvu. Sõjas purustatud jäsemetega inimeste paigutamiseks puuduvad haiglad. Sõjas vigastatakse ja surmatakse sadu tuhandeid, neid loetakse peagi üks miljon teise järele. Uuesti tuleb kord lahendada peale ülesehitustöö raske sõjapõgenike ja sõjaohvrite küsimus. See on raske pärandus, mille omandab maailm sõjast.

Vabrikuis ja tehaseis aga tehakse palavikuliselt uusi tapavahendeid, paigutades neisse rahvaste higi ja vaeva, uusi varandusi, millest alati puudus on loovate ülesannete täitmisel.

Rahuaegne elutarvete tootmine on asendatud sõjatööstusega, kaubavedu valvatakse, hävitades kaubalaevu, et sõdivad riigid ei saaks eluülpidamiseks tarvilisi aineid.

Elutarvete tootmise ja kaubavahetuse takistamine tekitab toor- ja kütteenete puudust.

Niisugustes oludes muutub osa töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seadusi kehtetuks, üksikainimese tervise ja elu kaitse kaotab oma tähtsuse.

Maailmasõja lõpust alates peeti iga aasta rahvusvahelisi töökongresse, millel oli suur osa töökaitse, sotsiaalkindlustuse ja tööõiguse arengus. Tänavu oli selle pidamine võimatu, sest kongressis osavõtvate riikide piirides on käimas rahvaste võitlus elu ja surma peale. Rahvusvahelise tööbüroo tegevus on takistatud. Rahvasteliidu palee Genfis seisab nüüd tühjana, sest rahvaste üksteisele lähenemise asemel valitseb nende vahel kasvav vaen, mis pole jõudnud veel oma haripunkti.

Ühe suurriigi juht ütles äsja, et temal pole oma rahvale praegu muud lubada kui ainult verd ja tööd, võitlust, hävitust ja surma.

Rahvad tagalas, kes on veel purustamata või keda tabab aeg-ajalt vastase hävitusretk, peavad töötama higin ja vaevas, et varustada võitlevaid vägesid, kes on välja lülitatud tootmisprotsessist. Kuigi miljonid täistöövõimelisi on ära kistud loovalt kutsetöölt vabrikust, põllult, tööasutusest, siiski ei või töö lakata: teised, vähem kvalifitseeritud ja isegi nõrgajõulised peavad tööd jätkama, sest loova tööta variseb kõik kokku. Paratamata tuleb pingutada ja töötada, küsimata tööaja terviseist ja elust, sest sellestki on sõltuv võitluse käik.

Sõda on hõlmanud kaugelt suurema osa Euroopa riikidest ja rahvastest. Sõda mõjutab ka nende riikide ja rahvaste elu ja heaolu, kes sõtta pole kistud. Paljud muutub ja kohaldatakse neiski riikides uutele oludele ja tarvetele.

Sõda mõjub ka Eesti kaubavahetusele, välis- ja siseturgudele, toorainetega ja kaupadega varustamisele, ostule ja müügile.

Ei ole aga siiski veel põhjust siin haarata nende vahendite järele, mis sõdivates riikides

osutuvad paratamatuks. Kui sõdivad riigid hädaohus kuulutavad inimeste varad ja elud riigi võitlusülesannete teenistusse, siis pole see veel kohaldatav riikides, mida sõda otseselt ei puuduta. Võimalikult normaalne elu on siiski ka tootmisele kõige sobivamaks eeltingimuseks.

Siiski kuulsime äsja peetud Põllutöökoja koosolekult nõudmisi töökohustuse ja tööraamatute sisseseadmiseks.

Ei üht ega teist põhjusta praegune olukord Eestis. Kõik väliseeskujud ei tarvitse siin tulla rakendamisele ega sobi ka siia. Pigem töösunduse ja tööraamatu propageerimine on uuesti esile manatud selle mõlemisviisi arendamisest, mis püüdis levida juba 5—6 aastat tagasi.

Kõneldakse, et kõik varuks olevad töäjõud tuleb tööle rakendada, aga sisu sellele mõistele ei anta. Keda mõelda varuks olevate töäjõudude all? Kas ka neid alaalisi ja noori, kes oma arengu huvides ei ole veel käitistöö, või ka pereemasid, kelle hooleks on kodune majapidamine ja lastekasvatus? Kusagilt ei ole veel selle kohta kuulnud lähemat seletust. Nende tööle rakendamiseks ei ole praegu tarvidust: üleaurust töäjõudu on veel nendegi hulgas, kes tööd vajavad, kelle elu sisuks on praegu palgatöö. Tekstiiltöö ja ka teistel aladel töötatakse 6 päeva asemel vähem päevi nädalas, mõnel tööalal, näiteks klaasitööstuses, lõpetatakse töö augusti-septembrikuuks, tööseisak tuleb ka mõnes puupapivabrikus.

Kui arvatakse mõnelt poolt, et just sunniviisiline tööjaotus ja töökohata dele asetamine on selleks nõiakepiks, mis tootmise alal toob õitsengu, siis pole see veel põhjendatud sellega, kui nii kusagil toimiks. Vaba töö tõrjus välja sundtöö just majandusliku arengu survel ja huvides. Sundtöö on seal kohaldatav, kus töötavad mobiilsperitud: ühed rindel, teised tagalas. Eestis pole praegu rinnet. Siin on praegu mureks ja ülesandeks, kuidas tootmisprotsessi ka edaspidi ära paigutada võiks need, kes seal töötasid, töötavad ja töötada tahavad. Selleks on vaja töövahetalituse asjalikku tööd, aga kõigepealt tooraineid ja turge.

Kui Põllutöökoja täiskogu tunnistas tarviliseks, et tuleb luua üldist tööturгу reguleeriv keskus küllaldase võimupiiriga, andes selle struktuuris võimaluse konventide tööbüroode kaudu juhtida põllumajandusesse töäjõudu vajalisel määral, sisse seada üldine töökohustus kasutamata töäjõureservide tööle rakendamiseks ja tööraamat jne., siis pole siin küll lähtunud üldsuse huvidest, vaid kitsast tööandjate kui eraomanike huvide seisukohast, kel endi rikastamiseks oleks tarviline senisest suuremat õigust töölise kasutamiseks, isegi sunnikorras.

Töö on küll iga töövõimelise kodaniku kohustuseks — see on täiesti õige, kuid ühe inimese töövõime ja töö ei tohi olla teisele inimesele varanduse ja rikkuse kogumise, see on eksploateerimise, objektiks.

Ei vaidle töölised üldise töökohustuse vastu, kui lõpetatakse töölise töäjõu eksplua-

teerimine eraomanike poolt ja töölise töövõili läheb üldsuse hüveks. Sel aga, et üks inimene võiks teist inimest oma huvides eksploateerida isegi sunnikorras, puudub igasugune õiguslik ja moraalne alus. Eraomanduse valdaja ja ettevõtja huvid ja kasud ei tarvitse veel olla identsed üldiste huvidega ja üldsuse kasudega.

Tuleb pooldada üldist töökohustust, kuid mitte võrast töäjõudu kasutaja, eraomanduse valdaja huvides, vaid siis, kui üldsuse huvid seda nõuavad ja kui on tõkestatud töölise töäjõu eksploateerimine eraomanike poolt.

Ka tööaja pikendamine on juba tööjaotuse seisukohalt põhjendamat, jättes kõrvale teisehoiulised kaalutlused. Hüütakse: Töö ausse! Eestis on töö alati olnud aus.

Ühenduses peamiselt elukalliduse tõusuga on huvialuseks saanud elatustase. Et elatustase tõuseb loova ja viljaka töö läbi, on vastuvaidlemata õige. Alati pole aga siiski nii, et mida enam väärtusi, seda rikkam on rahvas. Majandusliku kriisi päevil oli Brasiilias kohviküllus ja kohvi uputati merre, Daanis oli piimaküllus ja piima valati maanteekraavi, kuid hulgas elasid puuduses. Puudus välis-turg, kuid puudus ostujõu madaluse tõttu ka siseturg.

Ka elaval töäjõul on väärtus, ja kui töäjõu hind on liig madal, siis on ka elatustase rahval madal. Ei saa ütelda, et pärisorja ja neegerorja elutase oli madal selle pärast, et polnud väärtusi. Ka tänapäeva vaba töölise elutase ei sõltu mitte ainult sellest väärtustest hulgast, mida ta loob, vaid ka teistest teguritest, ka töölise eneste ühisjõust ja ühistundest, organisatsioonist, jõudude vahekorrast ning valitsuse majandus- ja sotsiaalpoliitikast.

Raudse palgafondi teooria pole õige. Werner Sombart ütles, et ei ole ühtki teooriat, mis oma ekslikkusega oleks tekitanud aja jooksul ikka ja jälle uuesti esile kerkides niipalju segadust kui raudse palgafondi teooria. See surnud teooria kerkib siis uuesti esile, kui see on kellegi huvides. Nendest huvidest ammutab ta ajutiselt uut elujõudu. See teooria on Inglise päritoluga — „wagefound“. Pärast seda, kui selle teooria ekslikkuse olid paljastanud Hermann, Rodbertus, George j. t., ei ole sel poliitilises ökonomias enam mingit kredüiti, kuid sellest hoolimata kapitalistide apoloogeetid püüavad seda kasutada tõendamiseks töölisele, kui viljatud on nende püüded oma olukorra parandamiseks.

John Stuart Mill õpetas, et töötasu sõltub pakkumise ja nõudmise vahekorra. Ta ütles ka, et töötasu muutub ühes toiduhinnaga, elumaksumusega, kuid Mill leidis ka, et rahva sigivuse pidurdamine on üheks töölisklassi heaolu taotlemise vahendiks. Mill ei eitanud aga ka tööliseorganisatsioonide mõju töötasu tõusule.

Raudse palgafondi teooriat kasutavad tööandjad alati siis, kui neil pole töölise õigustatud nõudmistele muud vastata kui ainult „non possumus“.

Raudse palgafondi teooria ekslikkus seisabki selles dogmas, nagu oleks igal silmapil-

gul mingi erifond, mis on assigneeritud töötasuks.

Nimekad majandusteadlased näitasid juba läinud aastasajal, et ühiskonna tarvituseks saaduste valmistamise protsessis pole üldse vahendite tagavara, mis on tarviline tööliste eluüldpidamiseks tootmise kestes. Kogutud kapitalil on rahvamajanduses tühine osa, sest toimub alatine tootmise ja tarvitamise läbikäik. Rodbertus näitas, et töölistele ei makseta töötasu mitte kapitalist, tagavarast, mis on valmis juba töö algul, vaid tööliste eneste töösaadustest, või, kui töösaadus ei koosne eluüldpidamise vahendeist, siis arvestades tööajaut ja -vahetust selle perioodi produktidest, mille eest tasu saadakse.

Eestigi tööliste elatustaseme tõstmist ei või pidurdada mingi ekslik raudse palgafondi teooria, ei saa ka siin elatustaset teha ainuõltuvaks tööaja, töötempo ja töökoormatuse suurenemisest.

Ka rahvaarvu suurendamise propagandas valitseb silmatorkav vastolu. Sellel, et mõni vanapoiss eelistab lastele varandust ega raatsi abielluda, pole rahva loodusliku juurekasvu suurendamisel olulist tähtsust, küll aga on mõjuvaks teguriks siingi rahva majanduslik ja sotsiaalne elatustase, mitte aga kõigepealt sündivusele, vaid just surevusele. Madal elatustase põhjendab haigestumise, õnnetusjuhtumite, kuritegevuse, ebaloomuliku ja üldse suremuse, aga eriti just laste, eeskätt imikute, suremuse kõrget arvu.

Rahva loodusliku juurekasvu küsimus Eestis on, toetudes statistikale, suurel määral just rahvatervishoiu küsimus. Looduslikku juurekasvu pidurdab madal elatustase, korterikitsikus, töövõtjate kindlusest olukord, mis on enneaegse raugastumise ja haiguslike nähtuste ning suremuse kõrge protsendi põhjuseks. Kas mõnel kohviproual on sülelapse asemel kutsikas hällis, selle osatähtsus on rahva iibe küsimuses niisama tähtsusetu kui see, kas sel proual on sinised või punased küüned.

Samal ajal rahva iibe tõstmise ja teiselt poolt tööpinge ja sundtöökohustuse propageerimine on üksteisega vastolus.

Ka puhkuse küsimus on saanud avalikus arvamises kahtlase arvustuse osaliseks. Puhkust on peetud sotsiaalpoliitiliselt ja tervishoiuliselt seisukohalt tarviliseks. Palgalise puhkeaja seadusi on täiendatud. Puhkeaja veetmise küsimuse arutamiseks on peetud nõu ja koosolekuid, on pandud ametisse eriülesannetega tööhõud. Supelasutuste, kuurortide ja suvituslinnade korrastamiseks on kulutatud isegi riigi toetusi. Nende küsimustega tegelemiseks on ellu kutsutud isegi keskkused. Kuid samal ajal seatakse avalikus arvamises suvituskohtades puhkajaid ühele tasemele logelejatega, sisendatakse eriti maaelanikele arvamisi, et need, kes maale lähivad veetma oma puhkeajaga, on ei-midagitegijad. Peetakse sündmatuks isegi supellinnade propageerimist kinos, kuigi nende linnade majanduslik elu on suurel määral sõltuv suvitajate hulgast.

Suvituskohtade, kuurortide, puhkekodude ja sanatooriumide küsimus on kõikjal esmajärguline tervishoiuline ja sotsiaalne küsimus. N. Liidus on selle ala arendamine seotud sotsiaalkindlustusega. Supelasutustes, kuurortides, puhkekodudes ja sanatooriumides viibimist tuleb võimaldada töötajail, kes seda vajavad. Meil neid võimalusi veel ei ole. Nende võimaluste aseainena on hakatud propageerima nädalalõpu veetmist rahvarikastes maakohtades, välitelkides, kasutades hiissõite, nagu seni, raudtee kaubaveo vaguneis.

Ükski töövõtja-palgaline Eestis ei saa kauem puhata kui kehtiv seadus ja tööleping seda lubavad. Seda lühikest aega peaksid nad kasutama puhkamiseks, mis on vajaline töövõime värskendamiseks ja tervise säilitamiseks.

Kas jõukad inimesed oma vaba aja veedavad mererannas ja suvituskohas või luksus-korteris ja lõbustuslokaalis või ka spordivõistlusel kisades, see ei huvita meid sotsiaalpoliitiliselt seisukohalt.

Kui aga tahetakse need ringkonnad, kes, tugeses oma tuludele ja jõukusele, viidavad aega vaid „logelemisega“, rakendada ühiskonnale kasulikule tööle, siis ei saa seda teha suvituskohtade ja kuurortide, suvituse ja puhkuse alavääristamisega, vaid selleks on tarvilised juba põhjalikumad sotsiaalsed muudatused. Ei aita siin ka töösündus selles mõttes, nagu sellest meil praegu kõneldakse. Muudatused peavad siis juba olema sügavamad ja põhjalikumad, aga vaevalt see mahub nende inimeste mõtlemisviisi, arusaamise ja maailmavaate raamidesse, kes need küsimused praegu esile on tõstnud.

Ei ole ka mõeldav, et võiks töölisi ja teenijaid nende puhkeajal rakendada „puhkusele põllutööle“, sest põllutöö on oskustöö, mis vajab vilumust ja harjumust, mida ei saa päeva ega nädalaga. Ei ole tõenäone ka töösturite, ärimeeste, kõrgemate ametnike jne. naiste, tütarde ja poegade paigutamine põllu- ja maaparandustöödele. Jäetagu siis sellelki küsimuses demagoogia. Need ringkonnad, kes praegu nii kurjad on „suvel logelejatele“, ei tee ka mingit sotsiaalset revolutsiooni.

Ei ole õiglane ka talva tagumine maa ja linna elanikkonna vahele: nii ühtedel kui ka teistel on omad rõõmud ja mured, kuid tehakse tööd, päris intensiivset tööd maal, aga mitte vähem ka linnas — tehases, vabrikus, ärileiti taga ja kantsleis. Praegusaja ühiskonna keerulises masinavärgis on tarvilised mitmesugused hammasrattad: põllumehed, tööliised, teenijad, ametnikud. Tegevuskohaks on mitte ainult maa, vaid maa ja linn, põld ja tööasutus. Ei saa üldgi kirjutada linnaelaniku otsaesisele „logeleja“. Neid leidub maal ja linnas, kuid see on väikesesulatuseline seisus. Tänapäeval tuleb tööd teha linnas mitte vähem kui maal. Ekslik on ka kujutada linnaelu kergemana kui maaelu.

Maalt linna valgumine ei ole ka mitte tingitud linnaelu paremusdest, vaid siin on tegemist majanduslike teguritega ja majanduselu arenguga.

Tööstuse arenedes kasvavad linnad. Ei saa muidugi forsseerida linnade kasvamist, kas või sellega, kui hakatakse likvideerima väikemaapidamist, et saada tööstuse 130.000 uut tööjõudu. Kui selle järele tarvidus puudub, siis on need 130.000 inimest linnaski üleliigsed. Kui põlevkivitööstus vajab erakordsetes oludes piiramata arvu töölisi, siis pole kindlustust, et ka siin sõja lõppedes ei tule tagasilööke. Proletariseerumise protsess on praeguse valmistusviisi kaasnähtus, seda protsessi võib ju kiirendada ja pidurdada, kuid siin on siiski oma kindlad majanduslikud seadused.

Väikemaapidamise likvideerimine ja suurmaapidamise sisseaamine ühes tööstuse ülesehitamisega on ka riigipoliitiline küsimus, mida võib otsustada ja plaanikindlalt teos-

tada, nagu seda on tehtud N. Liidus. Ilma kindlate ja läbimõeldud plaanideta ja kavade kindlakäelise teostamiseta võib see aga põhjustada tootmise languse.

Hoolimata erakordsetest oludest on praegu rahva tuleviku seisukohalt tähtis majanduselu õige juhtimine, aga ka rahva elatustaseme tõstmine ja tervishoiuolude parandamine — õige ja otstarbekas sotsiaalpoliitika. Seda aga võimaldab kõigepealt töötajate enesetunde ja osatähtsuse tõus, töötajate eneste osavõtt rahva saatuse juhtimisest.

See on kurb tõsiasi, et maailmas on käimas hävitustöö, mis takistab küll majanduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist arengut, langeb elatustaset, kuid elu kestab edasi ka üle surnukehade.

Mõningaid töökaitse ja sotsiaalkindlustuse küsimusi

P. Paal

Kehtivatest ja uutest sotsiaalseadustest.

Vanimaiks sotsiaalkindlustuse seadusiks meil Eestis on tööliste haiguste ja tööõnnetuste vastu kindlustamise seadused, mis anti 1912. aastal. Teistes Euroopa riikides kehtis tööliste haiguskindlustuse seadus juba varem. Haiguskindlustuse seadusest on töötaval kihil õige suur kasu, kuna tööliste palgad pole kunagi kuigi suured olnud ja sellega ravimisvõimalused omal arvel on töölisel õige piiratud, peagu kättesaamatud.

1912. a. haiguskindlustuse seadusel olid oma puudused, kõigepealt haigekassade valitsemise struktuuris. Nii oli kassa volikogu koosseisust tööandjatel $\frac{2}{3}$ häält, see on kui näiteks volikogus oli kassaosaliste poolt valitud liikmeid 60, siis oli volikogu koosseisule sellele liiks tööandjail 40 häält, mis harilikult oli koondatud ühe või paari esindaja kätte. Sellega on iseenesest arusaadav, et töölistel haigekassade juhtimisel oli raskusi, veel vähem said nad midagi olulist, neile kasulikumat läbi viia. Haigekassade juhatused olid aga koostatud nii, et 50% oli juhatustes tööandjaid ja teine 50% töölisi. Siin ei olnud töölistel sageli võimalik saavutada enamust üheski küsimuses, sest juhatuse esimeheks oli tavaliselt tööandja ja hääletamisel häälele poolekslangemisel otsustas küsimuse esimehe-tööandja hääl. Tööline oli sageli samas juhatuses oleva tööandja kaitse palgaliseks, töölisel olid konfliktid korral selle tagajärjed väga hästi teada: töölt vallandamine. Nüüd muidugi on olukord palju muutunud Vene ajutise valitsuse ja Eesti iseseisvuse ajal kehtima pandud töökaitse seaduste tagajärjel. Kõik sotsiaal- ja töökaitse seadused tulid tööliskonnal enesel pideva töö ja nõudmistega kätte võidelda. Ka haigekassades püüti alati saada omavalitsust. See ei õnnestunud enne kui 1917. a. Vene ajutise valitsuse ajal. Alates nimetatud ajast on meie haigekassades absoluutne

töölise omavalitsus. Selle omavalitsuse keskes on Eesti tööliskond arendanud haigekassasid väga otstarbekalt. Ei või ükski haigekassade vastaseistki (kuigi neid leidub veel küllalt isegi kassaliikmete eneste ridades) seda asjaolu eitada. Kuid püütakse ka nüüd veel haigekassade omavalitsust töölistel ära kiskuda ja neid tööandjate hooldamise alla seada. Neile püüdeile tuleb kategooriliselt vastu astuda. Need Messiased, kes väljastpoolt kassa liikmeskonda tahavad tulla töölisele õnnistust tooma, et lähtu kindlasti mitte mingist teisest seisukohast kui oma puhtisiklikest majanduslikest kaalutlusist. Ei pruugi sugugi prohvet olla, kui ennustada, et saavutanuksid tööandjad oma tahte läbiviimise, tulnuksid nad jällegi haigekassade juhatustesse. Selle tagajärg oleks, et töölised peavad jällegi haigekassade juhtimisel nende tahte alla painduma. Kes aga ei paindu, see murtakse, s. t. vallandatakse töökohalt. Teame ju väga hästi, et kõik ühe kihi huvilised on üksteisega kontaktis, ja pole ka erandit tööandjate keskel. See kontakt aga mõjutab ja kannab ühe kaitse valdaja tahte ka teise omaniku kaitsele nii, et tööline on igalt poolt kättesaadav ja murtav. Loodame, et uus haiguskindlustuse seadus jätab püsima haigekassaosaliste omavalitsuse.

Haiguste ja tööõnnetuste vastu kindlustamisest üksi on vähe, tuleb kehtima panna ka teised sotsiaalkindlustuse liigid. Kindlasti omab erilist tähtsust ka tööstuslike ja kaubanduslike kaitsete vanade töövõtjate kaitse seadus ja perekonnaga töövõtjate lisapalga seadus. Vana inimene, kes riigile ja ühiskonnale oma madala palga juures on kõik annud ja pole seejuures suutnud oma vanaduspäevade puhuks midagi koguda, jääb ilma seadusliku kaitseta oma vanaduspäevil kindlasti ühiskonna hoolealuseks. Uus seadus kergendab osaliselt vanade tööveteraanide olukorda. On täiesti loomulik, kui just rahvuslike varade juureloojaile kindlustatakse vähegi nende äraelamisvõimalus vanaduspäevadeks, kus-

juures need võimaldamised on ka lõppeks nende endi töö ja loomingu tagajärjel võimalikud. On ju selge, et vanade tööliste abistamise fondi laekuvad summad ikkagi nende poolt töötamisajal täideviidud töö protsessist ja loodud varade väärtusest. Vanal, töötamiskõlbmatul inimesel ei ole enam mingisuguseid võimalusi ega sissetulekuid oma kätetööst, sest ta jõud on läbi ja energia paigutatud loodud varadesse. Uute kehtimahakanud seaduste puhul võib tähele panna, et need normid, millede järgi toetusi antakse, on liig väikesed. Kui nüüd haiguskindlustuse seaduse teostamisel antakse sammeid tööliste poolt oma palgasummalts sissemaksetud summade alusel, siis nii vanade töövõtjate kaitseseaduses kui ka lisapalga seadustes on need normid ühtlased kõikidele, ja nimelt: vanadele töövõtjatele vanadustoetus Kr. 15.— kuus ja lisapalga seaduses lisapalk esimeselt lapselt 16 senti tööpäeva eest, teiselt 24 senti ja igalt järgmiselt à 32 senti tööpäevas. Kui aga töövõtja töötab käitises normaaltööpäevast vähem, siis väheneb ka tema lisapalk vastavalt töötundide vähenemisele.

Kui kõrvutada neid eelolevaid toetusnorme riigi- ja omavalitsuse teenijatele ja tööliste tasutavate samalaadsete abistamise normidega, siis on eraettevõtetele töötajale tasutavad normid kaugelt väiksemad. Sellega paistab, nagu ei vajaks töölislaps abistamist üheväärselt teiste kodanikkude lastega, vaid et ta peab juba maast-madalast leppima vähemaga. Sama kehtib ka vanade töövõtjate abistamisnormi kohta. Kui nüüd aluseks võtta praeguse igapäevase tarvete rahuldamise ja nende rahuldustega kooskäivate ainete hinnad, siis on päris kindel, et 15 krooniga kuus ei ole keegi võimaline ennast elatama, ka mitte vähenõudlik vana tööline. Selle toetuse eest ei ole võimalik muud saavutada kui vahest vilets eluase ja sellele võib-olla ka vajaline küte. Toiduks ja riietuseks sellest summast ei jätku, vaid seda tuleb toetuse saajal kusa-gilt mujalt hankida. Kuid mujalt toetuse hankimisega on ka lugu täbar, sest seadus näeb ette, et kui teisalt saadav toetus on niisama suur kui hooldemaksu alusel tasutav vanadustoetus, siis võetakse viimane ära. Ühe sõnaga, kahelt poolt ühesuuruse toetuse saamine pole lubatud. Paistab ebaõiglane olevat, kui hooldemaksu seaduse täitmisel erateel saadud toetusega arvestatakse ja seaduse alusel antav vanadustoetus sellepärast ära jäetakse, et ka inimene ise on enese jaoks suutnud midagi ära teha. Ei oleks tarviline, et vanadustoetuse saaja peaks puhtal kujul olema hoolekandeval seisukorras, vaid mida ta on ise vabatahtlikult enese kindlustamiseks suutnud tallele panna, see ei võiks avaldada mingit mõju hoolekandeval seaduse alusel tasutavale vanadustoetusele, liati, kus 15-kroonise toetusega ära elada ei saa. Kuid loodetakse, et see vanade töövõtjate kaitseseadus on ikkagi üleminekuseaduseks väljatöötatavale pensioniseadusele ja selle seaduse kehtimahakkamisel töötatakse välja ka uued elulähedasemad abistamisnormid. Praegused väikesed normid on arvatavasti tingitud olukor-rast, et seaduse põhjal tasutavateks toetus-

teks ei jätke suuremaid summasid, mis võivad tõusta edaspidi, kui on kogutud reserve.

Vanade töövõtjate hooldemaksu seaduse täitmisel tulevad ette mõningad vaieldavad küsimused. Nimelt on ju kontroll nimetatud seaduse täitmiseks pandud haigekassadele, kes peavad järele vaatama, kas antakse ja täidetakse vastavad teatelehed õigete andmetega, kas tasutakse õigeaegselt hooldemaksud jne. Selle seaduse arvutuslehe (vorm. nr. 1) täitmisel tulevadki ette arusaamatused, kuna seaduses pole ka suudetud iga pisiasja ette näha. Oleks vajaline, et Sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakond anuaks seletusi. Mõnel pool küsitakse, kas hooldemaks tuleb sel juhul tasumisele, kui käitis tasub vanadustoetusi teatud arvule seaduses ettenähtud vanadele töövõtjatele, kes enne samas käitises töötasid, kuid nüüd enam ei tööta, ega ole ka teisi vanemaid, seaduses ettenähtud, töölisti käitises tööl. Seaduse järgi on küll nii, et vanadustoetust saajad ei kuulu käitise töötajate hulka ja nende toetust saajate arv ei mõjuta millegagi seadust, s. t. tööl tuleb pidada igal juhul ettenähtud hulk vanu töölisti või nende puudumisel tasuda hooldemaksu.

Ka küsitakse, kas arvata vanade töövõtjate hulka ka need vanemad töölistid, kes ajutiselt haiguse või mõnel muul põhjusel töölt puuduvad. Haiguse pärast puuduv tööline ei kuulu töötajate ridadesse, ja kui selle puudujaga vanu töölisti päeva lõpul pole seaduses ettenähtud protsenti tööl. olnud, tuleb hooldemaks ikkagi tasumisele. Nii näiteks peab 23 töölistega töötav käitis tööl pidama vähimalt 2 üle 50-a. vanemat töövõtjat. Oletame, et need 2 töölist haigestuvad nädalaks või pikemaks ajaks ja iga päev on nüüd tegelikult tööl ainult 21 nooremat töövõtjat. Nüüd tuleb tasuda nende vanade töölt puudumise päevade eest hooldemaks, sest määruse järgi oleks pidanud nende järelejääva 21 hulgast ikkagi vanemaid kui 50-a. tööl olema 2 töölisti.

Need ettetoodud küsimused on tekitanud vaidlusi tööandjatega, kuigi küsimus ise on selge.

Arstiahist ja arstidest.

Meil Eestis on kujundatud välja arstide asukohtade võrk. Nii on praegu peagu igasse maanurka suudetud asutada vastavad jaoskonna tervishoiu arstide ametikohad ning leidub veel vähe neid kohti, kus arstiahi on hoopis kättesaamatu. Kuid ka neid puudusi on hakatud viimasel ajal kõrvaldama ja arste valitsusvõimu poolt paigutama kohtadesse, kuhu nad ise vabatahtlikult mõnesuguseil põhjusil pole tahtnud asuda. Paljudel juhtudel aga, kus arstid ja arstiahi on kättesaamatu, ei anna rahva juurekasvu propaganda ja rahaline abistamine üksi veel loodetud tulemusi, kuna lapsed arstiahi puudumisel juba ette on surmale määratud. Selle vältimiseks ongi hädavajaline, et arstide võrk oleks võrdlemisi tihe ja arstiahi ka noortele maailmakodanikele alati kättesaadaval. See nõue maksab praegusel ajal eriti maa kohta.

Käesolevas kirjutuses tahame käsitleda, kuidas arstid mõningatel juhtudel oma ülesannetest aru saavad ja neid täidavad, mille tulemusena ravitavate hulgas esile kerkib paljudi põhjendatud pahameelt ja muret. Ei ole kaua aega tagasi, kui Tallinna lastehaiglas imikud ära vahetati. See tekitas pahameelt lastevanemates. Lõpuks oleksid ka vahetusse jäämisel nendest lastest saanud väärilised riigikodanikud, nagu seda on senini tähele pandud võõrastes perekondades üleskasvatatud või adopteeritud laste juures. Kuid ka sellane asi on ikkagi iseenesest lubamatu.

Sellest on vähe, kui arstide eneste poolt väljaantud ja antava kirjanduse kaudu propageeritakse iga kui vähemagi vea puhul arsti poole pöördumist, kuid pahatihti selle järgi käies on abitarvitajal raskusi.

Inimene, kes enesele arsti elukutse on valinud, peab valmis olema igal ajal kaaskodanikele arstiabi andmiseks. Tegelikus elus on kujunenud olukord sageli sääraseks, kus arvestatakse ainult teenistushuvist, tagaplaanile jättes enda peale võetud abistamise kohustuse. Seda juhtub ka haiglates, kui arst on kõigepealt huvitatud patsiendi seisukorrast ja haigele rahapuudusel jätab tarvilise ravi andmata. Raviarvete õiendamine ei tohiks aga milgi juhul olla raviva arsti ülesandeks, vaid seda tehku haigla kantsleil personaal. Hiljuti lugesime ajakirjandusest ühe väikelapse saatuses. Lapse isa jutustab: „Mu väike 3½-kuine poeg haigestus reedel — tal oli tekkinud väike palavik ja laps oksendas. Ise viibisin haiglas, naine kutsus koju arsti. See tuli, vaatas korraks last, noogutas pead ja ütles, et lapse siida olevat nõrk, muud midagi. Naine telefoneeris sellest mulle haiglasse. Haigla mitte-lastearst soovitas kutsuda koju päris lastehaiguste eriarsti. Ja nii kutsusimegi laupäeva hommikul lastearsti. See lastearst oli aga õige kummaline härra. Heitis korraks eemalt pilgu lapsele — ja lubas kohe kirjutada surmatunnistuse või siis ära minna, ilma et oleks last järele vaadanudki. Lõpuks palumise peale kirjutas ta midagi südame elustamiseks. Kuna aga lapse seedimine oli rikkis ja ta kangesti tahtis süüa, palusime nõu ka lapse toitmise asjus, aga doktor ei annud mingit nõu. Surmatunnistuse ähvardusest hoolimata elas laps veel pühapäeva hommikulgi ja näis koguni paremana. Helistasime nüüd ühele teisele arstile. See käskis viia lapse haiglasse. Viisimegi. Seal aga vastuvõtja-arst vaatas jälle kord eemalt lapsele ja käskis ta kohe tagasi koju viia — laps elavat kõige rohkem veel kaks tundi. Mingit nõu või lootust ei antud. Sõitsime murtuna koju, naine oli meeleheitel. Ootasime surma iga hetk, aga laps muudkui tahtis süüa. Aga me ju ei tohtinud ega teadnudki, mida anda. Sest ta kõht oli nüüd juba veel rohkem korrast ära. Aga ta oli juba 3 päeva söömata ning sellest nõrkemas.

Ometi esmaspäeva hommikul oli arstide poolt läbivaatamatult kaks korda surmale mõistetud laps veel elus — ja terasemgi! Helistasime nüüd veel kord arstile, kes enne abivalmilt last soovitas viia haiglasse, ja kõnelesime, et seal ei võetud vastu. Ta käskis

lapse uuesti viia teise haiglasse, et seal lasta lapsele suhkru sisse pritsida toidu asemel.

Helistasime siis uuesti haiglasse. Seal aga üteldi, et olevat võimatu suhkru sisse pritsida. Uuesti helistasime meile nõu annud arstile. See tuli siis jällegi uuesti meile, vaatas lapse läbi ja ütles, et süda on täiesti terve ja laps võib paraneda, kui suhkru sisse pritsida. Helistasime jällegi samasse haiglasse, et kuidas on — laps pidi juba 24 tundi tagasi surema, aga elab, ja arst loodab paranemist, kui ainult ravida saaks. Haiglast vastati: „Meil pole imikute arsti!“ Aga see on üks vähesteist Tallinna haiglaist, kus on lasteosakond. Nüüd laskime arstil enesel helistada sama haigla juhatajale. See tegi nüüd ometi korralduse, et meie laps sinna vastu võetaks. See oli kell 12 esmaspäeval, kui lõpuks saime lapse haiglasse. Aga nüüd sealgi tuli arst ja vaatas last ainult eemalt — kirjutamata mingit rohtu, tegemata mingit korraldust — ja lahkus haiglast, et tulla alles teisel päeval tagasi. Ja mu 3½-kuine poeg suri kell 8 õhtul. Kui nüüd veel meenutada, kuidas mu naist esimese lapse sünnitamise ajal lasti mitu tundi valudes vaevelda ühe teise haigla koridoris — laskmata teda haiglasse ja andmata mingit abi ainult seepärast, et naisel valude alates ma juhuslikult polnud kodus ega olnud naisel seepärast võimalik ette maksa haiglaraha —, siis ärgu imestatagu, et mul on tekkinud kibedus.“

Nii ühe õnnetu isa kibestunud seletus.

Kuid sellaseid asju tuleb ette tihti. Arstide keskel leidub küllaltki neid, kes oma kutse kõrgusel ei seisa. Ega siis muidu oma kutsed tõsiselt võtavad arstid ei ütle, et ega kõik ole arstid, kes on ülikoolides vastavaid teadmisi omandanud, üks osa jääb „arstiteadlasteks“, ainult ühest osast saavad arstid sõna tõsisel mõttes.

Kahjuks peame aga nentima, et neid „arstiteadlasi“ arstide kõrval on meilgi Eestis võrdlemisi palju, kes tegelevad seejuures siiski tegelike arstidena. Oleks vägagi hea, kui sellaseid mitte küllalt kohusetundjaid saaks paigutada kuhugi kindlale ametikohale, kus neil haigetega kokkupuutumisi ei oleks. Sest nad on siiski lõpuks ka inimesed kõikide oma nõrkustega ja tahavad ikkagi ära elada, olgugi et nad on oma elukutse valikus rängalt eksinud.

Praegusel ajal on suur osa ka arstide tegevuse järelevalvel. On näiteid, kus haigekassa liige pöördus haiglasse esmaabi saamiseks ringsaas all kaotatud sõrme tüükaga. Seal aga esmaabi ei antud, kuna nõuti selle asemel vigastatu haiglasse stationsaarsete ravile jäämist, operatsiooni vajalisusega põhjendades (nimetatud haiglas tasutakse haigla poolt arstile operatsiooni puhul lisatasu tükitöö alusel). Vigastatu aga haiglasse ei jäänud, vaid pöördus linnas elava vabalt praktiseeriva arsti poole, kes ka tema vigastatud sõrme ambulatoorselt ravis. Kuna seadus näeb ette, et iga arst või raviasutus on kohustatud esmaabi andma, siis vigastatu tõstis kaebuse temale esmaabi mitte võimaldanu vastu, kaebusele lisades igasuguseid tõendusid

temaga käitumises. Mis aga sellest välja tuli, oli see, et asi kujunes teistiti, ja on isegi lausa ime, et kaebusetõstja ise veel karistada ei saanud ja tema kaebus alusetuks või kurihtlikuks ei tunnistatud.

Et arstiabi oleks rahvale kättesaadav, tarviliku ettevalmistusega arstidest puudus ei oleks ja arstiabi ka õieti oleks korraldatud, seegi on järelevalve asutuste ülesanne.

Erilist järelevalvet vajavad asutustes, haiglates jne. töötavad arstid. Vabalt praktiseerivad arstid seda nii väga ei vaja, sest elu ise praagib mittekõlvulised arstide ridadest välja, liiati, kus ka teised arstid on haigetele kättesaadavad. Oleme isegi näinud, et ühel arstil on tööd nii palju, et ta on täiesti ülekoormatud, teisel aga seevastu pole midagi peale hakata. Tööpuuduse all kannataja on sageli nn. „arstiteadlane“, keda ravivajajad ei saa tarvitada.

Töökaitse seaduste täitmine ja tööandjad

N. Ruus

Tööliskoosolekuil ja töölisajakirjanduses on korduvalt rõhutatud meie kehtiva sotsiaalseaduseandluse puudulikkust ja nõutud selle täiendamist. Kuidas aga tööandjaskond sellestki sotsiaalseaduseandlusest, mis praegu on olemas, oskab mööda hiilida, seaduste eeskirju ignoreerida ja tööliste õigusi eitada, sellest kõnelevad väga huvitavat keelt arvud tööinspektorite aruannete kokkuvõteteis (avaldatud trükis brošüüridena „Töökaitse Eestis 1935—1937“ ja „Töökaitse Eestis 1938“, Sotsiaalministeeriumi kirjastus).

Tööinspeksiooni ülesandeks on teatavasti tööinspeksiooni seaduse eeskirjade kohaselt töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste ja nende seaduste põhjal antud määruste elluviimiseks kaasaaitamine ja järelevalve nende täitmise üle; samuti on tööinspektorite ülesandeks järelevalve alla kuuluvates käitistes töötavate isikute tööjõu, elu, tervise ja kõlbuse kaitse eest hoolitsemine ja kõigi seaduslike abinõudega kaasaaitamine nende isikute füüsilise kui ka vaimse heaolu tõstmiseks ja majandusliku olukorra parandamiseks.

Tööinspeksiooni järelevalve alla kuuluvad kõik käitised, kus tarvitatakse palgalist tööjõudu, kui nende kohta on maksma pandud mingisugused töökaitse või sotsiaalkindlustuse seadused või eeskirjad. Ka on tööinspektorite järelevalvele alluv õppeasutuste, käitiste, kodutööliste, aga samuti ka põllumajanduslike käitiste, äride, kontorite, majatööliste, hotellide ja võorastemajade teenijate ja teiste tööniivõrd, kui võrd nende suhtes on kehtivad töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seadused.

Seaduste, määruste ja eeskirjade rikkumisi ja mittetäitmisi avastavad tööinspekto-

Arst peab oma tööga võitma inimeste usalduse. Et saada heaks arstiks, tuleb arstil suhtuda oma kutseesse täie innu ja armastusega, oma teadmisi sellejuures alatasa täiendades.

Teame, et arsti elukutse on üks raskemaid ja vastutusrikkaimaid. Raskused esinevad igal sammul. Ta peab alati abiandmiseks valmis olema, vaatamata ajale, ilmastikule või kaugusele, ning seejuures olema patsiendi vastu alati lahke ja vastutulelik, olguigi et ta on ise juba ületöötanud, närviline jne. ning nii mõnigi patsient teda oma käitumisega pahandab. Kes aga neid raskusi ei suuda ega taha kanda, selle koht ei ole arstide ridades, sest need raskused ja kohustused on arsti elukutsega lahutamatu seotud. Muga-vusi oma kohuse täitmise juures see elukutse ei võimalda, samuti ei luba see ka hoolimatust abitarvitajate vastu.

rid 1) omal algatusel ja 2) tööliste kaebuste puhul.

Tööinspeksiooni ametnikel on õigus teostada töökaitse ja sotsiaalkindlustuse alal inspeksiooni käitistes ja viimaste poolt töölistele kasutada antud eluruumides, söögi-majades, saunades, lõbustusasutustes, haigemajades ja teistes käitistes poolt töölistele määratud üldkasulikes asutustes ja ruumides. Niihästi tööinspeksiooni ametnike omal algatusel ettevõetud revideerimiste kui ka töötajate kaebuste puhul kindlakstehtud seaduste rikkumiste ja mittetäitmise kohta teevad tööinspeksiooni ametnikud tööandjale märkuse või koostavad protokollid ja saadavad viimased edasi karistussepanekuga vastavalt vanemale tööinspektorile või kohtule.

Tööinspektorite aastaaruannete kokkuvõtet pakuvad ülevaadet sotsiaalseaduse täitmise alal esinevaist väärnähtustist ja töökonfliktidest. Allpool järgnevas käsiteluse jätame tööinspektorite aruandeist vaatlemata tööinspektorite ülevaadet töötülide ja konfliktide lahendamise, samuti ka tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse elluviimise alal, kuna meid siinkohal huvitab ainult töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduse täitmise küsimus.

Nagu näitab tabel nr. 1, osutab töökaitse seaduste ja määruste rikkumiste arv aastastalt pidevat tõusu.

Kahel viimasel aastal on tööinspeksiooni ametnike poolt töökaitse seaduste rikkumiste avastamiste arv tõusnud kummalgi aastal ligi 10.000-ni ja töötajate poolt on esitatud 1937. a. 5227 kaebust ja 1938. a. 6101 kaebust! 1939. a. kohta andmed veel puuduvad. Olgu siinjuures märgitud, et koos käitiste ja töö-

Töökaitse seaduste rikkumiste üldarv 1934.—1938. a.

Tabel nr. 1.

Aastad	Tööinspektorite poolt tehtud			Töötajate kaebuste arv	Kokku seaduste rikkumisi
	märkuste arv	protokollide arv	kokku tööinsp. poolt avastatud sead. rikkumisi		
1934	4994	1606	6600	1817	8417
1935	2725	1455	4180	2359	6539
1936	5908	2499	8407	3503	11910
1937	7035	2746	9781	5227	15008
1938	6791	2896	9687	6101	15788

tajate arvu suurenemisega ei ole kaasas käinud samas ulatuses tööinspeksiooni ametnike arvu suurendamine, mille tõttu paljud töökaitse seaduste rikkumised kahtlemata on jäänud avastamata.

Tööinspeksiooni ametnike poolt koostatud protokollidest on saadetud 1938. a. edasi vanemale tööinspektorile 2172 ja kohtule

663 protokollid, kokku 2835 protokollid, millele alusel on käitiste valdajaid karistatud vanema tööinspektori poolt 2078 ja kohtu poolt 593 juhul, kokku 2671 juhul. Nii karistamiseks esitatud protokollide kui ka vanema tööinspektori ja kohtute poolt tehtud karistuste üldarv on aast-aastalt tõusnud, mida tõendab tabel nr. 2.

Tööandjale määratud karistuste arv 1935.—1938. a.

Tabel nr. 2.

Aastad	Karistamiseks esitatud protokolle			Määratud karistusi		
	vanemale tööinspektorile	kohtule	kokku	van. tööinsp. poolt	kohtu poolt	kokku
1935	1133	323	1456	900	299	1196
1936	1807	421	2228	1885	381	2266
1937	2235	525	2760	1660	406	2066
1938	2172	663	2835	2078	593	2671

Nagu tabelist nähtub, on tööandjale töökaitse eeskirjade rikkumiste pärast määratud karistuste arv tunduva kiirusega tõusnud. Vanem tööinspektor on 1937. a. karistuste määramisega küll olnud tagasihoidlikum kui 1936. a., hoolimata sellest, et talle esitatud protokollide arv ka tol aastal eelmise aasta arvust oli üle 400 võrra suurem, kuid ka vanema tööinspektori poolt määratud karistuste üldarv on, võrreldes 1935. aastaga, tõusnud enam kui kahekordseks. Kohtute poolt määratud karistuste üldarv näitab igal aastal pidevat tõusu.

Tabel nr. 3 annab ülevaate sellest, mis aladel ja kui suurel arvul on tööinspeksiooni ametnikud 1938. aastal registreerinud seaduste rikkumisi ja kui palju samal ajal on tööandjaid karistatud eksimuste pärast.

Käitiste juhatuste poolt seaduste rikkumistest täielise ülevaate saamiseks peaksime aga tabeli nr. 3 arvudele lisama ka tabeli nr. 4 arvud, kus on üksikute alade järgi näidatud töötajate kirjalike kaebuste põhjused 1934.—1938. aastani tööandjate poolt töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste mittetäitmise asjus.

Liites mõlema eelmise tabeli andmed

näeme, missugustel aladel esineb seaduste rikkumisi kõige suuremal määral:

Palga kinnipidamine ja mitteväljaandmine.

Suurimat muret valmistab tööliste palga kättesaamine. Kõigist tööinspektoritele töötajate poolt esitatud kaebuste liikidest on esikohal kaebused palga kinnipidamise ja mittemaksmise kohta tööandjate poolt. Säärased kaebusi esitati 1938. a. tervelt 3171 juhul, neist 236 juhul kollektiivkaebusi! Hoolimata meie tööliste madalatest palkadest ja mõõdunud aastate majanduslikust kõrgkonjunktuurist, mida töösturkond ise nimetas „kullavihma ajajärguks“, püüdis suur hulk tööandjaid oma kasusid suurendada ka veel tööliste väljateenitud ja seadusliku palganatukese arvel, mille tõttu töölistel tuli oma palga saamiseks pöörduda kaebustega tööinspektorite poole, aga ka kohtuise. Tabel nr. 5 annab üksikasjalise ülevaate kaebustest palga kinnipidamise asjus ja tööinspeksiooni kaudu väljanõutud palkade kogusumma kohta.

Nendele arvudele tuleb lisada ka tööinspeksioonis registreeritud 19 seaduste rik-

Tööinspeksioonis registreeritud seaduste rikkumised käitiste juhatuste poolt ja selle eest määratud trahvid 1938. a.

Tabel nr. 3.

Milles seadusi ja määrusi rikuti	Seaduste rikkumiste üld- arv	Tööinspektorite poolt tehtud		Protokollid saadetud		Trahviotsuste arv		
		märkuste arv	protokollide arv	vanemale töölisp.	kohtule	van. töö- inspekt. trahvid	kohtu- otsused	kokku
1. Töötajate elu ja tervise kaitse	2814	2782	32	28	2	14	7	21
Sellest põllumajanduses	71	67	4	—	2	2	—	2
2. Määrused palgaraamatu asjus	1995	1368	627	626	5	676	6	679
Sellest a) põllumajanduses	186	60	126	122	1	147	—	147
b) restoranides jm.	58	18	40	38	—	33	—	33
3. Haiguskindlustuse seaduse rikkumised	1547	424	1123	940	128	828	81	909
4. Nõutavate teadete mitteandmine või valeteadete andmine	1367	858	509	6	493	7	479	486
5. Töötaja seaduste rikkumised	743	557	186	186	4	173	—	173
Sellest ärides ja kontorites	68	57	11	10	1	8	—	8
6. Pagaritööstuses öötöö keelu seaduse rikkumised	296	99	197	210	—	198	—	198
7. Määrused palga ja töötingimuste asjus	189	164	25	17	2	17	2	19
8. Tööstusliku töö seaduses nõutud raamatute asjus	159	157	2	2	—	2	—	2
9. Pühade ja puhkepäevade seaduse rikkumised	127	59	68	73	—	68	—	68
10. Õnnetuskindlustuse seaduse rikkumisi	77	41	36	26	6	32	5	37
11. Seaduste rikkumised alaealiste töö asj. Sellest öötöö asjus	69	41	28	27	—	30	—	30
12. Töötajate vallandamise asjus	60	60	—	—	—	—	—	—
Sellest põllumajanduses	14	14	—	—	—	—	—	—
13. Sisekorra määruste puudumise asjus.	45	43	2	2	—	2	—	2
14. Seaduste rikkumised naiste töö asjus	36	22	14	15	—	17	—	17
Sellest öötöö asjus	25	11	14	15	—	17	—	17
15. Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduste rikkumised	25	19	6	3	—	2	—	2
16. Muis asjus	138	97	41	17	17	12	16	28
Kokku	9687	6791	2896	2172	663	2078	593	2671

kumist töölepingute alal, samal alal esitatud 14 kaebust, 51 kaebust palga vähendamise asjus ja 23 kaebust mitteõiglase palga mahaarvamise ja töötasu arvestamise alal. Kokku saame töötasude liigis 3278 seaduste rikkumist!

Esitatud arvud tõendavad, et tööandjate julgus tööliste palkade kinnipidamise alal on kasvanud aast-aastalt ja otse progressiivse liirusega: kui veel 5 aastat tagasi — s. o. 1934. aastal — oli kinnipeetavate palkade kogusumma ainult 6.000 krooni, siis 1938. aastal tõusis see ligi kümnekordseks — nimelt 58.596 kroonini, s. o. 5,8 miljoni senini! Kuipalju aga töölistel veel palga saamata jäi ja kui paljudel juhtumel töölistel saamata jäänud palga sisse nõudsid kohtu korras ilma tööinspeksiooni vahetalitusest, selle kohta statistika puudub, kuna esitatud tabelis on näidatud ainult v ä l j a n õ u t u d teenistustasu summa iga aasta kohta.

Palkade kinnipidamine tööandja poolt esineb väga suurel määral ka põllumajanduses. Kuigi põllutöölistel on raske

tööinspektorite poole pöörduda, kuna nad tavaliselt elavad tööinspeksiooni asukohtadest eemal, on aga põllutööline palga mitte saamise korral siiski sunnitud kasutama ametiasutuste abi. Alljärgnevad andmed (tabel nr. 6) põllutööliste palkade kinnipidamise kohta tööandjate poolt ja ses asjas tööliste poolt tööinspektoritele esitatud kaebuste arv ei kõnele mitte kuigi kiitvat keelt meie tööandjate kohusetundest sulaste, teenijate ja teiste põllutööliste suhtes.

Need arvud — nii põllumajanduses kui ka kogu ettevõtjaskonna poolt esineva tööliste palkade kinnipidamise kohutav tõus — peaksid kohustama vastavaid järelevalveasutusi tõsisemale järelemõtlemisele. Tavalise kauba omastamine on vargus ja see on raskelt karistatav. Kui aga tööandja omastab tööliste tööd, mis on tööliste ainus kaup, mille müügist ta elatub, ja kui tööandja jätab tööliste maksmata palga selle töö eest, millega tööline on tööandjale saadusi produtseerinud, siis on, meil praegu kehtivate seaduste kohaselt, sel juhul tegemist ainult tavalise tsiviilvahekorraga. Kuna aga, nagu

Tööinspektoreile töötajate poolt esitatud kaebuste põhjused tööandjate poolt seaduste rikkumise asjus.

Tabel nr. 4.

Kaebuste põhjused	1934	1935	1936	1937	1938
1. Palga mitteväljaandmine ja kinnipidamine	861	1095	1709	2760	3171
2. Tööit va landamine enne palkamise tähtaja lõppu.	257	317	487	949	1090
3. Tööaja seaduse rikkumised	147	198	349	443	624
4. Palgaraamatu mitteväljaandmine või valed sissekanded töölepingut puutuvate sissekannete üle.	219	380	564	605	598
5. Õnnetuskindlustuse seaduse rikkumised	187	190	154	162	184
6. Haiguskindlustuse seaduse rikkumised	86	84	143	175	161
7. Palga vähendamine	8	7	8	12	51
8. Pühade ja puhkepäevade seaduse rikkumised.	6	—	8	23	28
9. Rahulolematused mahaarvamiste ja töötasude väljaarvestamisega	2	2	8	8	23
10. Muud töölepingu tingimuste rikkumised	6	5	9	8	14
11. Pagaritööstuse öötöö keelu seaduse rikkumised	—	—	1	—	13
12. Tööstuslike käitiste tööliiskonna asutuste seaduse rikkumised	6	2	—	4	11
13. Seaduste rikkumised naiste öötöö asjus	—	9	3	1	7
14. Seaduste rikkumised alaealiste töö asjus:					
a) öötöö asjus	—	—	1	—	7
b) alla 14 aasta vanuste töö asjus.	—	—	—	—	7
15. Käitise omaniku poolt tööpäeva lühendamine või pikendamise	1	—	2	3	4
16. Muud põhjused	31	70	57	73	101
Kokku	1817	2359	3503	5227	6101

Töötajate kaebused palga kinnipidamise kohta ja tööinspeksiooni kaudu väljanõutud palkade summa.

Tabel nr. 5.

Aastad	Palga kinnipidamise asjus esitatud kaebuste arv			nõuete arv	Väljanõutud teenistustasu kroonides
	kaebuste arv				
	individuaalsed	kollektiivsed	kokku		
1934				738	6.100
1935	1062	63	1095	949	11.300
1936	1586	123	1709	1349	18.400
1937	2553	207	2760	2069	43.100
1938	2935	236	3171	2622	58.596

näeme, tööliste palkade kinnipidamine on muutunud massiliseks ja näitab üha kasvava tõusu tendentsi, siis peaks küll lähemas tulevikus loodama sanktsioonid ka nende tööandjate kriminaalkorras karistamiseks, kes omavoliliselt kinni peavad tööliste palka.

Töötajate kaebused palkade kinnipidamise kohta põllumajanduses.

Tabel nr. 6.

Aasta	Esitatud kaebuste arv		Kokku
	individuaalsed	kollektiivsed	
1935	534	9	543
1936	765	25	790
1937	870	18	888
1938	1044	20	1064

Töötajate elu ja tervise ohustamine.

Teisel kohal, s. o. tööliste palkade kinnipidamisele järgmisel kohal, on tööandjate poolt seaduste rikkumised töötajate elu ja tervise kaitseks antud seaduste alal. Sel alal on tööinspeksiooni ametnike poolt tehtud 1938. a. 2782 märkust ja 32 protokollit. Kui siia lisada veel õnnetuskindlustuse seaduse rikkumiste kohta tehtud 41 märkust ja 36 protokollit ja samas asjas tööliste poolt esitatud 184 kaebust, siis tõuseb selles liigis registreeritud seaduste rikkumiste üldarv 1938. a. 3075-ni. Kui teame, et 1935. aastal esines seaduste rikkumisi töötajate elu ja tervise kohta antud seaduste ja õnnetuskindlustuse seaduse suhtes ainult 594, 1936. a. 1512 ja 1937. a. 1144, siis peame ka siin konstateerima seaduste rikkumiste üllatavalt kiiret tõusu. Nagu tööinspeksiooni

aruannete kokkuvõttes mainitakse, on seaduste rikkumiste arv seletatav sellega, et 1938. aastal jõustus tööstuslike käitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määrus. Aruandes öeldakse: „Vaatomata sellele, et määrus avaldati juba 1937. a. lõpul ning jõustus 1938. a. keskel, ei olnud suur osa käitistest selle nõudeid täitnud.“ Üllatav aga on, et hoolimata määruse eeskirjade ilmest ignoreerimisest tööandjate poolt on tööinspeksiooni piirdunud nii tähtsal alal, nagu seda on töötajate elu ja tervise kaitse, ainult märkuste tegemisega, kuna 1938. a. on sel alal seaduste rikkumisele (kelle üldarv, nagu varem märkisime, oli 3075) tehtud protokolli ainult 32 juhul ja trahviotsuseid 21 korral. Õnnetuskindlustuse seaduste rikkumiste eest on protokolli tehtud 36 korral, milledele ka igakord on järgnenud karistused.

Nagu tõendavad 1939. a. aktsiaseltside majanduslikud aruanded, on möödunudki aasta toonud tööstureile vägagi suuri sissetulekuid, kohati isegi suuremalt kui eelmisel aastal. See annab veelgi suurema õigustuse nõuda, et tööandjaskond täidaks määruste eeskirju tööõnnetuste vältimise alal. Tööinspeksioon peaks vajalise valjusega nõudma ohtlike käitise sisseseadete kõrvaldamist, nende asendamist ohututega ja abinõude tarvitusele võtmist töötajate tervise ja elu respektseerimiseks. Seal, kus tegemist on tuhandete töötajate elu kaitsega, ei tohi olla tagasihoidlik ka karistuste määramisega neile, kes tööliste elu arvel, iganenud ja elukardetavate, ohtlike, sisseseadete käitises hoidmise teel tahavad oma kasude kogumit lubamatult suurendada.

Palgaraamatute mitteväljaandmine ja töölepingute rikkumine.

Kolmandal kohal on seaduste ja eeskirjade rikkumised palgaraamatute mitteväljaandmise ja töölepingu seaduse asjus, samuti palgaraamatuisse ebaõigete sissekannete tegemise asjus. Ses asjas tehti tööinspeksiooni ametnike poolt märkusi 1368 juhul ja protokolli 627 korral, tööliste poolt esitati kaebusi 598 korral, kokku oli seaduse rikkumisi 2694. Karistusi määrati tööandjatele 679 korral.

Palgaraamatuisse ebaõigete sissekannete tegemise ja palgaraamatu mitteväljaandmise kes suuretevõtteis. Nähtavasti soovitakse palgaraamatuisse ebaõigete sissekannete kaudu vähendada põllutöölise niigi vähest palka. Sellega ongi nähtavasti seoses ka põllutöölise palkade massiline kinnipidamine.

Palgaraamatuisse ebaõigete sissekannete tegemise ja palgaraamatu mitteväljaandmise pärast on tööinspeksiooni ametnikud teinud suurpõllumeestele 1938. aastal 60 märkust ja 126 protokolli, neile lisaks esitati põllutöölise poolt 229 kaebust. Kokku esines sel alal põllumajanduses seaduste rikkumisi 415 juhul! See on küllaltki mõtlemapanev arv, kui veel teame, et põllutöölise pöördub tööinspektori poole ainult tõsise vajaduse korral. Karistusi põllumajandus-

likele tööandjale palgaraamatuisse ebaõigete sissekannete tegemise ja palgaraamatu mitteväljaandmise pärast on tehtud 147 juhul.

Haiguskindlustuse seaduse rikkumised.

Kuni 1936. aastani oli haiguskindlustuse seaduste rikkumiste arv esikohal kõigi tööinspeksiooni poolt avastatud töökaitseseaduste rikkumiste arvus. Kui haiguskindlustuse seaduste rikkumiste arv 1938. a. on langenud neljandale kohale, siis ei tähenda see veel haiguskindlustuse seaduste rikkumiste koguarvu üldist langust, vaid ainult seda, et seaduste rikkumiste arv palga mitteväljamaksmise, tööliste elu ja tervise kaitse eeskirjade mittetäitmise ja palgaraamatuisse ebaõigete andmete sissekandmise suhtes on kiiresti tõusnud.

Haiguskindlustuse seaduse rikkumisi avastati tööinspeksiooni ametnike poolt 1934. a. 1344, 1935. a. — 1258, 1936. a. — 1394, 1937. a. — 1344 ja 1938. a. 1547. Kui sellele lisada tööliste poolt esitatud kaebuste arv, mis oli 161, siis tõusis 1938. a. haiguskindlustuse seaduste rikkumiste üldarv 1938. a. 1708-ni. Protokolli on koostatud 1123 ja karistatud on tööandjaid 909 korda. Tööandjad jätaavad haigekassadele üle andmata töölistelt kinnipeetud haiguskindlustusmaksud, ei registreeri kõiki töölisi ja ametnikke haigekassa liikmeiks ning jätaavad teatamata tööliste tööaja ja palga; tööliste töölt vallaanemise puhul jäetakse tööline haigekassa alt välja registreerimata jne. jne.

Kuna haiguskindlustuse seaduste rikkumistega tekitatakse tööandjate poolt haigekassadele otsest majanduslikku kahju (maksud jäävad saamata või neid saadakse vähem), siis on mõni haigekassa, näit. Tallinna Ühishaigekassa, pannud ametisse eriametniku, kelle ülesandeks ongi tööandjate poolt esinevate väärnähtuste avastamine. Selle töö vajadusest ja ta tulemustest võime lugeda Tallinna Ühishaigekassa tegevusaruandest järgmist:

„Et vältida haigekassamaksude varjamist käitiste omanike poolt, pani haigekassa juhatuse 1935. aastal ametisse käitiste kontrollid, kelle töötulemusena 1935. ja 1936. aasta jooksul avastati ja saadi maksmatajätud haigekassamakse üle 68.000 krooni, mis omakorda aitas tunduvalt haigekassa olukorda parandada.“ „1937. a. on saadud revideerimise tulemusena haigekassamakse üle kr. 14.000.—. 1937. aasta jooksul on revideeritud 470 käitist, nendest mitmeid isegi 2 korda ja rohkem, sest nagu on selgunud, kestab pärast pettuse avastamist ja summa tasumist haigekassale endine kord jälle edasi. Neid ei kohuta isegi karistus, mis määratakse haigekassale valede andmete andmise pärast.“

„Haigekassamaksude sissenõudmist politsei kaudu on toimetatud 1848 korral.“

Tööinspeksiooni kaudu on haigekassadele tööandjailt haiguskindlustuse makse sisse nõutud järgmiselt:

Aastad	Juhtude arv	Summa kroonides
1934	4499	187.600
1935	4417	205.900
1936	3667	173.600
1937	2905	129.200
1938	3075	133.908

Kui tööandjate poolt haigekassadele mitte edasi saadetud haigekassamaksude summa 1935.—1937. aastani näitab langust, siis seda ainult seepärast, et Eesti suurim haigekassa, Tallinna Ühishaigekassa, mille liikmete arv moodustab ligi 50% kõigist haiguskindlustuse seaduse alla kuuluvaist töölisist, rakendus neil aastail endisest energilisemalt käitiste revideerimisele, mille tulemusena võidi konstateerida haiguskindlustuse maksude paremat laekumist ilma tööinspektsiooni vahetalitusega. 1938. aastal aga näitab tasumata jäetud haiguskindlustusmaksude summa jälle suurt tõusu, ulatudes ligi 134.000 kroonini, s. o. 13,4 miljoni sendini.

Haigekassade uue seaduse ootel teevad tööandjad juba kauemat aega tõsiseid pingutusi selleks, et edaspidi pääseda haigekassade juhatustesse ja ise hakata valitsema haigekassadele laekuvaid summasisid. Kogu meie tööinspektsiooni ajalugu ja andmestik aga näitab, et tööandjad haigekassasid petavad süstemaatiliselt ja pidevalt ning et haigekassadele kuuluvate summade kinnipidamine ja varjamine tööandjate poolt on saanud otse süsteemiks ja nende pettuste avastamine on võimalik ainult hoolsalt teostatud kontrolli tagajärjel. Kui aga kontrolli hakkavad teostama need, kes seni on aastate kaupa samu rahasummasid varjanud ja seega haigekassasid petanud, siis asetatakse küll kitsed kärneriiks ja haigekassad võivad juba ette arvestada oma sissetulekute vähenemist.

Nagu eespool märgitud, on tööandjaille küll 909 korral 1938. aasta kestes määratud karistusi haigekassadele ebaõigete andmete ja haigekassadele kuuluvate summade mitte edasiandmise pärast. Need trahvid aga tavaliselt on piirdunud ainult 5—10 krooniga, mida tööandjad meeleldi maksavad, ilma et nad järgmisel korral pettuse katseist loobuksid. Praeguse 8% diskontokrediidi juures annab tööandjale näit. kr. 2.000.— haigekassa raha kinnipidamine kuu aja jooksul tulu kr. 16.—. Miks siis tööandja ei või maksa 5—10 krooni trahvi! Kuna aga kinnipeetavad summad sageli on palju suuremad ja ka kinnipidamise aeg on palju pikem, siis on ilmne, et haigekassade petmine on tööandjaille ilusaks äriks!

Igatahes eeltoodud kaalutlusil on ilmne, et tööandjaid ei või lasta haigekassade juhatustesse, küll aga tuleb veelgi võendada kontrolli haigekassadele kuuluvate summade õigeaegselt ja õiges suuruses üleandmise üle, suurendades ka karistusi.

Valeteated ja nõutavate teadete mitteandmine.

1367 juhul on tööandjad seaduste eeskirju rikkunud sellega, et nad on ametiasutustele esitanud valeteateid oma käitise kohta või on jätnud nõutavad teated üldse esitamata. Nii näit. ei teatata õigeaegselt käitise tegevuse algamisest ja tegevuse seismapanekust, antakse käitise tegevuse, suuruse ja tööliste arvu kohta ebaõiged andmed jne. 509 korral on selle eest tööandjaille koostatud protokolle ja karistusi on määratud 486 juhul.

Ületundide eest lisatasude mittemaksmine.

Väga sageli püüavad tööandjad mööda hiilida tööaja seaduse eeskirjadest, jättes töölistele maksmata neile seadusega kindlustatud ületunnitasud või jälle sundides töölisi tööle puhkepäevadel ja töölise vabal ajal. Selgi alal on töösturkond aast-aastalt muutunud julgemaks, mida tõendavad järgmised arvud: tööinspektsiooni ametnike poolt registreeriti tööstuslike käitiste tööaja seaduse rikkumisi tööandjate poolt 1935. a. — 217, 1936. a. — 534, 1937. a. — 794 ja 1938. a. — 743. Kui sellele arvule lisandada aga ka tööliste poolt tööinspektsioonile esitatud kaebused tööaja seaduse eeskirjade rikkumise asjus, millele arv on 624, ja puhke- ja puhkeaja seaduste rikkumised 53 korral (tööinsp. registreeritud 25, tööliste kaebusi 28), siis tõuseb tööaja seaduse rikkumiste üldarv 1938. a. 1480-ni. Protokolle koostati 1938. a. 175 ja trahve määrati 165 korral.

Kui meil veel nii suurel arvul esineb tööaja seaduse rikkumisi, siis näitab see, et tööandjaskond ikkagi veel ei taha austada 8-tunnilise tööpäeva seadust, hoolimata selle üle 20-aastasest jõusolekust. Mäletame, kuidas alles aastat pooleist tagasi töösturkonna poolt tehti suuri jõupingutusi 8-tunnilise tööpäeva seaduse kaotamiseks ja selle asendamiseks mõneldele tööaladel 10-tunnilise tööpäevaga. Me saame aru töösturkonna pingutustest, kui vaatleme eeltoodud statistikat, mis kõneleb meile elavat keelt sellest, kuidas töölisi püütakse üle 8 tunni tööle sundida, kuidas tööaja seaduse eeskirju rikutakse, töölistel nende puhkeaja ja puhapäevavarahu röövitakse ja isegi keeldutakse neile selle eest seadusepärast ületundide tasu maksmast.

Töölit vallandamine enne tähtaja lõppu.

Töölitest, kes tööandjale millegipärast ei meeldi, eriti aga töölisest, kes osutavad aktiivsust ametiühingulise organiseerimistöö alal või kes julgemini välja astuvad oma ja kaastöölise huvide kaitseks, püüavad tööandjad vabaneda juba enne nende palkamistähtaja lõppu. Sääraseid juhtumeid on esinenud 1934. a. — 257, 1935. a. — 317, 1936. a. — 487, 1937. a. — 949 ja 1938. a. — 1090.

Õötöö pagaritööstuses.

Seaduste rikkumised pagaritöölise õtöö keelu asjus ei taha ega taha veel kaduda. Sel alal registreerisid tööinspeksiooni ametnikud 1938. a. 296 seaduse rikkumist, kuna tööliste poolt esitati 13 kaebust, seega oli kokku 309 seaduse rikkumist. Pagaritööstuse õtöö keelu rikkumiste suure arvu üle avaldatakse imestust ka tööinspeksiooni aruannete ametlikus tekstis, kus müidu ollakse kommentaaridega väga tagasihoidlik. Teatavasti on pagaritööstuse õtöö keelu seadust mõne aasta eest muudetud, õtöö mõistet kitsendatud ja tööstureile tehtud suuremaid vastutulekuid, kuna suurt hulka nn. eeltöid lubatakse teha ka enne kella viit öösel. Seaduste rikkumiste arv on aga siiski endiselt kõrge. „Võttes arvesse, et nimetatud seaduse eeskirju rikutakse täie teadvusega ja see on kujunenud osale pagareist läbikäigu suurendamise ja seega ka võistluse vahendiks, on siin protokolle koostatud suhteliselt enam, nimelt 210 juhul, misjuures trahvimäärused on järgnenud 198 juhul“, öeldakse aruannete tekstis.

Tööinspeksiooni ametnikud on eritööstusaladest kõige sagedamini revideerinud toidu- ja maitseainete ja jookide tööstusi, nimelt 1938. aastal 1141 käitist kokku 2317 korral, sellest pagari- ja kondiitriettevõtteid 431 käitist 1482 korral. Kui keskmine käitiste revideerimise protsent vastavalt iga ala käitiste üldarvule oli 57,2%, siis toidu- ja maitseainete liigis registreeritud käitistest revideeriti 70,9% käitisi, neist pagari- ja kondiitriettevõtteid 89,6%.

Lisaks pagariõtöö keelu seaduse eeskirjade rikkumisele esineb õtöö keelu eeskirjade rikkumisi ka teistel aladel. Nii on registreeritud naiste õtöö keelu eeskirjade rikkumisi 17 korral ja laste õtöö keelu seaduse rikkumisi 15 korral. Kaebusi samadel aladel on esitatud 7. Kokku tõuseb õtöö keelu seaduse rikkumiste arv (pagaritööstus ja muud alad kokku) 348-ni.

Õtöö keelu seaduste rikkumiste avastamise senine praktika peaks kõige paremini tõendama seda, et seaduse rikkumiste pidurdamine on võimalik ainult sel teel, et korduvalt seadust rikkujailt lihtsalt võetakse ära tööstuse pidamise õigus.

Muud seaduste rikkumised.

Muid seaduste rikkumisi tööandjate poolt sotsiaal- ja töökaitse seaduste täitmise alal on 1938. aastal esinenud järgmiselt; tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduste rikkumisi — tööinspeksiooni poolt registreeritud 25, tööliste poolt esitatud kaebusi 11, kokku 36. Protokolle on koostatud 11, karistusi määratud 8 korral. Seaduste rikkumisi alaealiste töö asjus (peale varem märgitud alaealiste õtöö keelu seaduse rikkumiste) — tööinspeksiooni poolt registreeritud 47, tööliste kaebusi 7, kokku 54. Karistusi on määratud 15 korral. Seaduste rikkumised esinevad peamiselt alla 14 a. vanuste tööle võtmise asjus ja alaealiste töökaitse seaduste eeskirjade rikkumiste asjus põllumajanduses.

Tööstusliku töö seaduses nõutud raamatute puudumise asjus on tööandjale tehtud 157 märkust ja koostatud 2 protokoli.

Sisekorra määrused on puudunud 45 juhul, mille eest on tööandjale tehtud 43 märkust ja koostatud 2 protokollid.

Mitmesuguseis muis asjus on tööinspeksiooni poolt registreeritud 138 seaduste rikkumist ja tööliste poolt esitatud 101 kaebust. Protokolle on koostatud 41 juhul, tööandjaid on karistatud 28 korral.

Kaevandusi revideeritakse harva.

Tööinspektorid on 1938. aasta jooksul revideerinud nende järelevalve alla kuuluvat 7589 käitise 4315 käitist, s. o. 57,2%. Käikude üldarv oli 6060, kusjuures öisi revideerimisi — peagu eranditult pagaritöö alal — on olnud 1134.

Vaadeldes aga üksikute tööalade käitiste revideerimise protsenti torkab silma asjaolu, et eriti vähesel määral on revideeritud murdude ja kaevanduste tööstusliiki kuuluvaid käitisi. Kui käitiste revideerimise keskmine protsent on 57,2, tõustes maksimumini pagaritööstuse alal 89,6-ga, aga samal ajal tõustes ka polügraafiatööstuse alal 78,7-ni ja ületades metalli-, naha-, tekstiil-, puu-, paberi-, toidu-maitseainete-, kehakatte- ja puhastustööstuse alal 60%, siis murdude ja kaevanduste alal on revideeritud käitiste protsent ainult 35,7! Tööõnnetuste statistikat teame, et tööõnnetuste arv on just murdudes ja kaevandustes suurim, tööliste nurinad eba-tervislike töötingimuste, puuduliku ventilatsiooni, gaaside rohkuse ja elukardetavate tööstuse sisseadete üle kaevandustes on sageli ulatunud ajakirjanduse veergudele ja ka avalikkuse kõrvu. Ometi aga tööinspeksioon on seni heaks arvanud revideerida seal töökaitse eeskirjade täitmist umbes kaks korda harvemini kui muudel aladel!

Kui tööinspeksiooni töökoorem on liig suur, suurendatagu koosseise. Igal juhul aga jaotatagu töö nii, et kõige hädaohtlikumat tööstusala — kaevandusi — ei jäetaks revideerimisel tagaplaanile, nagu see kahjuks seni on sündinud.

*

Tööinspektorite 1938. a. aruannete kokkuvõte, mida võiksime ka nimetada „tööandjaskonna seaduste rikkumiste Punaseks Raamatuks“, tõendab, et üheainsa aasta jooksul on tööinspeksioon registreerinud tööandjate poolt teostatud sotsiaal- ja töökaitse seaduste rikkumisi 15.788 juhul, mille tõttu on tulnud tööandjale teha 6791 märkust, koostada 2896 protokollid ja langetada 1671 karistusotsust. Tööandjad on pidanud kinni tööliste palka, rikkunud töölepinguid või ebaõiglaselt vähendanud tööliste palku 3278 juhul, sellest põllumajanduses 1064 juhul. Töölistel on 2622 korral tulnud palga kättesaamiseks kasutada tööinspeksiooni vahetalitust, mille tulemusena on välja nõutud palka kr. 58.596.—. Tööliste elu ja tervise kaitseks antud seaduste ja määruste eeskirju on tööandjad rikkunud 3065 korral. Töö-

lepinguid on rikutud ja palgaraamatute väljaandmisest on keeldutud 2694 korral. Haiguskindlustuse seaduse eeskirjade vastu on eksitud 1708 korral, kusjuures haigekassadel on tulnud haiguskindlustuse maksude sissenõudmiseks pöörduda tööinspeksiooni poole 3075 korral, mille tulemusena on sisse nõutud kr. 133.908.—. Valetateid on tööandjad ametiasutustele esitanud ja teated andmata jätnud 1367 korral. 8-tunnilise tööpäeva

ning pühade ja puhkeaja seadust on rikutud 1352 korral ning on jäetud ületundide eest lisatasu maksmata. Enne palkamistähtaja lõppu on vallandatud töölisi 1090 korral. Öötöökeelu seadusi on rikutud 348 korral.

Oleks tõesti viimne aeg sundida tööandjaid seadusi austama. Märkuste ja 5—10-krooniste rahatrahvidega seda aga nähtavasti teha ei saa, sest seni on seaduste rikkumiste arv aina suurenenud.

Hooajatöölise puhkeajast

J. Merendi

Hooajatöölised jäeti välja äsja kehtima hakanud palgalise puhkeaja seaduse alt. Samuti jäid puhkeaja seaduse alt välja meremehed, sadamatöölised jne. Meremeestel õnnestus siiski kollektiivlepingu kaudu saada palgalist puhkust. 1. aprillist s. a. kehtimähakanud kollektiivlepingu järgi saavad ühe aasta sama laevaäri laevades sõitnud meremehed 9 päeva palgalist puhkust, kuna juhtkonna liikmed saavad 12 päeva palgalist puhkust. Palgalise puhkuse võib poolte vahelisel kokkuleppel jaotada osadeks või liita koguni järgmise aasta puhkusega. Tavaliselt antakse puhkust kodumaa sadamaisse jõudes, kuid vastava kokkuleppe kohaselt võib puhkust anda ka välismaa sadamais. Puhkuse! olles maksetakse meremeestele tavaline põhipalk ja lisaks üks kroon päevas söögiraha, kuna puhkusel olev meremees on laeva söögilt ära. Siinjuures olgu märgitud, et paarikümneaastase võitluse tulemusena saavutasid meie meremehed nüüd laevasöögi, kuna seni sündis meremeeste toidustamine nende endi poolt.

Peale meremeeste pole meie teised hooajatöölised saanud palgalist puhkust. Tavaliselt väidetakse, et hooajatöölised ei vaja üldse puhkust, kuna nende töö ajutine iseloom võimaldavat neile aastas küllaldaselt puhkust. Töötaoleku ja palgalise puhkuse vahel on siiski vahe. Töölised ei ole tööta mitte oma lõbuks, vaid sellepärast, et neil tööd ei ole. Sel ajal ei saa tööline rahulikult puhata, sest ta peab tööd otsima enese ja perekonna elatamiseks. Mujal on pika vastupüklemise järele hakatud juba tunnustama hooajatöölise õigust palgalisele puhkusele.

Peale põhimõtteliste väidete püütakse hooajatöölise puhkeaja seaduse vastu tuua ette seda, et praktiliselt olevat sellekohaste normide andmine raskendatud ja võimatu, sest ehitus- ja teistel hooajatöölistel polevat kindlat tööandjat. Töölised töötavat aastas väga paljude tööandjate juures.

Tegelikult pole aga raskused hooajatöölise puhkuse korraldamisel sugugi ületamatud. Tüüpilise näite ehitustöölise puhkeaja korralduste kohta annavad rootsi ehitus- ja maalritöölise sellekohased kokkulepped. Rootsis laiendati 1938. a. tunduvalt palgalise puhkeaja seaduse ulatust, kuid puhkust hak-

kasid saama seaduse järgi need töölised, kes vähimalt kuus kuud aastas on töötanud sama tööandja juures. Meil nõutakse 12-kuist töötamist enne puhkuse andmist. Meie seaduse nõue teeb täiesti võimatuks ehitustöölisele või teistele hooajatöölisele puhkuse andmise, sest pole ühtki ehitustöölise, kes oleks nõutud aja ühe tööandja teenistuses. Kuus kuud aastas hooajatöölisel tööl olla on juba mõeldav, kuid mitte ühe ja sama tööandja juures. Ehitustööline võib aastas töötada enam kui kuus kuud, kuid mitme tööandja juures. See maksab kõikide hooajatöölise kohta.

Uues Rootsi ehitustöölise kollektiivlepingus ei olene puhkuse saamine sellest, kas tööline on 6 kuud või vähem töötanud sama tööandja juures. Puhkuse saamise ja väljaarvestamise aluseks on võetud tööline poolt aasta jooksul tehtud töötunnid. Sealjuures pole see sugugi oluline, kas tööline on aasta jooksul töötanud ühe või mitme tööandja juures.

Rootsis lähtuti sellest, et võimalikult palju ehitustöölise kuuluks kollektiivlepingute alla. Uus puhkeaja kokkulepe hõlmab ehitustöölise tööandjate liitu, müürseppade liitu, ehituspuitöölise liitu, liht- ja vabrikutöölise liitu või selle vastavaid osakondi.

Et saada palgalist puhkust, peavad ehitustöölised aasta jooksul vähimalt 900 tundi tööl olema ühe või mitme tööandja juures, s. o. umbes 19 täistöönaädalat. Tundide arvu aluseks võtmine on osutunud otstarbekohasemaks kui nädalate või kuude arv, silmas pidades ehitustööstuses valitsevat erilist olukorda. Tundide arvu arvestamisel võetakse arvesse ka puhkusel kasutatud, haigestumise tõttu kaotsiläinud aeg teatavate kutsehaigus- te juhtudel, kordamisõppustel olek või ooteaeg lepingukohastel töödel. Sõjaväeteenistuse ajal või muudel põhjustel mittetöölolekut ei võeta arvesse.

Ehitustöölised saavad palgalist puhkust vastavalt tehtud töötundidele järgmise tabeli kohaselt:

900 töötundi õigustavad	6-päevase puhkuse
1070	7- " "
1240	8- " "
1410	9- " "
1580	10- " "
1750	11- " "
1920	12- " "

Puhkus antakse tavaliselt aprillist septembrini või vastava poolte vahelise kokkuleppe kohaselt teistel aegadel.

Puhketasude maksmiseks asutatakse eriline kassa, kuhu kõik tööandjad maksavad makse nende juures tööl olnud töolistelt. Kassasse maksetakse maksu jällegi iga tehtud töötunni kohaselt. Maksud tasutakse kassasse enne aasta lõppu või töölise lahkumisel 8 päeva jooksul pärast töölepingu lõppemist. Puhkuse maks oleneb elukalliduse piirkonnast. Näiteks makstakse puhkusemaksu igalt töötunnilt:

	Müürseppadele ja puutöolistele	Lihttöolistele
Kirunas	9,0 ööri	8,0 ööri
Malmbergis	8,0 „	7,0 „
Stokholmis	10,0 „	8,0 „
Muudes elukalliduse gruppides	5,6—8,0 „	4,0—7,0 „

Vastavalt eestoodud aluste järgi väljaarvestatult saab ehitustöoline Stokholmis, kui ta aastas on töötanud 900 töötundi, 6 päeva puhkust ja 90 krooni puhkeajatasu. Kui ta on töötanud 2000 tundi aastas, saab ta 12 päeva puhkust ja 200 krooni puhkeajatasu. Töoline Göteborgis saab samalt tundide arvult 67,50 või 150 kr. puhkeajatasu, Malmös 63 või 140 kr. Kõige madalama elukallidusega grupis saab töoline 6-päevase puhkuse korral 45 ja 12-päevase puhkuse puhul 100 kr. puhkeajatasu. Nii võib iga liiki töolistele puhkeajatasu välja arvestada. Puhkustasu maksimise on tingimuseks, et töoline ei teeks puhkuse ajal mõnd teist palgalist tööd. Kui avastatakse, et töoline puhkuse ajal töötab, kaotab ta õiguse puhkustasule. See karistus on mõeldud selleks, et töölised puhkuse ajal tõsiselt oma tervist kosutaksid.

Puhkustasude kassa on ehitustööstuse tööandjate liidu valitseda, kuhu kõik liidu liikmed maksavad nende juures töötanud töolistele arvult makse. Samasse kassasse maksavad makse ka organiseerimatud tööandjad oma töolistele pealt ja kassa maksab siis ka nende töolistele puhkustasud välja.

Igale töölisele antakse puhkuskart kutseühingu poolt ja töoline annab kaardi tööandjale töölepingu sõlmimisel. Kart jääb tööandja kätte kvalifikatsioonista lõpuni või töölise töölt lahkumiseni. Uude kohta teenistusse astudes annab töoline jälle kaardi sisse puhkust õigustavate töötundide märkimiseks. Hiljemalt 1. veebruariks maksab tööandja

eelmise aasta puhkuse tundide tasud erilisele posti jooksvale arvele. Puhkuse kaart antakse töölisele alati tagasi pärast töölepingu lõppemist. Kui töoline tahab võtta puhkust, esitab ta tööandjale oma puhkuskardi eelmise aasta puhkust õigustavate andmetega, et see määrgiks sinna puhkuse alguse ja puhkuspäevade arvu. Tööandja tõendab oma allkirjaga, et esitatud andmed on õiged. Kui töoline on kaarti kontrollinud, esitab ta selle kutseühingule kontrollimiseks, kes siis saadab kaardi posti jooksvale arvele. Seal kontrollitakse veel andmeid ja saadetakse töölisele puhkustasu otse kätte selles suuruses nagu tal on õigus saada tehtud töötundide kohaselt. Pealeselle sisaldab kokkulepe lähemaid määrsi, mida siinkohal pole põhjust üksikasjalisemalt vaadelda.

Maalrite liidu ja maalermeisterite liidu vahel sõlmiti samuti kokkulepe puhkeaja küsimuse korraldamiseks. Vastavas kassas on mõlemad liidud võrdset esindatud. Kõik töölised, kes töötavad kollektiivlepingu alusel, peavad kuuluma ka puhkuskassasse. Igal töökohal lepatakse kokku poolte vahel n.-n. keskmise palga suhtes, millest arvestatakse puhkustasuks teatud arv ööre iga tehtud töötunni kohta. Tööandja maksab iga palga-perioodi lõpul vastava summa posti-hoiupanka. Sealjuures esitatakse andmed iga töölise puhkustasu kohta eraldi ühes nime ja kutseühingu liikme numbriga, mis vastab puhkustasu kassa liikme numbrile. Seega välditakse arusaamatused ja äravahetamine üksikute töolistele puhkustasu väljaarvestamisel. Nimetatud andmed vahetatakse kutseühingu kassa ja panga vahel kontrollimiseks. Siis on ka töölisel enesel alati võimalus järele vaadata, kui palju tal puhkustasu on kogunenud. 8 päeva enne puhkust maksetakse puhkustasu töölisele otsekohe välja pangast, kusjuures tööandja, kelle juures töoline antud silmapilgul töötab, ja kutseühingu kontrolör kinnitavad esitatud andmed, mis töoline esitab oma sellekohasel blanketil. Panga poolt antakse vajalised blanketid maksuta, samuti pole karta kulusid. Pangas hoiul olevate summade protsent katab administratsiooni kulud. Üldiselt on maalrite puhkuse korraldus samadel alustel nagu eesnimetatud ehitustöolistele kokkuleppeski.

Rootsi hooajatöolistele puhkuse korralduse alused kõlbaksid ka meile eeskujuks ja eriti neile järele mõtlemiseks, kes alati armastavad väita, et tehniliselt on võimatu hooajatöolistele puhkust anda.

Tööstustöolistele haiguskindlustus 1938

Tööstustöolistele haiguskindlustuse kohta avaldab Eesti Statistikas nr. 221 (4) ülevaate K. Raid. 1. aprillini 1938. a. olid kassaliikmete ravimise endi kätte võtnud 13 ühis- ning 3 vabrikuhaigekassat, kuna ülejäänud haigekassa liikmed said arstiabi käitiste valdajate korraldusel. Üldse oli haigekassasid 14 ühis- ja 11 vabrikuhaigekassat. Haigekassa liikmete üldarvust

sai keskmiselt ravi haigekassade kaudu 86,3% ja käitiste kaudu 13,7%.

1. VII 1938. a. oli haigekassade kuupalgalises teenistuses 85 arsti, 34 hambarsti, 14 velskrit, 26 halastajaõde, 14 masseerijat, 80 rohuteadlast ja muid 69, kokku 322. Pealeselle oli 1938. a. lõpul lepinguvahekordi: arstidega 455, hambaarstidega 47, ämmaemandatega 52, velskritiga 7 ning

masseerijatega 43, siis veel haiglate, sanatooriumide ja muude eriraviasutuste, kolooniate, apteekide, laboratooriumide ja korseti- ning bandaažitööstustega. Vabamüügiapteegid olid 3 haigekassal, uue ravihoone sai Tall. Üh. Haigekassa, kel on vabamüügiapteek ja haigla.

Haigekassa liikmeid oli 1929. a. 41.362, 1936. a. 57.908, 1937. a. 68.532 ja 1938. a. 71.804, abiõiguslikke perekonnaliikmeid oli 42.163, arvestamata perekonnaliikmeid Kreenholmi, Kuressaare ja Loksa tehaste haigekassas.

Kassaliikmeid ja abiõiguslikke perekonnaliikmeid oli — kassaliikmeid ravivates haigekassades: Tall. Üh. Haigekassas — 32.502 liiget ja 18.143 perekonnaliiget, Tartu ühk. — 7.999 ja 5.247, Narva ühk. — 4.724 ja 3.317, Pärnu ühk. — 3.928 ja 1.759, Rakvere ühk. — 1.858 ja 1.217, Tall. linnaettevõtete haigekassas — 1.712 ja 1.540, Võru-Petseri ühk. — 1.700 ja 556, Viljandi ühk. 1.560 ja 1.203, Balti Puuvilla-vabr. hk. — 1.361 ja 716, Sindi ühk. — 1.354 ja 508, Paide ühk. — 1.158 ja 988, Valga ühk. — 908 ja 408, Kuressaare ühk. — 764 l., Põltsamaa ühk. — 314 ja 118, Rosen ja Ko piiritusevabriku hk. — 30 liiget ja 35 perekonnaliiget.

Kassaliikmeid mitteravivates haigekassades oli: Kreenholmi hk. — 2.596 liiget, Kohtla-Järve põlevkivi. hk. — 2.242 liiget ja 2.214 perekonnaliiget, Narva linaketr. man. hk. — 1.439 ja 865, Haapsalu ühk. — 969 ja 737, Kunda vabriku hk. — 945 ja 1.171, Narva kalevivabr. hk. — 642 ja 401, Kärda kalevivabr. hk. — 361 ja 275, Kütte-Jõu pivk. hk. — 337 ja 453, Kohila paberivabr. hk. — 301 ja 292.

Kassaliikmeid ravivais haigekassades oli kokku 61.972 liiget ja 35.755 perekonnaliiget, mitteravivais — 9.832 liiget ja 6.408 perekonnaliiget.

Kassaliikmete arv on kõige suurem juuni- ja juulikuus, kõige väiksem — jaanuari-, veebruari- ja märtsikuus.

1938. a. oli haigekassaliikmete keskmine vanus: töölistel, meestel, 35,3, naistel — 34,9, ametnikel ja tehnilisel personaalil — meestel 41,7, naistel 34,8.

Liikmemaks oli 22 haigekassas 2%, Viljandi ühk. — 1,5% ning Kohila ja Kreenholmi hk. — 1% kassaliikme teenistusest.

Haigekassade tulud olid: liikmemaksudest — 1.110.000 kr., käitiste juuremaksudest — 1.112.000 kr., ravikapitalimaksust 978.000 kr., kokku 3.200.000 kr. (1937. a. 2.806.000 kr. ja 1929. a. 1.536.000 kr.).

Haigekassade kaebuste põhjal tööinspektori korraldusel käitiste valdajailt oli haigekassamaksu sisse nõutud: 1934. a. — 4.499 juhul 187.600 kr., 1935. a. — 4.417 juhul 205.900 kr., 1936. a. — 3.667 juhul 173.700 kr., 1937. a. — 2.905 juhul 129.200 kr. ja 1938. a. — 3.075 juhul 133.900 kr.

Muid tulusid oli h-kassadel: % hoistest ja kapitalidest 43,6 tuhat, puhastulu kinnis-

ja vallasvaradest 6,1 tuhat, raviasutuste ja apteekide puhastulu 56,9 tuhat kr.

Haigekassade kulud olid kassaliikmetele abirahadeks: haiguse puhul — 877.100, sünnituse puhul 27.300, surma puhul — 31.400 kr., ravikulud — 1.593.700 krooni. Kokku 2.529.500 kr. Perekonnaliikmetele: toetusrahadeks sünnituste puhul 6.700 kr., surma puhul 18.300 kr., ravikulud 389.700 kr. Kokku 414.700 kr. Valitsemiskulud 201.900 kr.

Toetusraha ühe kassaliikme kohta tuli keskmiselt: haigusabiraha 12,21, sünnitusraha 0,38, toetusraha surma puhul 0,44 kr.

Haigekassaliikmete töölt vabastamisega haiguste ja tööõnnetuste arv ja sagedus oli: töölt vabastamisega haigusi — 31.137, haiguspäevade arv 634.000, haiguste keskmine kestus 20,4 päeva. Tööõnnetusi oli 14.324 juhtumit.

Valitsemiskulud olid: kassaliikmeid ravivates haigekassades: Paide ühk. — 22,3% liikme- ja juuremaksude summast, Võru-Petseri ühk. — 20,7, Rakvere ühk. — 20,6, Viljandi ühk. — 19,7, Põltsamaa ühk. — 19,2, Valga ühk. — 17,6, Loksa hk. — 16,7, Rosen ja Ko hk. — 16,3, Kuressaare ühk. — 14,5, Sindi ühk. — 13,4, Balti Puuvilla-vabr. hk. — 13,4, Pärnu ühk. — 13,2, Narva ühk. — 9,6, Tall. linnaettev. hk. — 9,6, Tartu üldhk. — 8,8 ja Tallinna ühishaigek. — 6,4%. Keskmine 9,2%.

Kassaliikmeid mitteravivates haigekassades olid valitsemiskulud: Haapsalu ühk. — 15,1, Kärda hk. — 14,7, Kreenholmi hk. — 12,3, Kütte-Jõu hk. — 10,4, Kunda hk. — 9,1, Narva linaketr.-m. hk. — 6,7, Kohtla-Järve plvk. hk. — 5,6, Kohila vabr. hk. — 5,2, Narva kalevivabriku hk. 3,0%. Keskmine 8,5%.

Nagu sellest nähtub, ei ole kassaliikmeid ravivate ja mitteravivate haigekassade keskmiste valitsemiskulude vahe kuigi suur — 9,2 ja 8,5, kuigi viimastes töökoormatus on palju väiksem ja nende hulgas on ka haigekassad, kes valitsemiskulude alal vabrikuvalitsuselt ruumide, ametnike jne. näol soodustusi saavad.

Kassaliikmeid ravivates haigekassades oli keskmine kassaliikmete arv 61.972. Tulu käitiste valdajate sissemaksust — ravikapitalimaksust — oli 977.900 kr., mis teeb ühe kassaliikme kohta keskmiselt 15,8 kr. Kassaliikmete ravikulu oli 1.593.700 kr., mis teeb iga kassaliikme kohta keskmiselt 25,7 kr. Puudujääk 615.800 kr.

Ravikapitali puudujäägi % oli: Balti Pv.-vabr. hk. — 35,3, Kuressaare ühk. — 34,9, Loksa teh. hk. — 45,9, Narva ühk. — 28,9, Paide ühk. — 25,3, Põltsamaa ühk. — 35,1, Pärnu ühk. — 31,7, Rakvere ühk. — 10,7, Rosen ja Ko hk. — 63,6, Sindi ühk. — 29,2, Tall. linnaettevõtete hk. — 27,2, Tallinna ühk. — 41,7, Tartu ühk. — 46,0, Valga ühk. — 31,2, Viljandi ühk. — 15,6, Võru-Petseri ühk. — 37,8%. Kokku keskmiselt 38,6%.

Haigekassade varaline seis oli 31. XII

1938. a.: aktiva: kassa — 32.900 kr., pangarve — 588.800, väärtpaberid — 10.000 kr., kinnisvara — 710.700 kr., vallasvara — 140.200 kr., kindlustusmaksud — 50.600 kr., deebitorid — 65.300 kr., raviausutused — 253.300 kr., apteegid — 191.300 kr., muu — 10.400 kr. Bilanss 2.053.500 kr. Passiva: taga-

varakapital — 505.000 kr., kreditorid — 325.900 kr., kinnis- ja vallasvara kapital — 658.700 kr., kinnisvara amortisatsioon — 16.300 kr., vallasvara amortisatsioon — 90.000 kr., raviausutuste ja apteekide kapital — 394.600 kr., tegevuskapital — 34.600 kr., muu — 22.600 kr. Bilanss 2.053.500 kr.

Sotsiaalkindlustus 1940. a. N. Liidus

SSSR-i 1940. a. eelarves on sotsiaalkindlustuseks 8779 milj. rbl., 1,3 miljardit rbl. enam kui eelmisel aastal. Kulude tõus on tingitud tööliste arvu ja keskmise töötasu tõusust. Kulused on ette nähtud 7844 milj. rbl. Suurenenud on kulud toetuste ja pensionide alal, samuti puhkekodudele, sanatooriumidele ja kuurortidele, laste eest hoolitsemisele, kehalisele kasvatusesele ja ravitoitlusele. Ajutise töövõimetuse puhul toetuseks on ette nähtud 2143 milj. rbl., 9,5 prots. enam kui läinud aastal.

1939. a. oli keskmine toetus päevas 71% päevalpalgast. 1940. a. eelarvega suurendatakse toetust 76%-ni päevalpalgast.

Suurenenud on toetused sünnituse ja raseduse puhul: 692,5 milj. rbl., 148 milj. rbl. enam kui läinud aastal.

1938. a. korraldusega pöörduvad pensionärid — vanad kaadritöölised — tagasi tööle, et aidata täita kolmanda viisaastaku suurt töökava. Pensione on suurendatud, kulutades selleks 683,7 milj. rbl. — 150 milj. rbl. enam

kui eelmisel aastal. Üldse on pensionideks ette nähtud 2700 milj. rbl.

Tänavu tahetakse puhkekodudes ja sanatooriumides ravida 2.800.000 inimest, kelle päevarahaks on ette nähtud 887 milj. rbl.

Kehalisele kasvatusesele on määratud 130 milj. rbl., ravitoitlusele 100,3 milj. rbl., turismile ja alpinismile 45,7 milj. rbl.

Sotsiaalkindlustuse ja töökaadrite ettevalmistamiseks ja selgitustööks on määratud 36,8 milj. rbl.

Laste pioneerlaagritesse paigutamiseks kulutatakse 246,6 milj. rbl., pealeselle laste eest hoolitsemiseks väljaspool kooli 81,5 milj. rbl.

Sotsiaalkindlustuse teostamiseks Ukrainas ja Valge-Venes on ette nähtud 120 milj. rbl.

1940. a. tahetakse täiendada kutseühingute tööd sotsiaalkindlustuse alal.

1939. a. on töövõimetuse ajutiselt kaotamine tööliste ja teenijate keskel vähenenud võrreldes 1938. aastaga 60 milj. tööpäeva võrra. Ka edaspidi tahetakse suuremat tähelepanu pöörda haigestumiste ja õnnetusjuhtumite põhjuste kõrvaldamisele.

Põllutööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seaduse ja viimasega konkureerivate seaduste rakendamisest

a) PÖVKS (RT 1936, 12, 77) tuleb tunnistada üldseaduseks põllutööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise alal, sest ta sätib üldkorrana kõigi põllutööliste kindlustamist õnnetusjuhtumite vastu ja nähtavasti tahtis kindlustuse alla haarata neid põllutöölisi, kes muude normide alusel kindlustatud ei olnud. Selles mõttes osutuvad põllutööliste kindlustuse suhtes eriseadusteks a) riigiteenijate, tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seadus (RHS; RT 1937, 41, 366; 1938, 39, 360, IV), b) pensioniseadus (RT 1936, 76, 619; 1938, 39, 360), c) riigimõisade tööliste ja nende perekonnaliikmetele arstiabi ja töövõimetuse ning vanaduse korral toetuse andmise määrus (RT 1934, 55, 483) ja d) tööstusliku töö seaduse §§ 257 jj. (TTS; VSK; XI k. 2 j.), sest kõik nimetatud normistikud käsitlevad ainult osa põllutööliste kindlustust. Erinormidele aga tuleb tunnistada prioriteet üldnormistiku ees.

b) Kindlustus õnnetusjuhtumite ja kindlustus haiguste vastu kujundavad endast ühe ühtlase süsteemi juba seepärast, et ka õnnetusjuhtum tingib teatavat vigastust (resp. haigust), mis ravimist vajab ja mis loomulikult toimub korras ja ulatuses, mida haiguskindlustus sätib erinevustega, mis võivad järgneda kulude kandmise erinevusest erinevate kindlustuskandjate puhul.

c) Selles mõttes on süsteemis: a) RHS ja pensioniseadus, b) eeltähendatud riigimõisade tööliste kohta käiva määruse peatükid 2 (arstiabi), 3 (rahaline toetus) ja 4 (toetus töövõimetuse ja vanaduse korral) ja c) TTS §§ 257 jj. (haiguskindlustus) ja §§ 372 jj. (õnnetuskindlustus). Põllutöölistel puudub üldine haiguskindlustus ja PÖVKS sätib ainult ravi korda tööõnnetustest tingitud vigastuste puhul (§§ 7 jj.). Seepärast näib, et neile põllutööliste liikidele, kelle suhtes haiguskindlustus kehtib, ei saa kohaldada PÖVKS, vaid tuleb

kohaldada seda tööõnnetuste vastu kindlustamise seadust, mis on süsteemis vastava haiguskindlustuse seadusega. Selles mõttes ei võiks äratada kahtlust, et 1) Haridusministeeriumile alluvate põllumajanduslike üksuste palgaliste suhtes on kohaldatavad üksnes RHS ja pensioniseadus, mitte aga PÖVK, ja 2) et Põllutööministeeriumile alluvate riigimõisade palgalistel on ravi ja abiraha ning täielise töövõimetuse puhul pensiooni saamise õigus sellekohase eeltähtendatud määruse alusel.

d) Raskemaks osutub küsimus talundi piidaja enese poolt talundi tarvis tehtava tööstusliku töö juures olevate palgaliste suhtes. Ühelt poolt alluvad nad TTS § 257 järgi tööstustöölise haiguskindlustusele, teiselt poolt aga PÖVK § 1 sõnaselge sätte kohaselt („... põllupidamisega seoses olevad ehitus- ja teised tööstusliku iseloomuga tööd, kui neid tehakse talundi enda tarvis...“) alluvad nad PÖVK-le. Hoolimata sellest, et PÖVK-s säätitud kindlustus õnnetuste vastu ja TTS-s säätitud haiguskindlustus ei ole süsteemis, tuleb siiski eeltähtendatud töölisi PÖVK § 1 sõnaselge sätte tõttu lugeda alluvaks samaaegselt PÖVK õnnetuskindlustusele ja TTS haiguskindlustusele.

On selge, et sellane olukord tekitab rea raskelt lahendatavaid küsimusi, mille lahendamiseks seadused ei anna mingit pidepunkti. TTS §§ 257 j. j. näevad ette ravimist ka õnnetustest tingitud vigastuste puhul (§ 301), samuti ka abiraha maksmist (§ 311), kusjuures haigekassal on õigus tagasi nõuda abirahasid, mitte ravikulusid, kindlustusühingult (§ 311 viimane lõige) või käitise pidajalt (§ 546 märkus), kui isik allub TTS neljanda jaotuse neljandale või seitsmendale peatükile. Kindlustusühingud võivad aga ka üle võtta oma kätte haigekassa liikmete — õnnetusjuhtumite läbi vigastatute — ravimise (§ 308 p. 2). Samuti võib kindlustatu tööõnnetuse korral ravida end väljaspool haigekassa arstiabi korraldust kindlustusühingu kulul (Kinnitusnõukogu seletus, RT 1926, 52). Seega TTS ei tunne paralleelset ravimist ja abiraha maksmist kahe kindlustusasutuse poolt tööõnnetuste korral, vaid kõik kindlustussammed on kindlas süsteemis. Sellane süsteem aga puudub TTS ja PÖVK vahel. PÖVK näeb ka ette ravimist ja abiraha maksmist õnnetustest tingitud vigastuste puhul, kuid erineval kujul ja erinevas suuruses, võrreldes TTS-ga.

Mis puutub ravimisse, siis näib, et kindlustatu on õigus valida TTS ja PÖVK ettenähtud ravi vahel, sest ei TTS-s ega PÖVK-s tähtendatud ravikandjad pole õigustatud sellest keelduma, vaid on selleks kohustatud. Eriti tuleb seda tähtendada ka TTS-s tähtendatud ravikandjate kohta. Valib kindlustatu TTS-s ettenähtud ravikorralduse, siis jääksid PÖVK sätted ravikorralduse (arstiabi) osas PÖVK § 1 sõnaselgest sättest hoolimata ometi rakendamata. Ka ei tunne PÖVK ega TTS eeskirju, millede kohaselt ravi võiks üle minna PÖVK tähtendatud ravikandjale või mille järgi ravikulud tasutaks TTS ettenähtud

kindlustuskandjale. Viimasel juhul pealegi tuleb tähtendada, et ravi ulatus mõlemal juhul on erinev. Ka ei saa eeldada, et kindlustatu võiks samaaegselt kasutada kaht ravikorraldust. Valib aga kindlustatu PÖVK tähtendatud ravikorralduse, siis vabaneksid TTS tähtendatud kindlustuskandjad ainult tõlgendamise teel otseselt seadusega neile asetatud kohustusist. Järelikult ei ole võimalik ka tõlgendamise teel saavutada kooskõla kahes seaduses sätitud ravikorralduse vahel ja vastolud jäävad ikkagi püsima.

Mis puutub abirahasse, siis on TTS-s ettenähtud haigekassad kohustatud seda tasuma § 311 p. 2 lit. a ja p. 1 jõul kuni terveksaamiseni, kuid mitte kauem kui kahekümne kuue nädala jooksul või korduvalt juhtumil kolmekümne nädala jooksul aastal. PÖVK § 7 lg. 2 jõul aga abiraha maksetakse kuni töövõimeliseks saamiseni või jääva töövõimetuse kindlaksmääramiseni ilma mingi piiramiseta. Erinev on ka abiraha arvestus. Oleks kindlustatu õigus valida, millises korras võtta abiraha, siis jääksid PÖVK sätted abirahade osas PÖVK § 1 sõnaselgest sättest hoolimata ometi rakendamata ja § 1 kaotaks selles osas oma mõtte, kui kindlustatu valiks TTS ettenähtud abiraha. Ka on TTS üldmõtte järgi haigekassad õigustatud tagasi saama abirahasid õnnetuskindlustuse kandjalt, kui isik allub sellasele kindlustusele, vastavad eeskirjad puuduvad aga TTS-s ja PÖVK-s. Tagasisaadavate abirahade suhtes peaks tulema pealegi kohaldamisele TTS § 312 p. 2 lit. b, kuid viimase normi sõnastust arvestades pole see ometi võimalik. Kui järeldada õigust abirahade tagasisaamiseks TTS üldmõtetest, siis tuleb tähtendada, et TTS ettenähtud abirahade arvestus on erinev, nad on üldiselt väiksemad ja osa abirahasid jääks tasumata. Kuna ka PÖVK järgi abiraha maksmise kestus võib olla pikem, siis peaks TTS sisaldama ka eeskirju abiraha maksmise kohustuse lõppemise ja ülemineku kohta PÖVK tähtendatud kindlustuskandjale. Sellased sätted aga puuduvad TTS-s. Eeldades, et abiraha maksmiseks on kohustatud ainult PÖVK tähtendatud kindlustuskandjad, tähendaks tõlgendamise teel vabastada TTS-s tähtendatud kindlustuskandjaid otseselt neile asetatud kohustusest. Muidugi ei saa ka õigeks tunnistada kindlustatu õigust saada üheaegselt kahelt poolt abirahasid.

Eelnevast järeldub, et TTS ja PÖVK ei saa viia süsteemi ja kooskõlasse, millela aga kummagi seaduse kooskõlastatud rakendamine ei ole mõeldav, tõlgendamise teel. Vajalise kooskõla saavutamine kahe seaduse vahel on võimalik üksnes seaduseandlikul teel, ja nimelt tuleb kas PÖVK alt või jälle TTS §§ 257 j. j. alt eraldada põllumajapidamisega seoses olevad ehitus- ja teised tööstusliku iseloomuga tööd, kui neid tehakse talundi enda tarvis. Arvestades, et viimane võimalus on töövõtjatele soodsam, näib see ka õigem olevat. Sellega paralleelselt peaks toimuma ka nimetatud töö töötavate palgaliste allutamise tööstuslikule õnnetuskindlustusele (TTS §§ 372 j. j.).

I. R.

Seadusi ja määrusi

1.

Suures kuumuses tehtavate tööde normaal-tööaja määrus

on avaldatud RT 1940, 40, 364 ja jõustus avaldamisega 14. mail. Määruse järgi tööstuslikes käitistes või nende osades, kus tööprotsessist tingituna ja töötehnilisil põhjusil töölisel tuleb töötada töötsoonis, kus õhu temperatuur üsetab 37° C, ei tohi nende normaalne töö-aeg olla pikem kui 6 tundi öö-päeva jooksul. Töötsooniks loetakse 2 m kõrgust õhukihti, arvates põrandast või alusest, millel töölised töötavad. Tööliste kohta, kes töötavad käesolevas määruses märgitud olukorras ainult osa tööpäevast, kehtib 6-tunnine normaal-tööaeg ainult siis, kui nad töötavad selles olukorras üle 3 tunni tööpäeva kestel, kui õhu temperatuur ei ületa 50° C, ja üle 2 tunni, kui õhu temperatuur ületab 50° C. Tööliste kohta, kes ei tööta selles olukorras iga päev, kehtib 6-tunnine tööpäev ainult nendel päevadel, mil nad töötavad nimetatud olukorras.

Määrus jätab lahtiseks senise töötasu ümberarvestamise küsimuse. On õiglane, kui senise 8-tunnise tööpäeva lühendamine 6 tunnini ei vähenda päevatasu.

2.

Lisapalga kassa põhikiri,

mis anti perekonnaga töövõtjate lisapalga seaduse (RT 1940, 36, 310) § 15 alusel, on avaldatud RT 1940, 45, 410. Põhikiri käsitleb kassa tegevuspiirkonda ja õigusi, koosseisu, kassa liikmete kohuseid, kaebusi, kassa varasid, kassa organeid, asjaajamist, aruandeid ja likvideerimist.

3.

Töötulide lahendamise seaduse muutmise ja täiendamise seadus

on avaldatud RT 1940, 41, 369 ja jõustus avaldamisega 17. mail. Komisjoni koosseisu kuulus seni peale muude 4 esindajat Kaubandus-tööstuskoja ja 4 esindajat Tööliskoja poolt, uue seaduse järgi peale muude: 2 Kaubandus-tööstuskoja, 2 Tööandjate Kutseühingute Kesksorganisatsiooni, 2 Tööliskoja ja 2 Töövõtjate Kutseühingute Kesklüüdi poolt nimetatud liiget. Komisjon töötab kahes koosseisus. Komisjoni ühte koosseisu kuulub ülaltoodud organisatsioonidest igauhest üks esindaja. Nii on saanud ka Töövõtjate Kutseühingute Kesklüüdi esinduse, millel olulist tähtsust ei ole.

Seni oli § 16 järgi töölisele keeldud alata streiki enne nelja nädala möödumist ajast, mil tööinspektor asus töötüli lahendamisele alati- selt kestvate tööde puhul ja enne kahe nädala möödumist hooajatööde puhul. Uue seaduse järgi on töölisele keeldud alata streiki enne 2 kuu möödumist, arvates ajast, mil tööinspektor asus töötüli lahendamisele mitme käitise liidetud töötüli puhul, ja enne 1 kuu möödumist üksiku käitise töötüli puhul. Endise § 16 järgi, kui sotsiaalminister protesti tõttu annab asja teiskordselt komisjoni, ei ol-

nud töölisel õigust streikida kahe nädala jooksul, arvates sotsiaalministri otsuse tegemise päevast; uue redaktsiooni järgi ei ole siis töölisel õigust streikida mitme käitise liidetud töötüli puhul 1 kuu jooksul ja üksiku käitise töötüli puhul 2 nädala jooksul, arvates sotsiaalministri otsuse tegemise päevast.

Olulisim on seaduse täiendamine § 11-ga, mille järgi siis, kui töötülide lahendamise komisjonis mõne töötüli lahendamisel raskendab töötüli lahendamist veel halvem töötasude tase mõnes teises sama tööharu käitises, võib komisjon otsustada töötasude küsimuse lahendamisele võtmise ka neis käitises, ilma et oleks tekkinud töötüli käesolevas seaduses ettenähtud korras. Komisjoni otsus kuulub niisugusel juhul sotsiaalministri kinnitamisele. Kui sotsiaalminister on otsuse kinnitanud, siis otsustab komisjon töötasude küsimuse neis käitises 2 kuu jooksul. Enne otsuse tegemist on komisjon kohustatud ära kuulama vastavate käitiste tööandjate, samuti töölisnõukogude või töölisevanema, kus need on olemas, ja vastava kutseala või tööharu tööandjate ja töövõtjate kutseühingute liidu või selle kutseala või tööharu tööandjate ja töövõtjate üleriikliku kutseühingu esindajate arvamised. § 11² järgi, kui töötülide lahendamise komisjonis on korraga arutusel mitme ühe ning sama tööharu käitise töötülid, võib komisjon need võtta arutusele ühe töötülina.

Organiseeritud töölised on nõudnud, et töötülide algatamise ja töötüldes töölise esindamise õigus antaks ka kutseühingule, kel on kollektiivlepingute seaduse järgi ühislepingute sõlmimise õigus. Kahjuks on jätnud ka uus seadus töölisele selle loomuliku õiguse andmata.

4.

Tervishoiunõukogu kodukord

on avaldatud RT 1940, 43, 386. Tervishoiunõukogu uues koosseisus ei ole veel koos käinud.

5.

Raudtee liini- ja rongiteenijate puhkeaja määrus

on avaldatud RT 1940, 43, 389. Lähtudes 8-tunnise tööpäeva põhimõttest tehakse vahet tööaja ja tööloleku aja vahel. Puhke-aeg ja guneb koduseks ja välispuhkuseks. Kodusel puhkusel teenija võib viibida väljaspool töökohta, kuna välispuhkuse ta veedab töö kohal, kuid ilma tööleasumise kohustuseta selle aja vältel. Puhke-aeg tuleb võimaldada nii, et tööloleku aeg kalendriaastas ei ületaks 12 tundi ööpäeva kohta, kusjuures ühekordne tööloleku ülemäär on vedurimeeskonnal 14 tundi ja rongimeeskonnal 16 tundi. Seejuures tööaja tundide arv kuus, keskmiselt kalendri poolaasta kohta arvatult, ei või ulatuda vedurimeeskonnal üle 210 tunni ja rongimeeskonnal üle 220 tunni. Vagunisatjaile antakse iga tööloldud kuu kohta puhkust vähimalt 3×24 tundi. Määrus käsitleb puhkeaja andmist ja reservisoleku aega lähemalt ning an-

nab puhkeaja üksikutel teenistusaladel määramise õiguse Raudtee Talituse direktorile.

6.

Meremeestele sõja-lisahüvituste maksmise korraldamise määrus

on avaldatud RT 1940, 44, 400. Laevapere mees on kohustatud maksma laevapersonaali liikmeile pärast 1. juunit 1940 väljamaksetavast sõja-lisahüvitusest 50% tasusaaja eriarvele Riigihoiukassasse korras, mis määruuses on ette nähtud.

7.

Hooldemaksu määruse täiendamise määruse

järgi, mis on avaldatud RT 1940, 44, 403, on riigile kuuluvad tööstuslikud käitised, kus töövõtjad ei kuulu kindlustamisele haigekassas, kohustatud esitama § 2 mainitud teadaandeist ainult teadaande hooldemaksu arvutuse kohta iga kuu 10. päevaks Tallinna ühisele haigekassale, kellele ka pank saadab hooldemaksu sissemaksulhehest ühe eksemplari.

8.

Suur- ja kesktööstuslikes käitistes 50—65-aastaste töövõtjate tööpidamise määruse täienemise määrus,

mis avaldati RT 1940, 44, 404, sisaldab eeskirju, mille järgi võib 50—65-aastaste töövõtjate arvel pidada tööl ka üle 65-aastasi töövõtjaid. Riigile kuuluvates käitistes ei ole töövõtjate liigitamine 50—59- ja 60—65-aastasteks kohustuslik; segakäitistes, kus tootmine toimub mitmel, tootmisprotsessis üksteisega mitteseotud alal, kuid kasutatakse ühist segakäitisele kuuluvat jõuallikat või ühiseid töövõtjaid, tuleb 50—59- ja 60—65-aastasi töövõtjaid pidada tööl käitise sellele rühmale või tööharule vastavalt, mis nõuab vanade töövõtjate tööpidamist suurimal määral.

Kui tööl pidada tulevate 50—65-aastaste või 50—59- ja 60—65-aastaste töövõtjate arvutamisel esineb murdarv, tuleb see lugeda täisarvuks ülespoole.

See määrus toob selgust nii mõnessegi küsimusse, mis varem oli vaieldav.

Riigikohtu otsuseid

Töölise haigekassa alla arvamise asjas.

Riigikohtu administratiiv-osakonna toimik nr. 292-I — 1939. a.

Eesti vabariigi nimel Riigikohus arutas 1939. a. novembrikuu 30. päeval Tallinnas oma administratiiv-osakonna avalikul kohtuistungil, millest osa võtsid eesistujana osakonna esimees M. Klaassen ja liikmetena riigikohtunikud P. Välbe ja E. Fridolin, abiprokurör A. Luiga ja abisekretär R. Tasso juuresolekul Evald Allikson'i saeveski juhataja Juhan Allikson'i kaebust Kindlustusnõukogu I osakonna otsuse peale 5. apr. 1939. a. tööliste haigekassa alla arvamise asjas.

Järelevalve teostamisel 19. ja 26. juulil 1938. a. Pärnus, Jõe tän. nr. 14, E. Alliksoni saeveskis 4. jsk. tööinspektor leidis, et nimetatud saeveskis olid teenistuses tahveldajad Heinrich Haak, Heinrich Pukk, Friedrich Varik ja August Tilk, kes ei olnud registreeritud haigekassa liikmeiks. Kirjaga 3. nov. 1938. a. nr. K-7004 all tegi tööinspektor J. Alliksonile korralduse nimetatud isikute haigekassa liikmeiks registreerimise kohta. Selle korralduse peale E. Alliksoni saeveski juhataja Juhan Allikson andis kaebuse Kindlustusametile, seletades, et H. Haak, H. Pukk, F. Varik ja A. Tilk ei olevat käitise tööliised, vaid laoplatsi tööde ettevõtjad. Kindlustusamet oma otsusega 23. detsembrist 1938. a. jättis kaebuse tagajärjeta. Samuti jäeti Kindlustusnõukogu I osakonna otsusega 5. aprillist 1939. a. tagajärjeta kaebus Kindlustusameti otsuse peale. Selle 5. aprilli 1939. a. otsuse

peale E. Alliksoni saeveski juhataja Juh. Allikson andis kaebuse Riigikohtule.

Oma kaebuses Riigikohtule Joh. Allikson väidab samuti, et H. Haak, H. Pukk, F. Varik ja A. Tilk ei olnud tööliised, vaid ettevõtjad, sest need isikud palganud endale tööjõude oma äranägemisel ja maksnud neile palka. Need neli meest töötanud ka A/S. Järvakandi Tehastele samal ajal kui E. Alliksoni saeveskis ja töötamine toimunud A/S. Järvakandi Tehaste laoplatsil ja nad ei olevat olnud käitise juhataja käsutuses. Tasu saanud nad saeveski juhatajalt laudade ülestahveldamise ja materjali eest standardilt à 1 kr. 55 s.

Riigikohus, asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis järgmist: Ülekuulatud H. Haak, H. Pukk, F. Varik ja A. Tilk seletasid, et nad on E. Alliksoni saeveski laoplatsil töötanud tahveldajaina aprillikuust kuni 15. augustini 1938. a. Tahveldamise tööd on nad võtnud neljamehelise artelli peale kr. 1,55 standard. Töötasu on nad kätte saanud. Ka KKS § 241 korras ülekuulatud käitise juhataja Juh. Allikson seletas, et eelmainitud neli meest töötab artellina. Tema, käitise juhataja, arvestanud standardi tahveldamise töö hinnast 15% traadi ja naelte peale. Artelli juures töötavatele tööliste maksnud palka tema, käitise juhataja. Neist seletustest, mis andsid H. Haak, H. Pukk, F. Varik ja A. Tilk ning käitise juhataja Juh. Allikson ise, nähtub, et väited ei ole täiel määral ja sellasel kujul kinnitust leidnud, nagu need on toodud kaebuses Riigikohtule. Kindlakstehtud faktilisest olukorrast Kindlustusnõukogu võis mingi seaduse rikkumiseta asuda järeldusele, et

lepingu objektiks ei olnud mitte töö resultaat (Werk-opus), et töövõtte-lepingut siin ei olnud ning mainitud neli meest ei olnud ettevõtjad, et töötasu oli tükitöö alusel ja need neli meest töötasid koos artellina. Oige ja lugupeetav on ka Kindlustusnõukogu saade tööstusliku töö seaduse § 260 ja § 262. Esimene paragraaf määrab, kes kuuluvad haiguse vastu kindlustamisele haigekassas, ja see ütleb, et siia kuuluvad kõik palgalepingu põhjal käitises töötavad ja selle teenistuses seisvad isikud. Teine paragraaf (262) ütleb, et Kindlustusnõukogu määrab kindlaks üldlaused, kuidas käsitada seaduse eeskirju artellis töötavate isikute suhtes. Kindlustusnõukogu määruse järgi 23. aprillist 1938. a. (RT 1928, 47) peab artell — juriidiline isik — kindlustama oma liikmeid ja töölisi juriidilise isikuna, mitte-registreeritud artell aga oma liikmeid ega töölisi ei kindlusta, vaid nendes artellides töötavad isikud tuleb kindlustada käitise valdaja poolt. Eeltoodust on selge, et tööinspektori korraldus 3. nov. 1938. a. H. Haak'i, H. Pukk'i, F. Varik'u ja A. Tilk'i haigekassa liikmeiks registreerimise kohta ilmsikstulnud ja kindlakstehtud faktiliste asjaolude juures oli täiesti kooskõlas tööstusliku töö seaduse ja Kindlustusnõukogu määrusega. Neil põhjusil ja AKK § 21 ja 22 p. l. põhjal Riigikohus otsustas Evald Alliksoni saeveski juhataja Juhan Alliksoni kaebus jätta tagajärjeta.

Haiguskindlustusmaksu tasumise asjas.

Riigikohtu administratiivosakonna toimik nr. 65 I — 1940. a.

Eesti vabariigi nimel Riigikohus arutas 1940. aasta veebruarikuu 16. ja märtsikuu 8. päeval Tallinnas oma administratiivosakonna avalikult kohtuistungil, millest osa võtsid: eesistujana osakonna esimees M. Klaassen ja liikmeina riigikohtunikud P. Välbe ja E. Fridolin, abiprokurör A. Luiga ja sekretäri as. P. Kuksi juuresolekul Põhja Paberi- ja Puupapivabriku A/ü. kaebust Kindlustusnõukogu I osakonna otsuse peale 5. septembrist 1939. a. haiguskindlustusmaksu tasumise asjas.

Põhja Paberi- ja Puupapivabriku A/ü. Tallinna käitis hakkas 1. okt. 1937. a. maksmata töölistele lasteabiraha vabrikus väljapandud kuulutuse põhjal, milles mainiti, et lasteabiraha maksmine on vabriku valitsuse poolt vabatahtlik ja igal ajal ettetematult lõpetatav ning et seda ei arvestata palga hulka. 25. apr. 1939. a. tegi 1. jsk. tööinspektor aktsiaühisuse Tallinna käitise juhatajale korralduse ära tasuda Tallinna Ühisele Haigekassale haiguskindlustusmaksud nimetatud lasteabiraha pealt.

Kaebusega 2. maist 1939. a. palus Põhja Paberi- ja Puupapivabriku A/ü. 1. jsk. tööinspektori ringkonna Kindlustusametit ära muuta 1. jsk. tööinspektori korraldus, missuguse kaebuse Kindlustusamet otsusega 30. maist 1939. a. jättis tagajärjeta.

Selle otsuse peale esitati Põhja Paberi- ja Puupapivabrikute A/ü. poolt kaebus kindlustusnõukogule, kes otsusega 5. sept. 1939. a. jättis kaebuse tagajärjeta. Kindlustusnõukogu leidis, et kõigepealt sel küsimusel, mis sugusel juriidilisel alusel, kas töölepingu, kohalike kommete või näit. ka aktseptitud lubaduse põhjal, saab tööline tasu, ei ole määravat tähendust lasteabiraha arvestamisel töötasuna. Sisuliselt aga Kindlustusnõukogu, toetudes Kindlustusnõukogu üldkoosoleku otsusele 21. okt. 1936. a., leidis, et lasteabiraha tuleb pidada ka tööstusliku töö seaduse mõtte palgaks-töötasuks, mille pealt tuleb arvestada haigekassa makse.

Riigikohtule antud kaebuses Põhja Paberi- ja Puupapivabrikute A/ü. volinik seletab, et 1) sisuliselt ei saavat lasteabiraha lugeda palgaks, eriti ka mitte seepärast, et TTS § 267 sellaseid eriotstarbelisi tasusid ei nimeta töötasuna; 2) kõnesolevat lasteabiraha ei saavat töötasuks pidada ka selle tõttu, et asjaosalised teda sellasena ei käsita ja et ta üldse ei anna töölistele nõudeõigust, nagu see palga mõiste juures on vajaline.

Riigikohus, käesolevat asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamine kuulnud, leidis, et kaebus tuleb rahuldada.

Riigikohus ühineb Kindlustusnõukogu seisukohaga, et küsimuse lahendamisel ei ole oluline, milliste juriidiliste tehingute alusel vastavaid summasid töölistele tasutakse, ega oma määravat tähendust ka see, kuidas asjaosalised ise lasteabiraha kvalifitseerivad. On selge, et ka aktseptitud lubaduse põhjal töölistel tekib õigus neile summadele, kuni vabriku valitsus ei teata nende maksmise lõpetamisest.

Erinevale seisukohale tuleb aga Riigikohtu arvates asuda küsimuses, kas lasteabiraha kui niisugust tuleb lugeda palga hulka TTS III peatüki mõttes. TTS § 267 järgi tuleb palgaks lugeda summad, mis on saadud tasuna tehtud töö eest ja mis vastavalt peavad olema seoses ka tehtud tööga. Mis puutub lasteabirahasse käesoleval juhul, siis see iseendast ei olene tehtud töö hulgast (näit. ületunnitööde korral ei saa üldse lasteabiraha), vaid ainult asjaolust, et tööd üldse oleks tehtud. Nii moodustab küll ka töötegemise aeg ühe tingimuse lasteabiraha saamiseks, kuid teiselt poolt esineb olulise ja määrava elemendina ka laste arv. Ei ole iseendast kahtlust, et lasteabiraha kujutab endast laiemas mõttes ka töötasu, kuid käesolevas asjas on oluline, kas seda erillemist tasu tuleb lugeda palgaks ka TTS III peatüki käsitlemisel või tuleb teda tema eriseloому tõttu — abirahana lastekasvatuseks — jätta palga mõiste alt välja. Kindlustusnõukogu otsuses viidatud välismaa teooria ja kohtupraktis ei ole lasteabiraha juriidilise iseloому määramisel sugugi mitte kindel ja üksmeelne. Nii ei ole lasteabiraha mitte mingi teoreetiliselt juba väljakujunenud juriidiline institutsioon, vaid tema mõistet, tähendust ja suhet töötasuga tuleb selgitada lähtudes kehtiva seaduse sihist ja mõttest. Et palga mõiste TTS 3. peatükis ei haara mitte igasuguseid, ka eriotstarbelisi, tasusid, seda näitab eriti ilmselt tööstustöö-

liste palgalise puhkeaja ja töölepingu lõpetamiseks tarvilise ülesõllemise aja pikendamise seaduse (RT nr. 108 — 1934, art. 848) § 8, mille kohaselt puhkeaja eest saadavat tasu ei tule arvestada haigusabirahade ja kindlustusmaksude suhtes palgana.

Selles mõttes on oluline selgitada palga tähendust TTS 3. peatükis ja tema suhet lasteabirahadega, Palk esineb 3. peatükis liikmemaksude (§§ 321, 304) ja abirahade (§§ 310, 312) suuruse kindlakstegemise alusena. TTS § 316 kohaselt esineb palk mõlemal juhul ühesugusena. Palga eritähendus TTS 3. peatükis ilmneb teravamalt just abirahadega (selle jaoks ongi olemas kogu haigekassa instituit) ühenduses, seepärast tuleb käesolevas asjas arutatava küsimuse lahendamisel lähtuda esijoonese palga tähendusest abirahade määramisel.

Lasteabiraha on olulises seoses laste arvuga ja tuleks tema mõtte kohaselt tasumisele ainult siis, kui vastaval momendil on perekonnapeal lapsi. Haigusabiraha maksmine TTS § 310 järgi toimub aga kindlas proportsioonis kord kindlakstehtud palgaga — sel juhul, järelikult, kui arvata palga hulka ka lasteabiraha, oleks haigusabiraha suurus olenev ka kord saadud lasteabirahast, kuigi haigusabiraha saamise momendil iseendast enam abiraha saajal lapsi ei pruugiks olla. Sellega tekiks olukord, kus lasteabiraha avaldab mõju ka sellel ajavahemikul, kus puuduvad need elemendid, mis õigustaksid lasteabiraha saamist. Nii esineks TTS 3. peatüki põhjal maksetavate abirahade juures olukord, mis ei oleks kooskõlas lasteabiraha mõttega ega oleks õiglane võrreldes teiste töölise-abisaajatega. Ka TTS § 310 näeb ette arvestamisvõimalust abisaaja perekonna suurusega ja lubab sel juhul abiraha suurendada, kuid seda ikkagi sõltuvalt abiraha saamise momendil olevatest lastest, mitte aga kunagi minevikus olnud lapsist. Järelikult tuleks abiraha suu-

ruse määramise alusel võtta ikkagi ainult niiõelda põhipalk, kuna laste kasvatamiseks maksetavad summad nii pärast töölise vigastada saamist (§ 310) kui ka töötamise ajal omavad ise eriliiki toetuse ilme.

TTS § 316 põhjal tuleb ka liikmemaksude aluseks olevat palka käsitada samuti nagu abirahade puhul. Nii näeme, et üldse TTS 3. peatüki mõttes lasteabiraha omab seevõrd tunduvalt eriseloому teiste töötasuviisidega võrreldes, et teda tuleb lugeda mitte seevõrd tasuna tehtud töö eest, vaid tööliste maksetava eriotstarbelise summuna. Järelikult tuleb lasteabiraha mõistet määravast kahest tingimusest — töötegemise ajast ja laste olemasolust — lugeda juriidiliselt olulisemaks just viimast ja vastavalt lasteabiraha käsitlella mitte tööpalgana, vaid erilaadi toetusena.

Eeltoodud seisukohti kinnitab peale muu ka meie seaduseandluse üldine vaade lasteabirahadele (vt. näit. tulumaksu seaduse § 4 ja selle selgitus Riigikohtu adm.-osak. otsuses toim. nr. 209 — II — 39) ja eriti haiguskindlustuse alale analoogilist ala käsitlev pensioniseadus. Ka pensioniseaduses esineb palk nagu TTS 3. peatükiski pensioni, resp. abiraha, määramise alusena ja vastavalt ka pensionisead. § 22 sätib, et palgana tuleb arvestada ainult niiõelda põhipalka, mitte aga mitmesuguseid eriotstarbelisi tasusid, eriti ka mitte lasteabiraha.

Kõigil neil põhjusil Riigikohus leiab, et lasteabiraha tuleb TTS 3. peatüki mõttes pidada ebiotstarbeliseks toetuseks, mis ei käi TTS § 267 ettenähtud palga mõiste alla. Seepärast ja AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal

Riigikohus otsustas:

Kindlustusnõukogu I osakonna otsus 5. septembrist 1939. a. tühistada ja asi saata Kindlustusnõukogu I osakonnale uueks otsustamiseks.

Kindlustusameti otsuseid

1. jsk. tööinspektori ringkonna Kindlustusameti koosolekul 15. aprillil 1940. a.

Evald Nõmmanni kaebus Tallinna linna ettevõtete haigekassa juhatuse otsusele haigusabiraha maksmise lõpetamise asjas.

Koosolekule on ilmunud kaebaja E. Nõmmann ja Haigekassa juhatuse esindajana juhatuse esimees J. Madrus, kes esitab vastava volituse.

Kaebuse ja asjatoimetuses olevate andmete kohaselt on kaebaja 23. jaan. 1940. a. juhtunud tööõnnetuse tagajärjel (parema käe käerandme ja käeselja põrutus) olnud töövõimetu kuni 17. märtsini 1940. a. 19. veebruaril on kaebaja avaldanud nii haigekassa ravivale arstile dr. Ruislale kui ka haigekassa juhatusele, et ta olevat puid lõhkunud, mille peale haigekassa juhatas 5. märtsil 1940. a. on otsustanud karistusnormide p. 4 alusel kaebajale abiraha maksmise 20. veebruarist 1940. a. lõpetada. põhju-

sel, et puude lõhkumine haiguse ajal käe paranemist takistab.

Aruandja paneb ette kaebus rahuldada. Asjatoimetuses olevaist andmeist ei saa järeldada, et kaebaja oleks sihilikult oma käe paranemist takistanud. Kuigi ei saa haige käega puude lõhkumist loomulikult pida, tuleb käesoleval korral arvestada asjaolu, et kaebaja, elades üksinda, oli paratamatult sunnitud seda tegema, et tuba kütta. Pealegi on lõhutavad puud olnud lühikesed pliidi-puud ja puude lõhkumine olevat toimunud ainult üks kord, 5—6 minuti kestusega. Seda on kaebaja ise kohe ja otsekoheselt avaldanud, mispärast pole põhjust tema seletust selles osas mitte uskuda, seda enam, et haigekassa juhatas ise omalt poolt ei ole midagi vastupidist selgitanud ega tõendanud. Ka ei saa haigekassa karistusnormide p. 4, mille järgi tööst vabastatud kassaliikmel on haiguse ajal töötegemine keeldud, tõlgendada

sellaselt, et haige kassaliige haiguse ajal oma kodus majapidamises peab hoiduma ka kõige hädavajalisemaist ja möödapääsmaist toiminguid, ja seda isegi siis, kui tal pole kellegi abi kasutada. Mis puutub käesoleval juhul korteri kütmissse, siis arvestades asjaolu, et see toimus veebruarikuus, külmal ajal, tuleb see toiming tunnistada hädavajaliseks ja möödapääsmatuks, mille tegemata jätmisel haige tervis oleks võinud saada raskemini kahjustatud kui 5—6-minutilise pliidipuude lõhkumise läbi. Kuna haigekassa raviv arst tõendab, et kõnesolev puude lõhkumine võis kaebaja käe paranemist pikendada kõige enam 1—1½ nädala võrra, oleks juhul, kui kaebaja teguviis: tunnistadagi lubamatuks ja karistatavaks, tema karistamisel võinud kõne alla tulla abirahast ilmajätmine selle aja ulatuses, mille võrra puude lõhkumine käe paranemist võis pikendada, mitte aga abirahast ilmajätmine ligemale ühe kuu abiraha suuruses, missugune karistus igal juhul on liialt karm ning põhjendamatu, eriti veel, kui arvestada, et kaebaja teguviis ei ilmne sihilikku käe paranemise takistamist ja et ta pärast seda, kui talle haigekassa juhatuse poolt puude lõhkumise keeld teatavaks tehti, sellest hoidus ja käe paranemine normaalselt lõpule jõudis.

Kindlustusamet, kuulunud aruandja esitise ja poolte seletused, otsustab: Tallinna linna ettevõtete haigekassa juhatusele ette kirjutada Evald Nõmmann'ile välja maksa kinnipeetud haigusabiraha aja eest alates 20. veebruarist kuni 17. märtsini 1940. a. aruandja poolt ettetoodud põhjusil.

Alkoholi tarvitamine haigele on lubatud ainult siis, kui arst selle on tunnistanud tarviliseks. Valga üldhaigekassa peakoosolek, oli võtnud oma määrustesse eeskirja, mille järgi haigeksjäänud kassaliige, kes arsti poolt on vabastatud töölt, ei tohi teha mingisugust palgalist tööd (ka kodus) ega tarvitada alkoholi. Kindlustusamet 21. mail parandas eeskirja järgmiselt: „ega tarvitada alkoholi, välja arvatud arsti poolt ettekirjutatud juhtudel“.

Riigi ehitusettevõtte „Ehitaja“ tööd Valgamaal arvati kindlustusameti poolt alates 27. maist 1940. a. Viljandi ühishaigekassa alt välja ja Valga üldhaigekassa alla, kuna „arstiabi saamine Valga üldhaigekassalt on hõlpsam“.

Ei täitnud raviva arsti korraldusi. Arsti poolt oli Tartu üldhaigekassa liikmel H. Tähel haiguse ajal väljaskäimine keeldud. Haigete kontrolör käinud teda kolmel korral kodus otsimas, kuid pole teda kordagi kodunt leidnud. Juhatus ja volikogu otsustasid temale jätta haigusabiraha maksmata. H. Täht kaebas kindlustusametile, kes jättis kaebuse tagajärjete.

Abiõiguslike perekonnaliikmete nimestikut kustutas Tartu üldhaigekassa A. Saksa abikaasa põhjusel, et see elab alaliselt Tartu vallas asuvas oma mehele kuuluvas talundis, mille suurus on 3,69 ha, mida ta pidavat

iseseisvalt, saades sellest tegevusest endale ülalpidamist. A. Saksa edasikaebus jäeti kindlustusameti poolt tagajärjete.

Viljandi ühishaigekassa määrustesse võttis volikogu punkti, et haigekassaliikme võib jätta ilma rahalise toetuseta ka sportimise, alkoholsete jookidega kauplevates kauplustes käimise ja tantsupidude külastamise eest ajal, mil haigel ei ole välisõhus viibimine keeldud. Kindlustusamet jättis selle osa määrustest kinnitamata.

Tööõnnetuste kindlustusühingu ja haigekassa vahelise arvetõendamise kord. 6. jsk. kindlustusametis oli 21. mail s. a. arutusel Valga üldhaigekassa juhatuse palve, et kohustataks tagasi maksa Valga üldhaigekassale tööõnnetuskindlustusühingut „Ühisoma“ kr. 57.77 ja Eesti Tööliste Kindlustusühingut kr. 25.27. Tööõnnetusabirahade tagasi maksmata jätmist põhjendavad kindlustusühingud sellega, et külmetusjuhud, mille läbi töö juures vigastada saadi, olevat tavalised haigused. Kindlustusamet leidis, et kuna on vaidlus tekkinud kindlustusühingute ja haigekassa vahel selle üle, kas tööõnnetus on aset leidnud, siis võivad pooled asja anda lahendamiseks tööstusliku töö seaduse III peatüki § 311 p. 2 lit. b põhjal antavate toetusrahade arvete õiendamise kohta kindlustusühingute ja haigekassade vahel antud määruse (RT 1924, 143 ja 1928, 47, 288) täiendamise määruses (RT 1938, 87, 780) ettenähtud komisjonile.

Hiiumaal asuvate käitiste haiguskindlustuse küsimus on 2. jsk. kindlustusamet teinud Hiiu-Kärdla kalevivabriku haigekassale ettepaneku võtta kaalumisele haigekassa ühishaigekassaga ühinemise küsimus.

Hiiumaa käitised, peale Kärdla kalevivabriku, kuulusid Haapsalu ühishaigekassa alla, mis tuleb ühendamisega Tallinna Ühishaigekassaga. Kärdlas asub Kärdla kalevivabriku haigekassa, kes seni on töötanud rahuloldavalt. Haigekassal on ka oma vabamüügiapteek, mineraalvetetehas ja oma maja.

Hiiumaal on ühishaigekassa tarviline. Selleks võib muutuda senine Kärdla vabriku haigekassa.

Haigekassade elu

Tallinna linna ettevõtete haigekassa 1939. a. tegevusest.

Tallinna linna ettevõtete haigekassa kassaliikmete arv oli 1. I 1939. a. 1598 ja perekonnaliikmete arv 1505. Aasta jooksul tuli juure 2374 kassa- ja 421 perekonnaliiget, lahkus 2027 kassa- ja 339 perekonnaliiget. Aasta lõpuks jäi seega 1945 kassa- ja 1587 perekonnaliiget. Keskmise kassa- ja perekonnaliikmete arv oli vastavalt 1814 kassa- ja 1587 perekonnaliiget. Võrreldes 1938. a. keskmist kassaliikmete arvu 1939. a. omaga on 1939. a. keskmine arv tõusnud 85 liikme võrra.

Haigekassa varanduslik seis oli aasta algul kr. 53.243.39, aasta lõpul aga kr. 47.921.91,

seega tagasimineku aasta jooksul kr. 5.321.48. Pangas oli aasta lõpul sularaha kr. 38.782.77.

Tagasimineku oli tingitud peamiselt järgmisist põhjustest: apteegid ei esitanud 1938. a. novembrikuu arveid kr. 2.643.19 suuruses õigeaegselt ja need makseti välja 1939. a. jaanuaris. Seega makseti aruandeaasta (1939) jooksul välja 13 kuu apteegi arved. Teiseks oli erakordseid väljaminekuid kr. 1.100.— suuruses, seoses haigekassa 25-a. tegevuse tähistamisega.

Tulusid laekus kindlustusmaksude näol 6% kr. 123.549.48. Hoiusummade %%, linnavalitsuse toetus ja muud tulud kr. 3.767.23, kokku kr. 127.316.23. Haigekassa maksud laekusid rahuldavalt.

Tegevuskapitali puhaskulu ilma hinnalandusteta ja juuremaksudeta. Kassaliikmete abirahad kr. 34.279.10, s. o. 26,9% üldtuludest. Perekonnaliikmete abistamine kr. 25.984.86 — 31,6% selleks laekunud maksudest. Valitsemiskulud kr. 9.272.36 — 7,3% ja muud kulud kr. 7.777.27 — 7,3%, kokku kr. 77.776.77 või 58,5½. üldtuludest.

Tegevuskapitalist üle kantud aasta jooksul ravikapitali puudujäägi katteks kr. 19.750.—.

Üle kantud tagavarakapitali arvele 5% liikme- ja juuremaksudest kr. 4.118.32, eelmise aasta tegevuskapitali ülejääk kr. 2.498.06, viivitusrahad ja trahvid kr. 60.44, seega tagavarakapitali täienduseks kantud kokku kr. 6.676.82.

Ravikapitali tulud 2% palkadest kr. 41.183.16, linnavalitsuse toetus kr. 544.40, kokku kr. 41.727.56.

Puhas kulu kr. 61.886.55, arvestamata hinnaalandusi ja juuremaksu. Puudujääk ümmarguselt kr. 19.750.—, s. o. 49%.

Ravikapitali kulud: arstitasud kr. 9.314.94 — 15,0%, ambulatooriumi kulud kr. 3.863.53 — 6,2%, hambaravi ühes kunsthammastega kr. 3.861.90 — 6,2%, arstimid kr. 25.172.96 — 40,7% (arvates maha 1939. a. novembrikuu arved olaks tegelik kulu kr. 23.217.55 — 37,5%), haiglaravi kr. 10.913.83 ja sanatoorne ravi kr. 1.172.75, kokku kr. 11.913.83 — 19,2%, muud kulud kr. 7.760.46 — 12,7%.

Haigekassa töötas 1 ambulatooriumiga ja 1 hambaravikabinetiga, oli lepinguvahekorras 33 arstiga, 5 hambaarstiga ja 1 masseerijaga.

Lepinguid oli sõlmitud 6 haiglaga, 3 laboratooriumiga, 5 apteegiga, 4 sanatooriumiga ja 2 eriraviasutusega.

Arstiabi oli korraldatud ambulatooriumi ja vaba arsti valiku süsteemi alusel lepingus seisvate arstidega.

Ambulatooriumis töötas kolm arsti kokku 5 tundi päevas.

Hambaravikabinett töötab kahe arstiga 2 tundi päevas.

Vahekord arstkonnaga on hea. Abistamisnormides käesolevaks aastaks mingisuguseid kärpimisi ei tehtud, vaid perekonnaliikmete abistamist isegi laiendati.

Käesoleva aasta esimeste kuude tegevus on näidanud jälle tunduvat tõusu: ja seega on peatselt kaetud eelmise aasta väike puudujääk.

Iseloomustav haigekassa tegevuses on asjaolu, et käesoleva 1940. a. tegevusaasta algul, talvekuudel, on kassa rahaline seis näidanud tõusu, missugune olukord oli alati vastupidine. See on seletatav sellega, et käesoleval talvel Tallinna linn oma talvehooaja tööliste maksab kõrgemat tasu kui eelmisel aastal.

Tallinna Ühisel Haigekassal oli 1939. a. 34.125 liiget, kes töötasid 2987 käitises. Perekonnaliikmeid oli 20.110. Haigekassa ravi-asutuse teenistuses oli 51 arsti ja 20 hambaarsti, üldse palgalisi töijõude 356. Haiglas maksis ravipäev keskmiselt 389 s. Ambulatooriumidesse tehti visiite 391.153, laboratooriumes toiminguid 50.830 ning elektri- ja masseerimisasutusi kasutati 79.222 korral. Hambaid plombiti 33.116, muid toiminguid hammaste alal oli 31.718. Apteegis valmistati rohte 240.425 retsepti järgi.

Kindlustusmaksu laekus 608.190 kr. 66 s. Haigekassa ametnikud revideerisid 1359 käitist ja avastasid haigekassale tasumata kindlustusmaksu 32.268 kr. 76 s. suuruses. Valeteadete andmise pärast on tööinspektsiooni kaudu vastutusele võetud 662 käitise valdajat.

Haigusabiraha makseti meestele 308.557 kr. 98 s. ja naistele 128.568 kr. 80 s.

Perekonnaliikmete toetamiseks ja ravimiseks kulutati 250.509 kr. 45 s. Ravikapital on tasakaalus kr. 1.061.253.05. Valitsemiskulud on 84.171 kr. 63 s.

Ülekulutamine eelarves ettenähtud summades haigekassas on sageli paratamatu. Balti Puuvillavabriku 1939. a. aruanne näitab eelarves ettenähtud krediitidest vähemaid ülekulutusi: kassaliikmete abirahade alal 31 kr. 15 snt., kassateenijate haiguskindlustuse alal 222 kr. 70 snt. ja muude kulude alal 16 kr. 37 snt. Kindlustus- ja muude kulude alal 16 kr. 37 snt. Kindlustusamet 15. apr. s. a. aruannet teadmiseks võttes on otsustanud ühtlasi haigekassa juhatuse tähelepanu juhtida asjaolule, et ülekulutamine eelarves ettenähtud summadest ei ole lubatav.

Kui aga vaadelda tehtud ülekulutusi, siis on tegemist väljaminekutega, mis seadusega on ette nähtud. Ei saa kunagi eelarvega ette näha, kui palju tuleb aasta jooksul maksa haigusabiraha. Seaduse järgi tuleb õigustatud abiraha välja maksa. Ka tuleb haigekassa maks tasuda õigeaegselt. Seaduses on ette nähtud, kuidas toimida siis, kui tegevuskapital ei kata jooksvaid kulusid. Et aga seadusega pealepandud kulusid ei või enam teha kui eelarves ette nähtud, seda küll seadus ette ei näe.

Valeteaded Tartu üldhaigekassale.

11. apr. 1940. a. oli Tartu 4. jaoskonnakohtuniku juures arutusel Tartu asuva metallitööstuse valdaja Joh. Peetsi süüdistusasi Tartu üldhaigekassale valeteadete andmises, nimelt selles, et ta registreeris haigekassas tööliste Vello Vuksi, kes registreerimis-

teates näidatud ajal ei töötanud tema metallitööstuses, vaid temale kuuluvast Tartumaal Rannu vallas asuvas „Rehe“ talu remonttöölisesena, kus ta sai remonttööde juures vigastada. Karistuseks määrati Joh. Peetsile 2 nädalat vangistust. J. Peets on edasi kaevanud Tartu Ringkonnakohtusse.

Samal päeval oli 4. jaoskonnakohtus arutusel ka Tartus asuva maalritööde ettevõtja Edward Treimanni süüdistus Tartu üldhaigekassale valeteadete andmises. Valeteadeid Treimann oli annud tööliste Kaugeri ja Piirmetsa tööletuleku aja ja neile maksetud palgasummade kohta. Kohtus tunnistas Treimann end süüdi ja talle määrati karistuseks 2 nädalat vangistust tingimisi 2-aastase katseajaga.

23. aprillil k. a. oli Tartu 2. jaoskonnakohtus arutusel Tartus asuva mööblitöösturi Arnold Mägi süüdistusasi Tartu üldhaigekassale teadete mittesaatmises ja valeteadete saatmises töölevõetud isikute arvu, töölevõtmise aja ja neile maksetud palgasummade kohta, milles A. Mägi end ka süüdi tunnistas. Kohtus määrati talle karistuseks koostatult kaks nädalat aresti tingimisi, üheaastase katseajaga.

Hooldemaksu arvutuslehed tuleb suur- ja kesktööstuslikel käitisil hooldemaksu määrase (RT 1940, 33) kohaselt esitada haigekassadele iga kuu 10. päevaks eelmise kuu kohta. Hooldemaksu määras on kehtiv alates 19. aprillist. Esimesed arvutuslehed tuli esitada 19.—30. aprillini, hiljemalt 10. maiks; järgmised 1. maist — 31. maini, hiljemalt 10. juuniks.

Kohila paberivabriku haigekassa varanduslik seis oli 1939. a. algul kr. 705,11 ja lõpul kr. 489,38, langus seega kr. 299,73. Vabrikuvälisuselt on saadud toetust kr. 400.—, ilma sellela oleks langus kr. 699,73. Liikmemaks on 1% palgast. Haigekassa ei ravi kassaliikmeid. Kindlustusameti protokollist leiame: „Tavaliselt vabrikuvälisus katab puudujäägi.“

Kohila vabriku haigekassa on tüübiline näide, kuidas töötavad mõned vabrikute haigekassad: nad ei ravi oma liikmeid, abistamisnormid on madalad, sest 1% liikmemaks ei võimalda kõigi nende ülesannete täitmist, mis haigekassal on. Et liikmemaks püsiks madalana, sellest on huvitatud ka vabriku valitsus, kuna temagi võidab selle läbi ühe protsendi tööliste palkadest.

Kohila vabriku haigekassa näitab ka, kui vähe mõnel pool töölised aru saavad oma huvidest.

Haapsalu ühishaigekassa peakoosolek oli 2. juunil s. a. Ära kuulanud haigekassa juhatus teadaande ja selgitava ülevaate Haapsalu ühishaigekassa praegusest olukorrast ja tema edaspidiseist tegevusvõimalusist, konstateeris koosolek, et praeguses olukorras, kus Ellamaa Turbatööstused on üle viidud Tall. Ü. Haigekassa alla, on Haapsalu ühishaigekassa killustatud ja viidud olukorda, kus ta enam oma ülesandeid ei suuda edukalt täita. Seetõttu osutub paratamatuks selle liitumine Tall. Üh. Haigekassaga.

Liituda tahetakse 1. juulist alates.

Haapsalu ühishaigekassa määrustest võttis kindlustusamet kõik teadmiseks, välja arvatud osa: „Haigel on tööst vabastatud ajal töötgemine keelatud, olgu see kodus või väljaspool. Sel puhul on juhatusel õigus haigusabiraha kärpida töötamise algusest kuni haiguse lõpuni.“ See osa otsustati võtta arutusele, kui kindlustusnõukogu on annud selle kohta seletise.

Haapsalu haigekassa on selle lause võtnud mõne teise haigekassa määrustest, kus see kindlustusameti nõelasilmast on läbi läinud. Säärase lause võtmine määrustesse on täiesti seadusepärane.

Ellamaa turbatööstuse Tallinna Ühise haigekassa alla arvamisega võitis käitis tervelt 1,8 protsenti tööliste palgast. Seni oli Ellamaa turbatööstuses ravikorraldus käitise käes, kellele see läks maksma 3,8%, Tallinna Ühisele Haigekassale tuleb aga tasuda ravikapitali maksu 2%.

Haapsalu ühishaigekassa likvideerimine näitab, et liikumas on piüe haigekassad tsentraliseerida. Kas see aga õige on, kui Läänemaa keskusest, Haapsalust, ühishaigekassa kaotati, on veel lahtine küsimus. Igatahes see talitusviis, kuidas seda tehti, ei ole õige: Ellamaa tööliste otsus oli tehtud tööandja algatusel ja mõjutusel väikese koosseisu juures ja vähese arvu hääletega. Enne kui hakatakse üksikuid haigekassasid likvideerima, on küll tarviline välja töötada ühishaigekassade võrgu kava. Juhuslikult haigekassade liitmine ja likvideerimine ei mahu plaanikindla tegevuse raamidesse.

Loksa tehaste haigekassal oli varanduste seis 1939. a. aruande aasta algul kr. 1442,03 ja lõpul kr. 2711,12, seega tõus kr. 1269,09. Liikmemaks oli 3% kuni 1. augustini 1939. a. ja pärast seda 2%. Haigekassa ravib ka kassaliikmeid.

Paide ühishaigekassa peakoosolek oli 26. mail s. a. Juhatas O. Seppel. Aruanne kinnitati. Aasta lõpul oli haigekassal omakapitale kr. 30.932,02. Haigekassas oli aasta lõpul kindlustatud 238 käitise 882 töelist. Juhatusse valiti: A. Luik, P. Arme, R. Neitthal, K. Tõnissoo (endised) ja O. Tuulik (uus). Revisjonikomisjoni valiti: J. Piiber, O. Seppel ja H. Holstein (endised). Otsustati samme astuda haigekassale kinnisvara muretsemiseks. Haigekassade ellu puutuvate küsimuste kohta andsid informatsiooni EHliidu esimees K. Lukk ja sekretär L. Johanson. Koosolek oli asjalik ja üksmeelne.

Sindi ühishaigekassa oli liikmeid aprilli lõpul 749, maikuus tuli juure 249 ja lahkus 20, jäi 31. maiks 978 liiget ja 571 abiõiguslikku perekonnaliiget. 31. mail oli kassal raha kr. 15.915.70. Kinnisvara arvel oli 21.679 kr. 37 s., väärtfabereid 2500 kr. eest, vallasvara 10.418 kr. 98 s., raviasutuste arvel 3498 kr. 30 s., deebitoride arvel 377 kr. 04 s. Tagavarakapitali oli 16.712 kr. 59 s.

Kärdla kalevivabriku haigekassa ühishaigekassaks muuta otsustas volikogu 3. juunil 1940. a. Valiti 5-liikmeline komisjon uue põhikirja väljatöötamiseks. Ühishaigekassa alla kuuluksid ka kõik need Hiiumaa käitised, mis seni olid Haapsalu ühishaigekassa all.

Hiiu-Kärdla kalevivabriku haigekassa 1940. a. eelarve on 9617 kr. 1939. a. algul oli kassal varandust 43.871 kr. 63 snt. ja lõpul 47.541 kr. 96 snt., tõus 3670 kr. 30 snt. Vabamüügiapteek ja mineraalvetetehas andsid puhaskasu 1164 kr. 06 snt.

Pärnu ühishaigekassa 20-aastase tegevuse juubeliaktus on 20. juulil „Endlas“.

Viljandi ühise haigekassa all oli 1939. a. lõpul 273 käitist 1693 kassaosalise ja 1335 perekonnaliikmega. Aasta jooksul suurenes haigekassa alla arvatud käitiste arv 66 võrra. Haigekassa varanduslik seis 1. jaan. 1939. a. oli 42.616 kr. 30 snt. ja 31. dets. 1939. a. 52.062 kr. 80 snt., tõus 9446 kr. 50 snt.

Viljandi ühishaigekassa määrustest jättis 8. jsk kindlustusamet 25. apr. s. a. kinnitamata § 11, mille järgi kassaliikme võib jätta ilma rahalise toetuseta sportimise, alkoholsete jookidega kauplevates kauplustes käimise ja tantsupidude külastamise eest ajal, kus haigel ei ole välisõhus viibimine keeldud.

Põltsamaa ühishaigekassa all oli 1939. a. lõpul 100 käitist 353 kassaosalise ja 108 perekonnaliikmega. Haigekassa varanduslik seis oli 1. jaan. 1939. a. 5571 kr. 92 snt. ja 31. dets. 1939. a. 6.260 kr. 48 snt., seega tõus 688 kr. 51 snt.

Valga üldhaigekassa 1939. a. tegevusest.

Valga üldhaigekassa liikmete keskmine arv 1939. a. oli 888,5, perekonnaliikmete keskmine arv 411. Aasta jooksul tuli kassaliikmeid juure 3459 ja lahkus 3446. Võrreldes möödunud, s. o. 1938. aruandeaastaga, on kassaliikmete keskmine arv vähenenud 22,5 võrra, kuna seevastu aga perekonnaliikmete keskmine arv on pisut suurenenud. Kassaliikmete keskmise arvu vähenemist on peamiselt põhjustanud omavalitsustele kuuluvais käitises, nagu elektrijaamas, tapamajas, teede- ja ehitustööl, kindlakuupalgalistena töötajate haigekassa alt väljaarvamine, samuti vähesel määral töömahu vähenemine metalli- ja puutööstusharudes.

Haigekassa alla kuuluvate käitiste keskmine arv aruandeaastal on võrreldes möödunud aastaga näidanud tõusu. Nii oli aruandeaastal käitiste keskmine arv 259, kuna 1938. a. 237. Mainitud nähtuse on tinginud asjaolu, et on hakatud hoogsamini hooaja väikekäitisi haigekassa alla arvamata.

Aruandeaasta on haigekassale olnud vii-

maste aastatega võrreldes majanduslikult üks raskeimaid. Olgugi et kassaliikmete keskmine arv on vähenenud, samuti ka haigekassa tulud, on seevastu kulud, peamiselt ravi ning abirahade osas, tunduvalt tõusnud. Eriti ravikulud tööõnnetuste puhul on võtnud haigekassalt määratud summasid, samuti on kutse- ning krooniliste nakkushaiguste ravimine muutunud haigekassale koormavaks. Haigusabirahade väljaminekute suurenemist on omakorda mõjutanud käitiste valdajate poolt tööõnnetuste muutmise haigusteks, et seega hoiduda tülikaist teadaannete täitmisist. Ka hooajakäitiste töölisel on kasutanud igasuguseid võtteid, et tekkinud töövaheajaks haigestuda ning haigekassalt abiraha saada.

Nii on 1939. a. maksetud kassaliikmeile toetusraha kr. 9.547.85 ja perekonnaliikmeile kr. 125.—.

Muud tegevuskapitali kulud on alljärgnevad: Perekonnaliikmete bruto-ravikulud kr. 3.491.37, valitsemiskulud kr. 4.822.84. Kassaliikmete ravimiskapitali puudujäägi katteks üle kantud kr. 5.500.—, muud eelarve korras ettenähtud kulud (ühes tagavarakapitali täiendamise) kr. 5.636.07. Seega kokku tegevuskapitali arvel kulusid kr. 29.123.13.

Aruandeaasta tegevuskapitali brutotulud on kr. 32.359.51, kusjuures viimase summa hulgas on ka tagavarakapitalist eelarve korras üle kantud kr. 2.599.41.

Kui tagavarakapitalist aasta jooksul üle kantud summat mitte arvestada, siis oleks tegevuskapitali tegelik ülejääk aasta lõpul kr. 636.97. Kassaliikmete ravimiskapitali puudujääk aruandeaastal on kr. 6.089.24. Kassaliikmete ravimiskapitali brutokulud on kr. 18.646.48. Kassaliikmete ravimiskapitali brutokulud on kr. 12.557.24.

Valga üldhaigekassa omab ambulatooriumi ühes sinna juure kuuluva apteegiga. Ambulatooriumis anti arstiabi aasta jooksul: Kassaliikmeile 3.133 visiidi järgi ravimeid 6.049 rp. kr. 3.655.03 väärtuses, perekonnaliikmeile 1.130 visiidi järgi ravimeid 1.920 rp. kr. 1.151.98 väärtuses. Seega maksis haigekassal ambulatooriumi kaudu ravi korraldamine kogusummas kr. 4.807.01. Peale ambulatooriumi oli võimaldatud arstiabi ka lepinguarstide kaudu vabal arsti valikul. Lepinguvahekord oli haigekassal aasta lõpul 15 arstiga, 4 hambaarstiga, 2 ämmaemandaga, 1 masseerijaga ja 12 apteegiga.

Ümberasustamise ning elukoha muutmise tõttu vähenes Valga üldhaigekassal lepinguarstide arv aruandeaastal viie arsti võrra. Vahekord arstidega, apteekidega ja raviasutustega oli hea ning koostöö rahulik. Arstiabi ja liialdamiste vältimiseks tuli aruandeaastal mitmeid kordi juhtida arstide tähelepanu haigekassa elus ilmnevaile väärtustele ning paluda arste täpsemalt kontrollida simulantide ja piirata ravimite väljakirjutamise hulka. Nii mõnegi arsti juures andis see tulemusi.

Lepinguapteegid andsid haigekassale hinnanalandust vastavalt kokkuleppele 10—20% suuruses.

Üldiselt peab märkima, et mida raske-
maks muutuvad tööliste elutingimused, s. o.
töömahu vähenemine ja elukalliduse tõus,
seda selgemini avaldub see haigekassa välja-
minekuis.

Hoolimata aruandeaastal olnud raskusist
suutis Valga üldhaigekassa siiski oma tege-
vuse lõpetada väikese ülejäägiga.

Tartu üldhaigekassa suevekoloonia.

Tartu üldhaigekassa Uderna suevekoloonia
avatakse 1940. aasta hooajaks 3. juunil.
Koloonia tegevus kestab septembrikuu esi-
meste päevadeni.

Kolooniasse võetakse vastu kosumist
vajavaid, verevaeseid ja kergel kujul kopsu-
haigusi põdevaid haigekassade liikmeid ja
nende perekonnaliikmeid. Lahtist tiisikut
põdejaid vastu ei võeta.

Kui ruumi jätkub, võetakse vastu ka era-
isikuid.

Koloonia asukoht on looduslikult soodus
kosumist vajajaile. Koloonia asub vaikses
kohas, eemal suurtest läbikäigeteedest, 6—7
kilomeetrini ulatava männimetsa serval.
Suplemise ja õngitsemise võimalust pakub
Elva jõgi, kuhu on pool kilomeetrit metsa-
teed.

Koloonia juhatajaks on arstiteadlane,
millega on ravialuseile kindlustatud alatine
arstlik kontroll ja arstiabi.

Suurimat rõhku pannakse korralikule
toitlustamisele, sest hea toitlustamine on
koloonia pearavivahendiks. Ruumid on ava-
rad ja 1939. a. põhjalikult remonteeritud.
Koloonias on 70 voodit. On olemas raa-
matukogu ja lugemislaud, kuhu on tellitud
loetavamad ajalehed. Posti saab iga päev.

Tartu üldhaigekassa on arvestanud, et
Uderna suevekoloonia kõikide haigekassade
nõudeid sel alal rahuldaks. Seepärast võe-
takse vastu kõikide haigekassade liikmeid
ja nende perekonnaliikmeid, kui vastav
haigekassa või tööandja nõustub tasuma
koloonia viibimise kulud. Haigekassade
liikmeid võetakse vastu ka nende eneste
arvel. Koloonias viibimise päevaraha haige-
kassadele arvutatakse välja hooaja lõpul,
jagades tõelised kulud koloonias veedetud
päevadele. Iga haigekassa maksab oma liik-
mete ravipäevade arvule langeva osa ko-
loonia üldkuludest. Mida rohkem on koloonia
viibijaid, seda odavam tuleb üksik ravi-
päev.

Tartu üldhaigekassa juhatus loodab, et
haigekassad Uderna suevekoloonia ravimise
võimalust kasutavad ja sinna saadavad kosu-
mist vajajaid abiõiguslikke.

Raudteel kolooniasse sõitjail on võimalus
kasutada odavahinnalist puhkeaja piletit.
Sõita tuleb Elva raudteejaama, kust koloonia-
niasse on viis kilomeetrit. Elvas on voo-
rimehi ja üüriautosid alati saadaval. Mootor-
rongi kasutajad võivad sõita Uderna peatus-
kohani, kust kolooniasse on umbes 1½ kilo-
meetrit. Sõiduvahendeid viimati nimetatud
kohas pole.

Kolooniasse minejail tuleb kaasa võtta
vastav saatekiri ja arstlik tunnistus, peale-
selle ihu- ja voodipesu, käterätt, mõned tas-
kurätid, seep, hambahari ja -pulber ning
muid asju oma soovi kohaselt.

Postiaadress: Elva, Uderna asundus, Tar-
tu üldhaigekassa Uderna suevekoloonia. Tele-
fon: Elva 71.

Sotsiaalkindlustus

Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlus-
tamisest. Eesti haigekassade kongressid ja
päevad on nõudnud korduvalt vanaduse ja
invaliiduse vastu kindlustamise seaduse
maksmapanekut. Seda on ka lubatud ning asu-
tud vastava eelnõu ja kalkulasioonide koosta-
misele. Tööliskond on soovinud oma reso-
lutsioonides, et selle seaduse kehtimapaneku-
ga kiirustataks.

Nüüd kirjutab Humanus „Päevalehes“
nr. 122, 9. mail 1940. a. artiklis „Vanade töö-
võtjate kaitse“ vanaduse ja invaliiduse vastu
kindlustamise kohta:

„Seni aga selle suure sotsiaalreformi teos-
tamiseni veel ei ole jõutud. Alul näis seda
põhjustavat vajadus välja töötada põhjali-
kud kavad ja eelkalkulasioonid, nüüd aga
vastavate summade puudumine. Praegu-
sel erakordsel ajal näib viimane
põhjus olevat täiesti mõistetav, sest
eriti esimestel aastatel nõuaks vanaduse ja
invaliiduse vastu kindlustamise läbiviimine
suuri riiklikke juuremaksusid, milleks
praegu näib olevat raske varuda vajalisi
summasid.“

„Päevalehes“ avaldatud seisukoht nõuab
õiendamist. See on esimene juhus, kus püü-
takse näidata, et praegu ei ole vastavate
summade puudumisel võimalik „varuda vajalisi
summasid“. Niisugune seletus ei ole
õige. Vanaduse ja invaliiduse vastu kind-
lustamine teostatakse fondi arvel, mis kogu-
takse erimaksudest.

Võib küsida, kas praegusel erakordsel
ajal on tööstus ja kaubandus võimeline
kandma erimakse sotsiaalkindlustuse teosta-
miseks. Vastus on, et võib! Esiteks, praegu-
sel erakordsel ajal ei ole tööstuse ja kau-
banduse kasud vähenenud. Kui mõnes töös-
tuskäitises on toormaterjali ja turu puudu-
misel töömaht vähenenud, siis ei tähenda see
sugugi seda, et teistel tööaladel puhaskasu
oleks vähenenud. Teiseks, Eestis on töös-
tusel sotsiaalkindlustusmaksud väiksemad
kui teistes riikides, isegi naaberriigis Lätis.
Eesti kaubanduskäitistel puuduvad üldse
väljaminekud sotsiaalkindlustusele.

Vanaduse ja invaliiduse vastu kindlusta-
misel on ette nähtud ooteaeg ja teenistus-
aastad, mis annavad pensioniõiguse. Ei saa
arvata, et „eriti esimestel aastatel nõuaks
vanaduse ja invaliiduse läbiviimine suuri
riiklikke juuremaksu, milleks praegu näib
olevat raske varuda vajalisi summasid.“

Tööliste seisukord aga nõuab, et nad
kindlustataks vanaduse ja töövõimetuse vas-

tu. Selleks summade leidmine on vajaline ja riiklikult seisukohalt õigustatud.

Ka tuleks vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamisega koos teostada ka leskede ja vaestelaste (järelejäänute) kindlustamist, mis on üks tõhusaimaid abinõusid laste elu alalhoidmiseks ja laste üleskasvatamiseks, seega ka suuremuse vähendamiseks ja rahva arvu tõstmiseks.

Kõigil sotsiaalkindlustuse tegelasil tuleb jätkata võitlust vanade ja invaliidide, leskede ja vaestelaste kindlustamise kiirema teostamise eest.

Haiguskindlustusseaduse kohta loeme Rohuteadlaste Koja aruandest, et „peeti haiguskindlustuse seaduse kava asjas, mis teatavasti juba pikemat aega püsib päevakorral, ühiseid nõupidamisi Arstide Koja ja Kaubandus-tööstuskoja esindajatega ning seaduse kava kohta anti peaministrile üle nimeetatud kolme koja ühine märgukiri. Sama seaduse kava on arutatud ka akadeemiliste kutsekodade, s. o. Agronomide, Arstide, Inseneride ja Rohuteadlaste Koja, ühisel nõupidamisel, kus on püütud võimalikke lahkumisevaid seisukohti koordineerida ja ühtlustada.“

Vanadele ühistegelastele ja nende perekonnaliikmeile toetusraha maksmiseks on Ühistegevuskoja juure loodud fond, millest toetust saavad isikud, kel on ühistegevuse alal tunnustatud teeneid, kes on üle 60 a. vanad või vähimalt 60% oma tööpüüest kaotanud või kes on raskesti haigestunud, kui neil ei ole varandust ega sissetulekut, mida jätkuks ülalpidamiseks. Perekonnapea surma korral maksetakse toetusraha perekonnaliikmeile, kelleks loetakse abikaasa ja alaealised lapsed kuni 18-aastaseks saamiseni. Vajalised summad saadakse ühistegelike asutuste ja ettevõtete ning isikute poolt selleks otstarbeks määratud ühekordsetest või perioodilistest summadest, annetustest, korjandustest jne.

Toetusraha maksmise otsustab Ühistegevuskoja juhatus.

Tööpuuduse vastu kindlustatud Daanis oli aprillikuu lõpul 498.164, neist oli töötuna registreeritud 131.263. Töötute üldarv oli aprilli lõpul 147.248.

Tööõnnetuste kindlustusühingud ja haigekassad ei saa oma varandusi annutada. TTS on kindlaks määratud, mis otstarbeks võivad haigekassad ja kindlustusühingud oma varasid kasutada. Üks haigekassadest määras mõni aeg tagasi üldkasulikuks otstarbeks summa ja täie õigusega juhtivi järelevalveasutuse poolt haigekassa juhatase tähelepanu sellele, et säärane annetuse tegemine ei ole seadusepärane. Nüüd on tööõnnetuste kindlustusühing „Ühisoma“ annetanud, nagu „Pvl.“ teatab, Põllumeeste Keskpanga kaudu omakaitse sihtkapitali heaks 3000 kr. Sellane annetamine on ilmselt vastolus TTS § 452 ja teiste eeskirjadega. Vist ei saa ka järelevalveasutus siin teissugusele seisukohale asuda, kui ta oli haigekassa poolt summa teatud otstarbeks annetamise puhul. Kuidas

käesoleval juhul ka küsimusele ei suhtutaks, igatahes tuleb haigekassadel oma varanduste kasutamisel talitada seadusepärast ja loobuda oma summade kasutamisest ka kõige õilsamateks otstarveteks, kui see pole seaduses ette nähtud.

Maatööliste sotsiaalkindlustust nõuti nende koja koostulekul. Nõuti haiguse, vanaduse ja tööpuuduse vastu kindlustamist. Põlütööliste jaoks asutada oma haigekassa. Põhjenduseks toodi muuseas: „Kui sotsiaalkindlustus maatöölisi ei haara, siis ei soeta maatöölised ka edaspidi perekonda ja valvavad linna.“

Linnateenistusest vanaduse või terviserikke pärast lahkunud alatistele töölislile või nende perekondadele toetuse määramise kord on Tartu linnavalitsuse poolt välja töötatud, et ühtlustada alatiste tööliste olukorda riigitöölise ja teiste linnateenijate omaga.

Vabriku haigekassa ellukutsumiseks Sillamäe õlitööstuses on allkirju korjatud, kuid see on toimunud visalt: töölise enamus ei poolda seda aktsiooni, mis sai algatuse tööandjate esindajailt.

Lastest koolivaheajal viibib N. Liidus pioneerlaagris umb. 2,5 milj. last. Laagrid on looduslikult kauneimatel ja terveimatel kohtadel: Volga, Kama ja Dnepri kallastel, Moskva ja Leningradi männimetsades ning Musta mere kallastel Kaukaasias ja Krimmis. Laagrites on arstlik kontroll, lapsi harjutatakse osavuses, leidlikkuses ja julguses. Pedagoogide juhatusel töötavad noorte loodusloo, tehnikute j. t. õpperingid. Laagrite ülalpeoks on määratud 250 milj. rbl.

Töökaitse

Töölisnõukogu liiget ja töölisvanemat ei saa tööandja vallandada nagu teisi töölisi. Töölisnõukogu liikmest töölepingu murdmiseks on vaja töölisnõukogu eelluba ja töölisvanemaga töölepingu murdmiseks töölise üldkogu nõusolekut.

Töölise haiguse või õnnetusjuhtumist tingitud vigastuse puhul ei ole tööandja õigustatud toimetama etteütlemit töölepingu lõpetamiseks nelja nädala jooksul, arvates haiguse algusest või õnnetusjuhtumise päevast.

Palgalise puhkeaja asemel võisid töölised tasu pühade eest saada endise seaduse alusel, mis kaotas kehtivuse 15. aprillil s. a. Praegu kehtivast seadusest on see võimalus välja jäetud selle põhjendusega, et kõigile töölisele tuleb anda tegelikult palgalist puhkust. Palgalise puhkuse võib andmata jätta vaid sel juhul, kui tööline on asendamatu ja kui tema puhkuselemineku tõttu käitse üldises töökäigus võivad tekkida takistused, ja sedagi vaid üks kord. Ajalehtedes ilmusid teated, et nagu „Kiviõli“ kaevanduse juhatase poolt teatatud, toimub ka käesoleval aastal puhkuse andmine eelmiste aastate eeskujul, millega kaevurid ilma jäävad puhkusest ja neile selle eest maksetakse vastavat tasu.

Uus seadus peaks kohaldamisele tulema juba tänava kõigi tööliste ja teenijate suhtes, kel selle seaduse alusel on õigus puhkust saada. Ei ole seadusepärane, kui uue seaduse kehtivuse ajal puhkust antakse selle seaduse alusel, mis juba kehtivuse on kaotanud, ignoreerides uut seadust.

Madalsurve-aurukatelde üle teostab järelevalvet, annab loa nende ülesseadmiseks ja kasutamiseks Eesti Rahvuslik Jõukomitee. Sääraste aurukatelde hulka kuuluvad need, mille küttepinna ruutmeetrite arvu korrutis tegeliku aururõhumi atmosfääriga on üle 0,5 (seni oli üle 2). Piimatalitustel ja teistel käitistel, kus kasutatakse madalsurve-aurukatlaid, mis seni ei allunud jõukomitee järelevalvele, tuleb need registreerida jõukomitees.

Uus käsitööseadus Leedus võeti seimi poolt vastu mai algul. Seaduse järgi registreeritakse kõik käsitöökäitised rahaministriumis. Käsitöökäitiste juhtidelt nõutakse kutseoskust. Õpilaste väljaõpetamise õigus antakse rahaministri poolt neile käitisile, keda selleks kohaseks peetakse. Seadusega on määratletud käsitööala meistrite ja sellide õigus ja kohused.

Leedus tegutseb umbes 15.000 käsitöökäitist, pealeselle 32.000 käsitöölise küldes ja mõisades. Leedus on eriti arenenud kindaste valmistamine. Vilniuses üksi töötab sel alal 90 käitist, valmistades kuus umbes 50.000 paari kindaid.

Põllutööliste tööaja pikendamist Rootsis võimaldab sõja ajal uus seadus, mis vastu võeti parlamendi poolt.

Tööaja seaduse kohaldamise seismapanekut Rootsis soovib Rootsi Tööandjate Ühing, kasutades oma veenete teostamiseks erakordsete aegade raskusi.

Meistri osatähtsuse tõstmiseks SSSR-i raskemasinatööstuses anti äsja uus dekreet, mis suurendab meistri õigusi ja vastutust. Meister vastatakse kõrvaltöödest, pannes need kontoriametnikule, kes tegeleb dokumentide ja arvetega, materjali, toorainete, tööriistade jne. arvestamisega. Meister võib töölisi palgata ja vallandada, tema otsused kinnitab tööasutuse ülem. Meister võib ka töölisi distsiplinaarkorras rahaliselt trahvida töödistsipliini rikkumise eest. Meister võib käsutada ka töötasu fondi ja määrata tööliste preemiaid. Meistri kohuseks on: tööliste töö õigesti juhtimine, nende tööle asetamine, valvamine, et töölisel oleksid täieliselt ja õigeaegselt varustatud tööriistade, toorainete ja materjalidega, töölistele juhtnööride andmine ja abiks olemine tööülesande täitmisel, tehniline ja julgeoleku järelevalve, hoolitsemine töö kõrge kvaliteedi eest ning praagi ärahoidmine, töövahendite tehniliselt õigesti kasutamise järele valvamine jne. Meister peab arendama ka stahhaanovlikke töömeetoodeid, tema vastutab ka töödistsipliini ja selle eest, et tema juhtimisel olevate tööliste tööpäev oleks viljakalt kasutatud. Meister vastutab ka tööasutuse õigesti varustamise, töötasu fondi, materjalide, kütte ja tööriistade õige kasutamise eest. Meistrite töötasu tõsteti. Meistrid määratakse inseneride, tehni-

kute ja kõrgelt kvalifitseeritud tööliste keskelt.

Õnnetusjuhtumi põhjustas kaitsekilbi puudumine. 14. nov. 1938. a. sai Ferdinand Saar Kaschi saevabrikus tagasipõrkava laua läbi raske vigastuse rindu ja suri. Nüüd oli see asi Viljandi ringkonnakohtus arutusel. Kohus karistas Ollepa töösturit Johan Kaschi 6-kuise vangistusega tingimisi, leides, et tööstur ei olnud oma tööstuses täitnud seaduse poolt ettenähtud määrusi õnnetusjuhtumite vältimiseks. Saevabriku servamismasinal puudunud kaitsekilp.

Tervishoid

Linnasaunadest ja supelasutustest Inglismaal ja mujal kirjutavad „Eesti Linnad“ nr. 1—1940. Inglismaal on saunade asutamine linnade ülesandeks juba alates 1846. a., mil parlament võttis vastu sellekohase seaduse. Praegu on saunu ja supelasutusi 300 Inglise linnavalitsusel. Saksamaal koostati 1936. a. kava, mis näeb ette 3600 ujumisbasseini ehitamise lähima 10 aasta jooksul. 453 ujumisbasseini on juba valminud. Norras toetab riik väiksemaid linnu saunade ehitamist. Nendes saunades on tavaliselt 2—3 vannituba ja saal aurusaunaks. Saunad peetakse ülal linnade eelarvesummadega.

Supelasutuste kohta Inglismaal on kehtimas eeskirjad, mille järgi vesi supelasutuses ei tohi olla mitte vähem puhas kui kohalike elanike poolt tarvitatav joogivesi, kinnises basseinis peab vett uuendatama iga 4 tunni järele, vabaõhubbasseinis peab vett uuendatama 6 tunni järele ja vesi peab olema puhastatud filtreerimise, õhutamise ja desinfitseerimise teel, juhtumil, kui see lastakse uuesti basseini.

Tiisikuse vastu võitlemise seltsi tegevusest 1939. a. olgu märgitud, et seltside juhatuste otsustel on jagatud toetust puudustkannata-vaille tuberkuloosihaikeile: sanatoorset ravi 206 isikule 226 korral 10.564 päeva, kulusumma 25.512 kr. 88 s.; kliinilist ravi 61 isikule 79 korral 2261 päeva, kulutatud 3947 kr. 47 s.; parandamatuid, batsille levitavaid haikeid on eraldatud haiglatesse, varjupaikadesse ja teistesse asutustes 254 isikut 275 korral, 16.362 päeva, kulutatud on 23.614 kr. 24 s.; terveid, kuni 15 a. vanuseid lapsi on eraldatud haigetest perekondadest tervetesse perekondadesse 27, 68 korral, 4890 päeva, kulu 739 kr.; haigetest perekondadest on täiskasvanuid eraldatud tervetesse perekondadesse 2, 90 päeva, kulu 83 kr. 30 s., koju eraldatud kostile toa juureüürimise teel 42 isikut 111 korral, kulu 1172 kr. 12 s.; korteri-, kütte- ja valgusolusid parandatud rahalise toetusega 188 isikul 528 korral, kulutades 2926 kr.; tohtlust parandatud toiduainete jagamisega 280 isikule 1173 korral 5021 kr. 31 s. väärtuses. Seltsi üritustest saadi netotulu 20.000 kr. 78 s.

Seltsi nõuandlas oli 31. detsembril 1939. a. registreeritud tuberkuloosihaikeid: linnast mehi 1264, naisi 1586 ja maalt mehi 3436,

naisi 3494, tiisikuskahtlasi: linnast — mehi 295, naisi 527, maalt — mehi 691 ja naisi 842.

Visiitide arv haigete kodusesse oli arstidel: linnas 559, maal 283, kokku 842; õdedel: linnas 3921, maal 3592, kokku 7513. Sõidetud kilomeetrite arv maal: arstidel 2073, õdedel 21.661.

Haiged on isoleeritud terveist samas korteris 602, asutustesse 374; tuberkuloosihaige korteris uuritud kaaselanikke, kelledest leitud tuberkuloosihaiged: priimoinfektsioonis 234 ja superinfektsioonis 213. Terveid isoleeriti haigest 56. Haigete kodude arv, kus polnud võimalik ette võtta haigete isoleerimist — 543.

Nõuandlate ambulatooriume kasutasid esmakordselt 9807 ja korduvalt 4978 isikut, viimased 26.735 visiiti.

Ravimisel raviasutuses oli 1. jaan. 1939. a. 155, aasta jooksul tuli juure 703, suri 21, lahkus 656, 31. dets. 1939 jäi 181. Kliiniliselt ravimisel lahkus: tervistunult 7 haiget ehk 1,0%, paranenult 433 haiget ehk 64,2%, paranemata 216 haiget ehk 31,8%, suri 21 haiget ehk 3,0%.

Aruandeaaja jooksul on haiged ravil viibinud kokku 59.776 ravipäeva ja ravikulud tasunud: haiged ise omal arvel kr. 11.074, seltsid oma summadest kr. 19.817,14, omavalitsused kr. 5.984,39, riigiasutused kr. 10.085,3 ja eraasutused ning isikud kr. 12.814,62.

Raviasutusi omavad seltsid tasusid ravi-asutusi viibinud 315 haige eest kr. 17.115,27 ravipäeva.

Andmeid alkoholi tarvitamise kohta õpilaste keskel 1939/40. õppeaastal kogus ankeediga käskuse instruktor Leho Lumiste. Vastuseid saadi 35 algkoolist (Tartumaalt: Pühajärve, Neeruti, Otepää, Arula, Nõuni, Unipiha, Kambja, Kammeri, Prangli, Võnnu ja Aru algkoolist; Võrumaalt: V.-Piigaste, V.-Otepää, Erastvere ja Kanepi algkoolist; Virumaalt: Tammiku, Simuna, Kurtna, Rohu, Rahkla, Laekvere ja Muuga algkoolist; Viljandimaalt: Põltsamaa, Umbusi, Tapiku, Rutikvere, Adavere, Saarepeedi, Risti, Pärsti, Kalmetu ja Uusna algkoolist).

Vastas 2811 õpilast, neist on: õlut joonud 2494 ehk 88,7%, neist tüdrukuid 45,2%; veini joonud 1841 ehk 65,4%, neist tüdrukuid 50,0%; viina joonud 1134 ehk 40,3%; neist tüdr. 34,0%; suitsetanud 571 ehk 20,3%, neist tüdr. 13,0%, purjus olnud 418 ehk 14,8%, neist tüdr. 31,0%.

Täiskarsklasi oli 2466 õpilasest 82 ehk 3,3%.

Denaturaati on tarvitanud 4 õpilast.

Suitsetajaist tarvitavad 25% lehti ja samblaid.

Valmistatakse mahla 1233, veini 771 ja õlut 1002 kodus.

Algkooli 1. klassis (20 koolis) oli 327 õpilasest õlut joonud 272, veini 178, viina 118, suitsetanud 58, purjus olnud 60, täiskarskeid 28.

514 vastusest näeme, et viina andsid esimesel korral: isa 141, ema 88, sugulased 104, võõrad 75 juhul, ise salaja võeti 104 juhul.

Viina on tarvitanud esmakordselt 442

vastajast: alla 6 a. vanuses 86, 6—10 a. — 192 ja 10 a. alates 164.

Algkooli II klassis (18 koolis) oli 163 õpilasest joonud õlut 161, veini 127, viina 76, suitsetanud 48, purjus olnud 22, täiskarskeid 1.

Tuberkuloosi esinemisest kooliõpilasil avaldab „Eesti Arstis“ nr. 5—1940 uurimuse Artur Paomees, kes leiab, et hoolimata sellest, et 10.000 elaniku kohta arvatult näitavad kooliealistel lastel tdk. suremuse arvud suhteliselt langust, tuberkuloosi osatähtsus üldsuremuses kooliealistel lastel tõuseb pidevalt. Enamik nakatusi toimub koolist väljaspool. Kuid teatavatel olukordadel võib ka kool väga ohtlikuks nakkusallikaks saada, nimelt siis, kui sinna satub mõni lahstist tiisikust põdev inimene, olgu see siis kooliõpilane, õpetaja või kooliteenijaskonda kuuluv isik. A. P. toob näite, kus nõuandlasse ilmus lühemal ajavahemikul järelevaatusele lapsi ikka ühest ja samast koolist ja neil avastati värskeid tdk.-protsesse. Tdk.-kahtlasena näis üks seal koolis õpetavaist kooliõpetajaist. Asjast teatati koolijuhatajale ja paluti teda selles asjas nõu pidama. Koolijuhataja aga ei ilmunud ega näinud asjast üldse huvitatud olevat. Kuidas see asi hiljem lahenes, selle kohta pole A. P-l andmeid.

Hädasti tarviline oleks õpilaste massilise röntgeniga läbivalgustuse teostamine võimaluste piires. Kirjutuse tuuakse ära ka 1935. a. II üleriigilisel kooliarstide päeval vastuvõetud resolutsioonid, kus leitakse, et tuberkuloosi vastu võitlemisel koolides piirdugu kooliarstide ülesandend võimalikult avastamisega, nakkuse eemalhoidmisega ja selgitustööga. Tuleks võimalike abinõudega parandada õpilaste sotsiaalset seisundit, peamiselt aga korteriolusid ja toitmist, tuberkuloosiga nakatamise eemalhoidmise mõttes tuleks õpilasi eraldada tuberkuloosihaigete perekonnaliikmete hulgast. Pedagoogid ja kooliteenijaskond peaksid alluma sunduslikule iga-aastasele tervishoiulisele järelevaatusele, tuberkuloosinõuandlate võrku tuleks täiendada ja laiendada, et nad suudaksid täita neile laskuvaid ülesandeid tuberkuloosiga nakatatud ja haigete õpilaste järelevalvel ja ravimisel. Tuleb asutada tennisväljakuid. Lastesanaatoriumide arvu on tarvis suurendada.

Tuberkuloosnakkusest ja selle ohust koolis kirjutab „Eesti Arstis“ nr. 5—1940 Felix Lepp, kes ütleb, et nakkus ja haigustumine tuberkuloosi raskemal kujul osutub suuremaks 14—15-aastaselt. Tdk. profülaksi teostamisele tuleks koolides enam rõhku panna, veise tüüpi tdk.-batsillide leviku tõkestamiseks tuleb lubada õpilastele tarvitada ainult pastööritud või keedetud piima koolides ja väljaspool kooli. Kooliruumides peaks valitsema äärmine puhtus. Iga õpilast, õpetajat, ametnikku, kooliteenijat, kui neil avastatakse tdk., peab koolist eraldatama. Õpilaste korteris viibimise üle järelevalve teostamine aitaks vältida õpilase sattumist tdk.-haigega ühte korterisse. Kool peaks hoolitsema viletsais elutingimuses elavate õpilaste toitmise ja riietamise eest, püüdes parandada ka nende korteriolusid. Tingimata tuleks muretseda

nõrgema tervisega õpilasile ja esmast nak- kust pödeniule koolivaheaegadel — jõulu ajal, kevadepühal ja suvisel vaheaajal — kosu- mise võimalusi puhkekoloonias jne. Tuberkuloosi vastu võitlemine koolis võiks olla praegusest palju viljakam, kui kooli- ja nõu- andlaarstid, õpetajad ja omavalitsused püüaksid ühisel jõul ja jõul ellu rakendada vasta- vaid juhiseid.

Samas „Eesti Arsti“ numbris on avaldatud veel järgmised kirjutused tuberkuloosi üle: H. Pert — Jooksev töö Harjumaal ja Nõmme tiisikusnõuandlaid; G. Leisner — Jooksev töö tiisikusnõuandlaid.

Tuberkuloosinakkuse levitamisest lahtis- tuberkuloosete haigetega kokkupuutunud lastel, ühes sotsiaalhügieenilise olukorra kirjeldusega annab „Eesti Arstis“ nr. 5—1940 ülevaate Aleksander Koskel, kes ütleb, et tiisikushaigest emast sündinud lapsed tuleks tingimata eraldada kohe pärast sündimist. Tiisikushaige ävastamise järele tuleks suuremat rõhku panna tervete ja nakatunud laste eraldamisele või tiisikushaige eraldamisele. Tbk.-infektsiooni leviku vastu võit- lemisel tuleks esmajoonel rõhku panna tuberkuloossetes miljöös elavatele lastele parema toitmise ja hügieenilisemate elamisvõimaluste muretsemisele. Tuleks rohkem nõu ja tege- likku õpetust anda tuberkuloossete korteri põh- jalikumana puhastamise teostamiseks. Liigsed ja mittevajalised esemed tuleks kõrvaldada korterist, et kergem oleks puhastamist läbi viia. Kõik see vajaks ühtlasi kontrollimist vastavate asutuste ja isikute poolt. Laiemates rahvahulkades tuleks teha rohkem tervis- hoidlikku selgitus- ja kasvatusööd. Tuleks esijoonel ehitada uusi sanatooriume ja eraldus- maju nii tbk.-haigeile täiskasvanuile kui ka lastele, et võimalik oleks suurem osa tbk.- haigeist eraldada. See aitaks tunduvalt kaasa tbk.-nakkuse levimise vähendamiseks. Et paremat ja selgemat ülevaadet saada tuberkuloossetes ja ebahügieenilises miljöös elavate tbk.-iga infitseeritud laste edaspidise arengu ja saate kohta, tuleks ette võtta järje- kindlalt teatavate vaheaegade järele nende laste tervisliku ja hügieenilise olukorra uuri- mist ja kontrollimist. Seda võiks teostada üleriigilises ulatuses tbk.-nõuandlad.

Rabarberi lehed on mürgised ja tervisele kahjulikud, tõendavad Saksa õpetlased. Rabarberi lehti kasutades suuremal hulgal looma- toiduks on registreeritud rohkesti hobuste, lehmade ja lammaste mürgitusi. Rabarberi varsi kasutatakse inimtoiduks, aga viimasel ajal lehti ka spinati asemel. Lapsed armastavad nii varsi kui ka lehti sageli toorelt närida.

Toõliste elu

Töötlisid lahendas 1939. a. vastav komisjon 34. Sundotsused ja kokkulepped haar- asid ligi 16.000 töölist. Kokku lepiti 14 ja otsus tehti 20 juhul. Komisjoni otsuse vastu avaldasid protesti töötlisid 7, tööandjad 5 ja mõlemad 2 juhul, kuna töötüli anti lahenda- misele komisjoni teises koosseisus 1 juhul. Töötlisid nõudsid 5—30 senti, ühel juhul 2 s.

ja 2 juhul 3 s. tunnis palgalisa. Komisjon otsustas tavaliselt 1—3 senti tunnis ja 5—6%, ühel juhul 6—15%, ühel juhul 7% ja ühel juhul 8%. Riigi Sadamatehaste töötlisete palganõudmisel otsustati, et ratsionaliseerimise korral võib tükitöö palgatariife alandada, „Kütte-Jõu“ põlevkivikaevanduse ja Eestimaa õlikonsortsiumi Viivikonna kaevanduse töötlisete palgakõrgenduse nõudmisel otsusta- ti eitavalt.

„Kiviõli“ töötlisvanemate valimised tühis- tati töökaitse ja sotsiaalkindlustuse direktori poolt põhjusel, et valimistel ja kandidaatide ülesseadmisel on ilmnenud väärnähteid. Töötlisvanemad on edasi kaevanud riigi- kohtusse:

Kreenholmi töötlisid nõuavad palgalisa, kuna elumaksumus on tõusnud.

5 senti palgalisa tunnis nõuavad Kohila paberivabriku töötlisid. Palgalisa nõudmine on põhjendatud elukalliduse tõusuga. Vabrik pidi lühendamata tööndalal 4—5 päevani.

„Laferme'i“ tubakavabriku töötlisid nõu-avad töötasu tõstmist 10 senti võrra tunnis, tükitöötlisetele 15% palgakõrgendust. Alam- määradeks nõuti meestele 2,4 ja naistele 2 kr. päevas.

Narva tekstiilvabrikute on säilinud töö- lise läbiotsimine kojuminekul. Töötlisid on seni nõudnud läbiotsimise kaotamist taga- järjeta.

„Kiviõli“ kaevurid kaebavad, et töötülide lahendamise komisjoni otsust ei täideta õigesti, vaid nii, et kaevurite tasud tõuse- vad 7 prots. asemel ainult 5—6 prots.

Mõne senti võrra tunnis töötasusid tõs- tetud on paberitööstuses: Põhja Puupapi- ja Paberivabrikus ning end. Johanson'i paberivabrikus.

Nõõbivabrikute „Merkuri“ ja „Estosarve“ töötlisid nõuavad palgakõrgendust.

Suvekodu Tabasallu üüris Tallinna Pa- beri- ja Keemiatöölisete Ametiühing. Suvi- las on 4 tuba ja köök.

Kohtla-Järve kaevandustöötlisete puhke- kodu ehitatakse tööstuse kulul Aa randa.

„Kiviõli“ töötlisete puhkekodu asutamine Uljaste järve ääre ei ole seni teostunud. Tööstuse juhatus ja organisatsioonid ei ole seni puhkekodu asutamise mõtte teostami- sele asunud.

Põlevkivikaevandused on oma töötlisete arvu suurendanud kaevandustes ja pealmaa- karjeerides. Umbes 1000 mehe võrra tahe- takse suurendada Kohtla-Järve kaevurite arvu.

Kerson ja Ko kunstsarvetööstuse töötlis- te maksetakse abiellumise korral ühe kuu palk ja lapse sündimise puhul 50 kr. Omas- tele maksetakse töötlise surma puhul ka ühe kuu palk. Käitises töötab ligi 200 töölist 5 päeva nädalas. Elukalliduse lisatasu mak- seti aprillikuus 4.52 senti meestele ja 2.88 senti naistele tunnis tegelikult tehtud töö- tundide eest.

Töötlisete puhkeaia ja nädalalõpu veetmise küsimuste kaalumiseks peeti Tallinnas tu- rismi keskkorralduses nõupidamine, kus märgiti rida maakohti, mis on sündsad väl- jasõiduks. Peeti soovitatavaks töötlisetele oda-

vamahinnaliste sõidupiletite andmist ja väli-
telkide muretsemist.

Kreenholmi kudumisosakond katkestab töö kuuks ajaks. Põhjuseks on takistused saaduste turustamisel. Osakonnas töö katkestamise ajaks jääb tööta umbes 1000 töolist, kelledest vahest osa paigutatakse teistesse osakondadesse.

Miimesugust

Sotsiaalteaduste õppetool Tartu ülikooli õigusteaduskonnast kaotati. Ülikooli seadusega asutati Tartu ülikooli õigusteaduskonna juure sotsiaal-
teaduste õppetool, kus õpetati tööõigust ja sotsiaalkindlustust. Nüüd on see õppetool õigusteaduskonnast kustutatud, ühtlasi aga asutatud majandusteaduskonnas sotsiaal-
poliitika professor. Sotsiaalteaduste õppetooli kaotamine jätab tühimiku: õigusteaduse üliõpilastel pole enam võimalust õppida töökaitset ja sotsiaalkindlustust, üldse tööõigust. Selle õppetooli kaotamise vastu esines märgukirjaga EHLiit, kuid kahjuks tagajärjeta.

Rahalisel läbikäigud jaekaubanduses näitavad sõjaoludes suurenemist. Majandusteaduse Instituudi andmeil oli 1940. a. esimesel veerandil koloniaalkauplustes tõus 14%, ja lanõudekauplustes 8,5%, manufaktuurkauplust 7—10%.

Kutseühingute sulgemine Jaapanis. Suleti tööföderatsioon, kuhu oli koondunud 68 kutseühingut 150.000 liikmega.

Tööjaotuseks Inglismaal on loodud tootlusnõukogu, tööjaotuse komitee, provintside tööküsimuste organisatsioon ja kohalikud tööjaotuse komiteed. Ametisse pannakse senistele lisaks 200—300 tööinspektorit. Vastavatel ametisikutel on elanike tööle mobiiliseerimise õigus.

142.465 eestlast elab Nõukogude Liidus viimase rahvaloenduse andmeil. Üldse oli SSSR-is üle 170 milj. inimese, neist venelasi 99 milj., ukrainlasi 28 milj., valgevenelasi 5,3 milj., usbekke 4,8 milj., tatarlasi 4,3 milj., kasahhe 3 milj., azerbaidžhanlasi 2,3 milj., grusiinlasi 2,2 milj., armeenlasi 2,1 milj., mordvalasi 1,5 milj., sakslasi 1,4 milj., tšuvasše 1,4 milj., tadžikke 1,2 milj., teisi rahvaid vähem. Elanikest on keskharidusega 7,77% ja ülikooli haridusega 0,64%. Kirjaoskajaid oli 9—49 aasta vanuste keskel 89,1% ja üle 50 a. vanuste keskel 40,9%. Need arvud on pärit 1939. aastast. 1897. a. oli üldse kirjaoskajaid vaid 24,0%, 1926. a. juba 51,1%. Tööalade järgi oli: töölisi 54,5 milj., teenijaid 29,7 milj., kolhoosnikke 75,6 milj., ühistegelisi kodutöölisi 3,8 milj., mitteühistegelisi kodutöölisi 1,4 milj., üksikpõlupidajaid 3 milj., mittetöötajaid 60 tuhat, tööala näitamata 1,2 milj.

Eesti kaubalaevastik on läinud aastal suurenenud üle 30.000 br.-reg.-tonni võrra. Rahvastiku kutseline ositumine Rootsis on viimaseil andmeil järgmine: tööstuses ja

käsitöös 31,8%, põllumajanduses 30,6%, kaubanduses 15,5%, administratiivalal ja vabakutselistes 6,5%, kodutöönduses 4% ja muudest aladest 11,6% kõigist töönduslikult tegevaist kodanikest.

Eestis kümne aastaga 8081 ebaloomuliku surma juhtumit. „Politseilehe“ andmeil on 1926.—1935. a. Lääne-Euroopa territooriumil saanud ebaloomuliku surma umbes 2 miljonit inimest, mis teeb surnute üldarvust — 47,1 milj. — 4%. Keskmiselt tuli L.-Euroopas aastas iga 100.000 elaniku kohta 56 ebaloomuliku surma juhtumit, Eestis 70. Eestist oli ees vaid Prantsusmaa 72 ja Luksemburg 73-ga. Eestis on 1928.—1937. a. surnud ebaloomulikult 8081 inimest, neist 6094 meest ja 1987 naist. Ebaloomulikult sureb kõige enam 20—24-aastasi. Varem olid esikohal enesetapmised, nüüd õnnetusjuhtumid, viimaste arv kasvab, kuna ka enesetapmist arv pole märgatavalt vähenenud. Õnnetusjuhtumist tingitud suremusest põhjustasid loomad ja välk ning oli uppumisi 36 prots. Juunis ja juulis on ebaloomulik suremus üle 2 korra suurem kui jaanuaris ja veebruaris.

Sõda maksab päevas 390 milj. krooni. Diviisi ülalpidamine sõjaväljal on kaks korda kallim kui 1918. aastal. Ameerika panga „The National City Bank“ arvustuse järgi on sõjakulud 1940. a. kohta: Arksamaal — 65 miljardit, Inglismaal — 48 miljardit ja Prantsusmaal — 30 miljardit krooni, kokku 143 miljardit kr., mis teeb päevas ümmarguselt 390 miljonit krooni. Need kulud kasvavad.

Raudteelastest SSSR-is. N. Liidus on üle 100.000 km² raudteid, mida teenib umbes 3 miljonit inimest. Viimaseil aastail on raudteelaste arv kasvanud. Iga aastaga paraneb ka raudteelaste olukord. Võrreldes 1925. a. on nende töötasu tõusnud 9-kordseks, mõnel alal veel enam. Viimase 10 aasta jooksul on raudteelaste eluruumi laiendatud 8,5 milj. ruutmeetri võrra. Viimase kolme aasta jooksul on transporttöölistele ehitatud 863 ravi-
asutust, nende lastele umbes 500 lasteaeda ja -õime. Tõusu näitavad ka raudteelaste sotsiaalkindlustuse kulud, millede eelarves on 238 milj. rbl., sellest 17 milj. rbl. on kulutatud puhkekodude ja sanatooriumide ehitamisele, 15 milj. rbl. puhkusele ja ravile, 5,5 milj. rbl. parkide ja aedade ehitamisele, 16,5 milj. rbl. ajutise töövõimetuse ja vanaduse puhul toetuseks. Kutseühingud said kultuurilisteks üritusteks toetust 60 milj. rbl. Raudteelastel on 900 klubi, pealeselle 160 vagunitklubi kino, raadio ja raamatukoguga. 12 kõrgemat õppeasutust ja mõniasada tehnikumi ja muud kooli valmistavad ette 47.000 inimest raudtee teenistusse. Kursustel õpib 2 milj. inimest.

Üliõpilasi N. Liidus on 750 kõrgemas õppeasutuses 619.000 inimest, kelle keskel on rohkesti väga andekaid, kes juba üliõpilasena on laialise populaarsuse osaliseks saanud oma teaduslike töödega.

SISU: 1) Elu kestab edasi... — L. Johanson. 2) Mõningaid töökaitse ja sotsiaalkindlustuse küsimusi — P. Paal. 3) Töökaitse seaduste täitmine ja tööandjad — N. Ruus. 4) Hooajätööliste puhkeajast — J. Merendi. 5) Tööstustöölise haiguskindlustus 1938. a. 6) Sotsiaalkindlustus 1940. a. N. Liidus. 7) Põllutöölise õnnetusjuhtumite vastu kindlustamine seaduse ja viimasega konkureerivate seaduste rakendamisel — I. R. 8) Seadusi ja määrusi. 9) Riigikohtu otsuseid. 10) Kindlustusameeli otsuseid. 11) Haigekassade elu. 12) Tartu ühishaigekassa suvekoloonia. 13) Sotsiaalkindlustus. 14) Töökaitse. 15) Tervishoid. 16) Töölise elu. 17) Miimesugust.

Vastutav toimetaja Karl Lukk. Tegevtoimetaja L. Johanson. Väljaandja Eesti Haigekassade Liit. Ilmumise aeg 14. juunil 1940. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühiseuse trükikoda, Pikk 2. 1940.